

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
EDUKOLOGIJOS FAKULTETAS
EDUKOLOGIJOS KATEDRA

Eglė Kriukaitė

Ugdymo kokybės vadybos studentė

**MOKSLEIVIŲ (14-19m.) PROFESINIO INFORMAVIMO
MODELIO VERTINIMAS IR TOBULINIMO GALIMYBĖS
(Pakruojo rajono atvejas)**

Magistro darbas

Darbo vadovė
doc. dr. Aušra Kazlauskienė

Šiauliai, 2010

Darbas originalus..... Eglė Kriukaitė
(studento parašas)

TURINYS

SANTRAUKA	3
SUMMARY	4
VADAS.....	5
I. MOKSLEIVI PROFESINIO INFORMAVIMO TEORINIAI ASPEKTAI	9
I.1. Profesinio informavimo reikšmė modeliuojant karjer	9
I.2. Moksleivi profesiniai ypatumai pagal amžiaus tarpsnius	12
I.3. Profesinis informavimas ir besimokanti visuomenė	16
I.2. Profesinio informavimo vertinimo kriterijai	21
I.2.1. Profesinio informavimo samprata, tikslai, uždaviniai bei principai	21
I.2.2. Profesinio informavimo metodai ir formos.....	26
I.2.3. Profesinio informavimo kokybės samprata ir kokybę lemiantys veiksniai	32
I.2.4. Profesinio informavimo vertinimo teorinis modelis	38
II. TYRIMO METODOLOGIJA	38
II.1. Tyrimo metodologija	38
II.2. Tyrimo metodai.....	39
II.3. Tyrimo imtis ir organizavimas	43
III. MOKSLEIVI (14-19M.) PROFESINIO INFORMAVIMO MODELIO VERTINIMAS IR TOBULINIMO GALIMYBIŲ TYRIMO ANALIZIS	45
III.1. Tiriamųjų demografiniai duomenys.....	45
III.2. Tyrimo rezultatų analizė	46
III.2.1. Moksleivi apklausos analizė	46
III.2.2. Interviu su mokyklos profesijų patarėjais analizė	59
IV. VADOS.....	62
REKOMENDACIJOS.....	65
DISKUSIJA.....	67
LITERATŪRA.....	68
PRIEDAI	72

SANTRAUKA

Tyrimo kokybės vadybos magistrantinis darbas "MOKSLEIVIŲ (14-19m.) PROFESINIO INFORMAVIMO MODELIO VERTINIMAS IR TOBULINIMO GALIMYBĖS (Pakruojo rajono atvejas)". Darbą parengė Eglė Kriukaitė, vadovė doc. dr. Aušra Kazlauskienė.

Efektyviai teikiamos profesinio informavimo paslaugos yra svarbios tiek švietimo sistemai, tiek darbo rinkai bei jos tarpusavio sąveikai. Tyrimo paslaugos yra svarbiausias mokymo ir ugdymo politikos elementas nacionaliniu, regioniniu ir vietos lygmenimis, taip pat yra sudedamoji aktyvios darbo rinkos politikos dalis. Europos Sąjungos kontekste profesinis informavimas laikomas vienu iš svarbiausių veiksnių, skatinančių ugdymą, darbo jėgos prisitaikymą prie rinkos sąlygų, verslumą bei lygias galimybes.

Tyrimo objektas: Moksleivių profesinio informavimo modelio vertinimas ir tobulinimo galimybės.

Tyrimo tikslas: vertinti moksleivių profesinio informavimo kokybę (Pakruojo rajono atveju), bei pasiūlyti tobulinimo galimybes pagal esančią situaciją, kadangi veikla nepakankamai organizuota ir struktūrizuota profesinio informavimo srityje.

Apklausoje dalyvavo Pakruojo rajono mokyklų mokiniai nuo 14 iki 19 metų, taip pat mokyklų ekspertai, vadovaujantys profesiniam informavimui. Iš viso tyrime dalyvavo 200 respondentų.

Tyrimų rezultatai atskleidė ir patvirtino iškelta hipotezė, kad moksleivių profesinio informavimo veikla nepakankamai išvystyta ir moksleivių profesinis informavimas nevyksta sistemingai. Profesinio informavimo Pakruojo rajone mokiniai vertina pakankamai gerai, tačiau paaiškėjo, kad reikia tobulinti, nes profesinis informavimas nevyksta sistemingai. Mokiniai mano, jei išsami informacija gautu nuolat, jie profesionaliau pasirinktų savo būsimą profesiją ir mokymosi staigą. Mokyklose profesinis informavimas yra nepakankamas, nors teoriškai jis yra aktualizuojamas. Mažai dėmesio yra skiriama varioms profesinio informavimo teikimo formoms, raiškiai. Profesinio informavimo kokybę pagerintų jei būtų vestas profesinio informavimo konsultanto pareigybė. Mokykloje būtų profesionaliau tenkinami mokinio poreikiai (konsultacijos, renginių organizavimas, informacijos kaupimas ir kt.) Profesijos patarimų vaidmuo didėja mokyklose, tačiau jų kompetencija nėra pakankama: trūksta profesionalių žinių ir patirties šiame darbe. Pedagogai pageidautų daugiau seminarų susijusių su profesiniu informavimu.

Apibendrinant galima teigti, kad labai svarbus švietimo ir kokybės veiksnys – sistemingos ir koordinuotos veiklos sukūrimas, bendradarbiavimas, tos veiklos tobulinimas ir naujovių įdiegimas, bendruomenės supratimas apie profesinio informavimo reikšmę.

SUMMARY

Postgraduate work of Education quality management "**Evaluation and Development Possibilities of Vocational Information Model for 14-19 year-old Students (Case Study in Pakruojis District)**" The work was done by Eglė Kriukaitė. Research adviser Associate Prof. Dr. Aušra Kazlauskienė.

Effectively provided vocational guidance services are very important not only for education system, but also for labor market and their interaction. Those services are the most important political element of training and employment in national, regional and local levels, as well they are the component of active labor market policy. In the European Union context vocational guidance is one of the most important factors in promoting employment, labor force adjustment to labor market conditions, entrepreneurship and also equal opportunities.

The subject research: The aim of research is to evaluate the quality of vocational guidance (in Pakruojis district), and also to offer the potential for improvement in accordance with the present situation as the activities are not insufficiently organized and structured in the sphere of vocational guidance.

The survey involved students (age 14-19) from Pakruojis district, and also school experts who are responsible for vocational guidance. Total number of respondents is 193.

The results of research revealed and confirmed the hypothesis, that activities of vocational guidance in schools are developed insufficiently and are not systematic.

According to Pakruojis district students the vocational guidance works well enough, but activities could be improved as they are not systematic. In students' opinion, if they get comprehensive information constantly, it would be easier for them to choose future profession and educational institution. In schools vocational guidance is insufficient, although theoretically it is an urgent problem. The forms and expression of vocational guidance activities are not developed enough. The quality of vocational guidance would improve, if there were a post of vocational guidance consultant. In such case students' requirements would be satisfied more professionally (consultation, organization of events, concentration of information, etc.) The role of vocational adviser is growing in the schools, but their competence and experience in this work are insufficient. Teachers would like more vocational guidance seminars.

In summary it is possible to affirm, that very important success and quality factor is a creation of systematic and coordinated activity; cooperation; the improvement of this activity and searching for innovative methods; the community understanding about the meaning of vocational guidance.

*Tai, kad pavasarį augalai auga, - neabejotina,
bet niekas negali numatyti,
ar rudenį jie duos vaisių.
Vang Čungas*

IVADAS

Kiekvieno žmogaus gyvenime ateina momentas, kad reikia rinktis vien ar kitą studijų kryptį, ieškoti darbo, lankyti kursus, kelti kvalifikaciją, siekti karjeros ir pan. Nei-vengiama susiduriama su abejonimis, galimybių svarstymais ir alternatyvų ieškojimu. Ypač sunku būna apsispręsti, kai nesame tikri dėl savo galimybių, turime ribotus išteklius, tačiau nenorime atsisakyti savo tikslų. Tuomet iškyla profesinio informavimo poreikis.

Profesinis informavimas yra naujas reiškinys. Jis skirtas tvarkyti profesinio informavimo tikslinių grupių poreikius atitinkančią informaciją, prieinamą ji teikti kiekvienam asmeniui ar asmenų grupėms, sudaryti sąlygas priimti racionalius profesijos rinkimosi ir karjeros planavimo sprendimus, derinti saviraiškos bei individualius asmenybės tobulėjimo poreikius su darbo rinkos reikalavimais (*Profesinio informavimo standartas*, 2007). Vadinasi, profesinio informavimo tikslas – padėti tikslinėms grupėms susidaryti tikslus ir išsamų šios profesijos vaizdą.

Profesinis informavimas svarbus ne tik profesijos, darbo ar karjeros siekimui. Jis svarbus ir darbo rinkai ir –vietimo sistemai, kad pagerėtų jos tarpusavio sąveika. Daugelis Lietuvos (Baldienė, Tamoliūnas, Totoraitis, 2005; Linkaitis, Filipinskaitė, 2008) ir užsienio autorių (Knowles, Holton III, Swanson, 2007; Longworth, 2007) teigia, kad profesinis informavimas svarbus ir –vietimui: mokymui bei mokymuisi. Jis svarbus ir kaip besimokančių visuomenės gerovės veiksnys, mažinantis socialinę atskirtį, skatinantis socialinę integraciją ir tobulėjimą. Neveltui buvo pasirašytas Mokymosi visą gyvenimą memorandumas (2001), o jo pagrindu suformuota Mokymosi visą gyvenimą uftikrinimo strategija (2004).

Remiantis Lietuvos respublikos jaunimo pagrindinių statymu (2003 m. gruodžio 4 d.Nr.IX-1871, Vilnius) Jaunas žmogus – asmuo nuo 14 iki 29 metų. Skirtingi užsienio autoriai (pavyzdžiui, Newman, 1987, cit. pagal Beresnevičienę, 2003; Bernstein, Clark-Stewart, Roy, Srull, Wickens, 1994; Papalia, Camp, Feldman, 1996 ir kt.) išskiria skirtingus –i grupių amžiaus tarpsnius ir su jais susijusius profesinius ypatumus. Tačiau daugumai žmonių būdingas profesiniai ieškojimai, profesiniai prioritetai, profesijos pasirinkimas, karjeros plėtojimo etapai bei profesiniai pokyčiai. Tuo pačiu reikšmingus tyrimo daugelis Lietuvos tyrėjų (Eljonauskienė, Kavaliauskienė, Gudavičius, 2008; Kietavičius, 2008; Galkytė, 1977; Beresnevičienė, 1996;

Jovai-a, 1998; Kregfd , 1988; Pukelis, 2003; Lauflackas, 2005; Tėrnas, 1998; Grigali nien , 1996; Rimkevi ien , 1996; Tautvydait , Ma i nien , Dekaminavi ius, Adomaityt , 2008; Adamonien , Daukilas, Krik- i nas, Maknien , Palujanskien , 2003 ir kt.) bei uflsienio autori (Holand, 1973; Brown, Brooks, 1996).

Jovai-a (1981, 1999) gilinosi profesinio orientavimo sistemos strukt r , ypating d mes skirdamas vienam jos elementui ó profesiniam konsultavimui. Profesinis konsultavimas taip pat nagrin jamas Pukelio ir Pundzien s (2002), Pukelio ir Garnien s (2004) darbuose. Pukelis (2002, 2003) savo darbuose pagrindffia karjeros projektavimo paradigm , kuri yra pritaikoma Garnin s (2006) darbe kuriant ugdymo karjerai model bendrojo lavinimo mokykloms. Ku inskien (2003) nagrin ja vien i- profesinio orientavimo element ó ugdymo karjerai model , asmenin s karjeros vystymo tematik . Stani-auskien (2004) tyrin ja artim profesinio orientavimo temai srit ó rengim si karjerai. Uflsienio mokslininkai daug d mesio skiria atskiriems profesinio orientavimo sistemos elementams, ypa ugdymui karjerai ó Harris (1999), Gothard, Mignot, Offer, Ruff (2001), Guichard (2004), ir karjeros vystymui ó Watts (1995), Hirsh, Jackson (2004), Jackson (2000)). Matyti, kad tyrimai nukreipti problem analiz . Profesin orientavim , tiksliau ó jo elementus ta iau nebuvo atlikta tyrim , kurie leist vertinti jaunimo ir saugusi j profesinio informavimo kokyb ir pasi lyt tobulinimo galimybes. Galima teigti, kad tema aktuali ir siekiama jos visapusio i-tyrimo.

Neabejojama, kad profesinis informavimas yra labai svarbus moksleiviams. Paskutin de-imtmet -ioje srityje nuveikta i-ties daug: kurtos profesinio informavimo programos ir metodikos, steigti ir akredituoti Profesinio informavimo ta-kai (PIT), Profesinio orientavimo centrai (POC), sudaryta profesinio informavimo sistema, skirti finansai kvalifikacijos k limui, parengta daug statym ir normini akt ir kt. Ta iau profesinio informavimo srityje susiduriama ir su tr kumais:

- Pirma, i-kyla prieinamumo ir lygi galimybi princip pafleidffiamumo problema. Profesinis informavimas ir mokymosi galimyb s vis dar n ra tolygiai prieinamos visoms tikslin ms grup ms.
- Antra, profesinio informavimo specialist tr kumas.
- Tre ia, nepakankamas d mesys specialist kvalifikacijos k limui.
- Ketvirta, kai kur dar naudojamos pasenusios profesinio informavimo metodikos. Penkta, susiduriama su profesinio informavimo kokyb s problema. Visa tai rodo, kad profesinio informavimo veikla nepakankamai organizuota ir strukt ruota.

Problema:

I-analizavus atliktus tyrmus profesinio informavimo srityje, pasigendama moksleivi profesinio informavimo vertinimo modelio, kuris galint vertinti

Tyrimo objektas:

Moksleivi profesinio informavimo modelio vertinimas ir tobulinimo galimybės.

Tyrimo hipotezė:

Moksleivių profesinio informavimo modelis vertinamas ir tobulinamas jei:

- suvokiama, kad moksleivi profesinio informavimo veikla būtų tobulinti.
- moksleivi profesinis informavimas nevyksta sistemingai.

Tyrimo tikslas:

vertinti moksleivi profesinio informavimo bei numatyti tobulinimo galimybes.

Uždaviniai:

1. Atlikti teorinį literatūros bei dokumentų analizę, kuri leis išryškinti moksleivi profesinio informavimo ypatumus.
2. Suprojektuoti profesinio informavimo modelį.
3. Išanalizuoti moksleivi profesinį informavimą.
4. Pateikti moksleivi profesinio informavimo tobulinimo galimybes.

Tyrimo metodologija remiasi šiomis esminėmis teorijomis, požiūriais ir nuostatomis:

- *Sisteminio požiūriu į reiškinius*, ypač jų tarpusavio sąveiką (Jucevičienė, 1997). Profesinis informavimo vertinimas ne manomas, jeigu tikslingai ir sistemingai naudojami profesinio informavimo šaltiniai, metodai, formos, būdai, turinys bei aiškiai apibrėžti tikslai. Tai yra pagrindiniai veiksniai, lemiantys profesinio informavimo kokybę.
- Tyrimas yra grindžiamas *socialinės, komunikacinės paslaugos samprata*, apimančia socialinių grupių vairovę, jų aukštesniuosius poreikius sistemas. ^{TM}Vietimo paslaugos samprata apima orientaciją ir asmenį, jo individualiuosius poreikius bei bendruosius paslaugos kokybės požymius, kuri rinkos ekonomikos sąlygomis reikiama šgeriausi produktų mažiausiomis sąnaudomis (Daft, 1997). Todėl paslaugos tinkamumas yra apibrėžiamas per jos tikslus, turinį bei šio turinio pateikimo formas, kurios švietimo paslaugų prasme reikiama prieinamumui, informacijos patikimumui, jos tinkamumui (pritaikomumui) (Juodaitė, Gaušaitė, Kazlauskienė, 2009).
- *Profesinis informavimas yra suvokiamas kaip procesas*, kurio kryptis yra ilgalaikis ir reikalauja pastangų tiek iš paslaugų teikėjo, tiek iš vartotojo. Vartotojas yra kūrėjas, kartu su teikėju dalyvaujantis paslaugos kokybės procesuose. Todėl ryšis tinklas tarp

vartotojo ir teik j o turi b ti nuolat pl tojamas bei palaikomas tiek mezo (id j lygiu), tiek makro (institucij lygiu), tiek ir mikro (grupi ir asmenybi s veikos lygiu) (Juodaityt , Gau ait , Kazlauskien , 2009).

Tyrimo metodai:

1. *Mokslinės literatūros analizė*, kuri leido i-ry-kinti moksleivi profesinio informavimo pad t Lietuvoje ir ufsienio -alyse, pagr sti profesinio informavimo svarb , apibendrinti metodus, formas bei suprojektuoti moksleivi profesinio informavimo kokyb s vertinimo model .
2. *Dokumentų analizė*, kuri leido i-analizuoti ir vertinti profesinio informavimo pad t bei pagr sti vertinimo kriterijus.
3. *Anketinė apklausa*, kurios pagrindu bus vertintas moksleivi profesinis informavimas bei numatytos tobulinimo galimyb s.
4. *Ekspertinis interviu*, kurio pagrindu bus vertinta profesinio informavimo pad tis mokyklose, bei leis teikti tobulinimo galimybes.

Tyrimo imtis ir organizavimas:

Apklausoje dalyvavo Pakruojo rajono vidurini mokykl mokiniai nuo 14 iki 19 met , taip pat mokykl ekspertai, vadovaujantys profesiniam informavimui. I- viso tyrime dalyvavo N=193 respondentai.

Darbo struktūra – vadas, turinys, santrauka lietuvi ir angl kalbomis, keturi skyriai, i-vados ir rekomendacijos, literat ros s ra-as, priedai.

Darbo reikšmingumas:

Darbo reik-m siejama su realiu profesinio informavimo kokyb s gerinimo modelio praktiniu pritaikymu ir tobulinimo galimyb mis. Nors -is profesinio informavimo modelio vertinimas bus atliktas Pakruojo rajone, ta iau siekiama, kad jis b t universalus ir visi gal t juo naudotis. Tyrimas leis vertinti profesinio informavimo aspektus bei teikti alternatyvius si lymus, kaip tobulinti veickl .

I. MOKSLEIVIŲ PROFESINIO INFORMAVIMO TEORINIAI ASPEKTAI

I.1. Profesinio informavimo reikšmė modeliuojant karjerą

Besirenkančiam profesijai, norinčiam ją pakeisti ar jam patarčiam, būtina turėti kuo aiškiau apibrėžtą asmenybės visumos vaizdą. Tada pastebimo daugelis autorių, tyrinjančių profesinio pasirinkimo –vietimo, pedagoginiais ir psichologiniais aspektais (Baranauskienė ir kt., 2008; Kietavičius, 2008; Holand, 1973; Galkytė, 1977; Beresnevičius, 1996; Jovaiša, 1998; Kregždė, 1988; Pukelis, 2003; Lauflackas, 2005; Tėrnas, 1998; Grigaliūnienė, 1996; Rimkevičius, 1996). Asmenybės paflinimas apima gabumus, vertybes, pomėgius, interesus, asmenybės savybes, ypatybes, gūdflius ir nuostatas tyrimais. Asmenybės paflinimas ó tai realistinis asmens savybių svertinimas ir pirmas flingsnis planuojant profesinį karjerą. Profesinio karjera suprantama, kaip individualus tobulėjimas s kmingai pasirinktoje veikloje ir teigiamas jo vertinimas paties flmogaus ir visuomenės poflriu. Profesinio s karjeros planavimas ó tai kryptingas asmens pasirengimas profesijos pasirinkimo apsisprendimui. A. Gumuliauskienė, D. Augienė ir kt. (2002) teigia, kad karjera ó tai individualus tobulėjimas s kmingai pasirinktos veiklos kryptimi ir pozityvus jos vertinimas tiek asmeniniu, tiek visuomeniniu poflriais.

Tam, kad moksleiviai teisingai pasirinktų savo profesinį keli, o suaugusieji, esant poreikiui, j keistų ar tobulintų, jie turi turėti aiškų supratimą apie save (savo siekius, galimybes, interesus, norus, motyvus bei ribotus išteklius). Taip pat, jie turi turėti flini apie profesijų pasaulį, darbo paiešką, skirtingas flini galimybes ir perspektyvas. Svarbiausia, jaunimas ir suaugusieji turi turėti gebėjimą suderinti iš dvejų grupių faktus. Taigi, svarbūs trys elementai ó savęs apflinimas, darbo pasaulio paflinimas ir gebėjimo suderinti abiejų grupių faktus, kuriuos mini daugelis profesinio apsisprendimo procesą nagrinjančių autorių (Baranauskienė, 2008; Kietavičius, 2008; Pukelis, 2003; Lauflackas, 2005). Tik kompleksinis savęs ir aplinkos paflinimas sudaro s lygias tinkamos profesijos pasirinkimui.

Svarbiausias flini apie save –altinis yra pats flmogus, todėl reikia stebėti save, atkreipti dėmesį savo savybėms, vairių sričių laimėjimus, pomėgius, gebėjimus ir kt. Individualius interesus rodo mgestama veikla, gebėjimus ó mokymosi paflymiai, savęs lyginimas su kitais (Kietavičius, 2008). Paflindi individualius profesinius polinkius ir interesus gali padėti klausimynai ir vairūs testai, kuriuos rekomenduoja profesijos patarėjai, konsultantai ir kiti specialistai.

Kitas patikimas flini apie save –altinis jaunimui ir suaugusiems yra tėvai, artimieji, mokytojai. Teigiama, kas jie gali pastebėti bei vardinti esamas ir dar neatskleistas savybes bei

gabumus. T vai tur t dom tis ir aktyviai dalyvauti savo vaik profesinio pasirinkimo kelyje. Mokytojai, klasi vadovai taip pat yra rengiami suteikti mokiniams informacijos profesijos pasirinkimo klausimais, taip pat daugel klausim , susijusi su profesijos pasirinkimu, gali atsakyti socialiniai pedagogai ir psichologai. Be to, mokytojai ir t vai tur t flinoti, kad pasirinkti profesij gali pad ti ir paruo-ti specialistai.

Anot O. Kietavi ien s (2008), siekiant pedagogin s pagalbos veiksmingumo profesinio informavimo srityje, b tina vertinti mokytoj informuotumo lyg , pagalbos teikimo b dus, j taikymo efektyvum . Autor s atliktas tyrimas rodo, kad 56 proc. mokytoj niekada n ra dalyvav profesinio orientavimo seminaruose, 12 proc. ó dalyvav , 32 proc. ó tik kartais tenka dalyvauti. Teigtina, kad mokykloje nepakankamai d mesio skiriama mokytoj kvalifikacijai profesinio orientavimo srityje, dalyko mokytojai beveik neintegruoja profesinio orientavimo pamokas, tod l rekomenduojama kuo daugiau mokytoj si sti profesinio orientavimo seminarus. O. Kietavi ien (2008) taip pat ai-kinosi, kokie profesinio informavimo b dai ir formos b t mokiniams priimtinausi. Pasirod , kad 93,1 proc. nor t i-siai-kinti, kas jiems svarbiausia ir reik-mingiausia gyvenime, 85,7 proc. pageidaut daugiau informacijos apie tai, kokia veikla ufsiima vienos ar kitos profesijos atstovai, taip pat 81,3 proc. nor t suffinoti, ar pasirinktos profesijos darbuotojai reikalingi darbo rinkai. Nagrin jant t v atsakymus, paai-k jo, kad jie daugiau skiria d mesio teigdami pagalb savo vaikui profesinio orientavimo klausimais. Visi t vai padeda vaikui analizuoti jo interesus ir sugeb jimus, tik vieni tai daro daffniau (54 proc. - visada padeda), kiti re iau (46 proc. ó kartais). Daroma i-vada, kad t vai savo vaikui teikia daugiau pagalbos profesinio informavimo srityje nei mokytojai, tod l labai svarbu, kad mokyklos ir t v bendradarbiavimas tapt svarbiausiu aspektu teikiant profesinio orientavimo paslaugas mokykloje. Tyrimai rodo, kad 19 proc. t v visi-kai nebendradarbiauja su mokykla, o 96 proc. - bendradarbiauja tik kartais.

Bendrojo lavinimo mokyklose bei kitose -vietimo staigose profesinio informavimo paslaug teik jai ó Profesinio informavimo ta-kuose (PIT) dirbantys profesijos patar jai, kurie r pinasi daugiausia profesiniu informavimu, bet gali suteikti ir konsultavimo paslaugas. Jie gali suteikti informacijos apie mokymosi ir studij programas, -vietimo staigas, apie profesij pasaul , parodyti interneto i-teklius, spausdint ir vaizdo medfliag , susijusi su profesijos pasirinkimu. Lietuvoje prad ta formuoti profesinio informavimo ir konsultavimo sistema, kurios pagrindinis dokumentas ó *Profesinio orientavimo strategija* (fin., 2003, Nr. ISAK-1635 / A1-180). Tuo dokumentu siekiama sukurti aplink profesinio orientavimo sistemai bei paslaug pl totei Lietuvoje atsifflvelgiant -alies ekonomin s bei socialin s raidos perspektyvas ir individualius kiekvieno visuomen s nario poreikius. Tuo pagrindu bendrojo lavinimo mokyklose steigiami profesinio orientavimo paslaug teik jai ó profesinio informavimo ta-kai (PIT),

atliekantys jaunimo ir suaugusiųjų informavimo ir konsultavimo funkcijas. Per pastaruosius keletą metų gyvendinant šį projektą mokyklose kurta 700 profesinio informavimo taškai, iš kurių 310 jau yra akredituoti. Daugiausia PIT akredituota Vilniaus apskrityje (60) ir Kauno apskrityje (51), Tauragės ir Marijampolės apskrityse akredituota po 30 PIT, Panevėžio, Utenos, Tauragės, Telšių, Klaipėdos apskrityse – vidutiniškai po 20 PIT, Alytaus apskrityje – 18 PIT (Tautvydaitė, Mačiūnienė, Dekaminavičius, Adomaitytė, 2008). Dauguma akredituotų PIT veikia bendrojo lavinimo mokyklose (286), 12 PIT – vietinio centrų, 4 – profesinio mokyklose. Nors PIT aprėpti reikalinga ranga, metodiniai rekomendacijomis, mokymo programomis, parengtais standartais, tačiau paskutiniai tyrimai duomenys rodo vyraujančias problemas (Tautvydaitė, Mačiūnienė, Dekaminavičius, Adomaitytė, 2008). Objektai: mokiniai, jų tėvai, mokytojai trūksta informacijos apie profesijos pasirinkimo kelius, tolesnio mokymosi, studijų ir veiklos galimybes. Tyrimo patvirtina ir jau anksčiau minėtas O. Kietavičius (2008) tyrimas.

Daugiau informacijos apie asmenybę, asmenines savybes gali suteikti profesinio konsultavimo specialistai, dirbantys Profesinio orientavimo centruose (POC). Jie yra steigiami teritoriniame darbo rinkos mokymo ir konsultavimo tarnybose. Jiems padedant, galima išsiaiškinti profesinį kryptingumą, suvokti ketinimus bei interesus, išanalizuoti ir vertinti individualias galimybes gyti profesiją. Jų funkcija yra ir supažindinti su –vietimo sistema, jos lygiais, profesijomis, joms gyti keliamais mokymų dalykų reikalavimais, studijų programomis, mokymo staigų pasirinkimo slygomis. Konsultantai gali padėti išmokti, kaip veikti baimę ir jaudulį ar stresą, išmokti planuoti laiką ir veiklą. Itin svarbu kreiptis pagalbos, ugdant pasitikėjimą savimi, tobulinant bendravimo gebėjimus, kurie yra svarbūs bet kurioje profesijoje (Baranauskienė ir kt., 2008). Su –viettis specialistai galima konsultuoti ir internetu. Pagalbos renkantis profesiją galima kreiptis ir daugelį pedagoginių ir psichologinių tarnybų.

Geriau pažinti profesiją pasaulį gali padėti ir daugelis kitų būdų. Pavyzdžiui, atvirojo informavimo, konsultavimo ir orientavimo sistemos (AIKOS) svetainėje yra pati išsamesnė informacija apie mokymo ir studijų programas, –vietimo staigas. Daug informacijos galima rasti vairiuose leidiniuose, mokymo staigų reklaminiuose leidiniuose, per šaltviršdų dienas, interneto svetainėse, kasmetinėje parodoje „Studijos“, vykstančioje LITEXPO rmuose, filmuose apie profesijas, kalbant su vairi profesijų atstovais ir pan. (plačiau apie tai pateikta 1.3. skyriuje).

Taigi, profesinio informavimo vykdo bendrojo lavinimo mokyklos, Profesinio informavimo taškai, Profesinio orientavimo centrai ir kitos institucijos. Tiek mokytojai, tiek klasi vadovai, profesijos mokytojai, profesinio informavimo konsultantai (profesijos patarėjai, socialiniai pedagogai, mokyklų psichologai), profesijos konsultantai yra tam, kad suteikt

informacijos profesijos pasirinkimo klausimais. Tačiau, nepaisant to, kad yra vairių būdų reikiamai profesinei informacijai gauti, tyrimai rodo, kad jos nepakanka. Iškyla poreikis gilintis profesinį informavimą, jo sampratą, tikslus, uždavinius, principus, metodus ir formas bei jo kokybę lemiančius veiksnius tiksliniais profesinio informavimo grupėmis.

Apibendrinus galima teigti, kad profesinis informavimas ir karjeros planavimas, šiuolaikinėje žinių visuomenėje tampa ypač aktualus dėl vis sparčiau besikeičiančios darbo rinkos poreikių kaitos. Darbo rinkos kaitą sąlygoja sparti mokslo ir technologijų pažanga. Žmogui tampa svarbu ne tik rasti darbą, kad galėtų pragyventi, bet ir būti konkurencingam bei sėkmingam darbo rinkoje. Dėl to karjeros planavimas turi būti kaip visą žmogaus gyvenimą besitęsiantis procesas.

Kita vertus, žmogaus profesinis pašaukimas, t.y. gabumai tam tikrai veiklai, išlieka pastovūs ir nekintantys. Vadinasi, labai svarbu jau jaunystėje pasirinkti tokią profesiją, kuri labiausiai atitiktų prigimtinių profesinį pašaukimą ir pasirinkti atitinkamą įstaigą studijoms. Tokie turėtų būti jauno žmogaus karjeros plano pirmieji žingsniai.

I.2. Moksleivių profesiniai ypatumai pagal amžiaus tarpsnius

Kiekvienas žmogus savo gyvenime pereina tam tikrus amžiaus tarpsnius ir su jais susijusius vystymosi ypatumus. Jaunimui ir suaugusiuosius taip pat galima priskirti tam tikriems amžiaus tarpsniams. Vairūs tyrimai jai pateikia jaunimo ir suaugusiųjų amžiaus periodizaciją ir su ja susijusio profesinio informavimo, profesijos pasirinkimo ir karjeros planavimo svarbą bei ypatumus.

Literatūros apžvalgoje matyti, kad daugelis tyrimų bando pateikti žmogaus amžiaus periodizaciją ir su ja siejama profesinio informavimo svarbą, profesijos pasirinkimą ir karjeros planavimą. Susiduriama su nevienodumo problema, skirstant žmogaus amžiaus tarpsnius ir profesinį rinkimąsi, tačiau matyti, kad esti jaunimo (paauglio) amžiaus ir suaugusiojo amžiaus. Pavyzdžiui, B. ir Ph. Newman (1987, cit. pagal Beresnevičienę) paauglio ir suaugusiojo vystymosi laikotarpius skirsto ankstyvąjį paauglytį (12-18 m.), kai vyksta profesijos pasirinkimo pradžia; vėlyvąjį paauglytį (18-22 m.), kuomet itin svarbus profesijos pasirinkimas; jauno suaugusiojo amžiaus (22-34 m.), kai žmogus ieško darbo ir save realizuoja; vidutinio suaugusiojo amžiaus (34-60 m.), kai svarbus tampa savo karjeros valdymas; vyresniojo suaugusiojo amžiaus (60-70 m.) bei senatvą (per 75 m.), kai darbinė energija nukreipiama kitas sritis.

Pasak D. A. Bernstein, A. Clark-Stewart, E. J. Roy, T. K. Srull, Ch. D. Wickens (1994), paauglio ir suaugusiojo raidai reikia skirstyti raidos etapus ir nurodo, kuriame etape svarbus profesinis pasirinkimas. Teigiama, kad jaunesniojo paauglio amfiuje (11-15 m.)

profesijos rinkimasis dar n ra labai aktualus, nes labiau vyksta socialinis ir emocinis sukr timas, did ja seksualinis s moningumas, b dinga nuotaik kaita ir konfliktai su t vais. Ta iau v liau, vyresniojo paauglio amfliuje (16-20 m.) itin aktuali tampa profesinio pasirinkimo baigus mokykl problema. Vidutinio suaugusiojo amfliuje (40-65 m.) dafnai i-gyvenama suaugusiojo kriz , lemianti vairius poky ius, i- kuri vienas yra darbo kaita. Ir galiausiai i-skiriamas vyresniojo suaugusiojo amflius (per 65 m.), kai fmogus baigia darb ir i-eina pensij .

R. C. Atchley (1975, cit. pagal Beresnevi ien , 2003) taip pat skirsto paauglio ir suaugusiojo amfli bei pateikia su juo susijusius profesin s veiklos etapus. Pasak jo, esti paauglyst (15-20 m.), jauno suaugusiojo amflius (20-35 m.), vidutinio suaugusiojo amflius (35-55 m.), vyresniojo suaugusio amflius (55-75 m.) bei senatv (75-90 m.). Atitinkamai autorius skirsto ir profesin s raidos etapus, o b tent: pasirengimas darbinei veiklai (0-15 m.), savo polinki tyrimas (15-25 m.), profesijos pasirinkimas (25-38 m.) bei profesin veikla (38-65 m.). Jos kulminacija pasiekiamas ties 45-uosius gyvenimo metus. Pensinis amflius ateina perkopus 65-uosius gyvenimo metus.

D. E. Papalia, C. J. Camp, R. D. Feldman (1996) nuomone, suaugusiojo amfliui b dinga periodizacija bei su ja yra susijusi profesin sfera. Jauno suaugusiojo (20-40 m.) vienas i- tiksl ó profesinio kelio pasirinkimas. Vidutinio suaugusio amfliuje (40-60 m.) pasiekiamas karjeros ir finansin s gerov s vir- n , ta iau nurodoma, kad svarb s tampa ir gyvenimo prasm s klausimai, tod l galimi vair s neplanuoti poky iai. Vyresniojo suaugusiojo amfliuje (vir-65 m.) i-einama pensij .

Pagal Lietuvos respublikos jaunimo politikos pagrind statym (statymas Nr. IX-1871) jaunas fmogus ó asmuo nuo 14 iki 29 met .

Taigi, lygindami vairi autori amffiaus periodizacij ir profesin raid pastebimos dvi tendencijos. Pirma, jaunimo ir suaugusiojo amffiaus skirstymas skiriasi. Antra, sutampa fmogaus ie-kojimais, profesiniai prioritetai ir karjeros pl tojimo etapai. S lyginai galime teigti, kad profesiniai klausimai pradeda kilti paauglyst s pradffioje, o paauglyst s pabaigoje reikia priimti sprendim d l profesijos pasirinkimo. V liau, jau suaugusiojo amfliuje, svarb s tampa profesiniai pasiekimai, sitvirtinimas darbe, karjeros pasiekimai, ta iau su viduramffio krize pajau iami ir nauji ie-kojimais, susim stoma, ar gyvenime ufsiimama tuo, kuo i- ties norima. Susiduriama su profesiniais poky iais, naujos veiklos paie-kos galimyb mis, sav s realizavimo naujose darbin se ni-ose bei i- jimu i pensij .

Pastebima, kad daugelyje pasaulio -ali profesinio informavimo paslaugos pradamos teikti jau ikimokyklinio amffiaus asmenims Lietuvoje akcentuojama, kad profesinis informavimas ypa svarbus mokykliniame amfliuje tai akcentuoja (Vai iulien , 2004; Petkevi i t , 2003; Gu as, 1990 ir kt.) Kadangi poffi ris karjer ima formotis jau ankstyvame

mokykliniame amfiuje, jau iame fmogaus gyvenimo etape prasideda karjeros planavimas fantazijos lygmenyje, kuriame b dingi nereal s, dafnai ne gyvendinami sprendimai (6- 11 m.). fiaidimuose atsispindi socialiniai vaidmenys, kurie tampa b simo karjeros kelio ufluomazga. Paauglyst je, i-gyvenamas eksperimentinis etapas, kada asmenybei tenka priimti savo atei iai svarbius sprendimus, pvz. renkantis profil , papildomo ugdymo modulius. Realistiniame karjeros planavimo etape, apsisprendfiama d l profesijos, vertinami geb jimai, galimyb s ir siekiai. Tai ilgiausiai uftrunkantis etapas, ta iau priklausomai nuo individualyb s, asmuo gali ir nepasiekti realistinio etapo faz s, vis gyvenim nuguayenti fantazijos lygmenyje. Ankstyvasis karjeros planavimas turi pad ti pasirinkti toki specialyb , kuri b t ne tik paklausi ir uftikrint ni-darbo rinkoje, bet ir toki , kuri atitikt asmens geb jimus bei nuostatas. Tod l taip svarbu laiku pamatyti ir pad ti kuo anks iau atsiskleisti vaiko gabumams, nes jie tur s didel tak ateityje, vaikui pasiekus realistin pakop .

Profesinio informavimo standarte (2007), Profesinio orientavimo strategijoje (2003) nurodoma, kad profesinio informavimo jauniausiai tikslinei grupei priklauso jaunesniojo mokyklinio amfiiaus (1-4 klasi ir 5-8 klasi) mokiniai. Ypatingai profesinio informavimo svarba i-auga vyresn se klas se, tod l kita i- tikslini profesinio informavimo grupi yra vyresniojo mokyklinio amfiiaus (9-12 klasi) mokiniai. Svarba pasirei-kia tuo, kad pagrindini , vidurini mokykl bei gimnazij mokiniai turi pasirinkti mokymosi profil . Atsifvelgiant profilinio mokymo patobulinim mokykloje b tinum , nuo 2007 m. rugs jo 1d. mokyklose sigaliojo *Vidurinio ugdymo programos aprasas*. Jis parengtas vadovaujantis Lietuvos Respublikos -vietimo statymo 11 straipsniu ir vykdant Lietuvos Respublikos Vyriausy b s 200462008 met programos gyvendinimo priemoni , patvirtint Lietuvos Respublikos Vyriausy b s 2005 m. kovo 24 d. nutarimu Nr. 315, 566 priemon „*Patobulinti Profilinio mokymo modeli*, patvirtint -vietimo ir mokslo ministro 2002 m. kovo 29 d. sakymu Nr. 489, sudaryti s lygas dar labiau individualizuoti mokym ō. Tuo patobulinimu buvo siekiama ne tik labiau individualizuojant ir diferencijuojant ugdym gerinti vidurinio ugdymo kokyb , bet ir sudaryti galimyb kiekvienam mokiniui rinktis savo gabumus, polinkius ir poreikius atitinkant mokymosi keli , padidinti vidurinio ugdymo prieinamum . Be to, siekta priartinant akademin mokymo turin prie gyvenimo poreiki , suartinant bendr j lavinim ir profesin mokym , sudaryti platesnes galimybes skirtingus mokymosi kelius pasirinkusiems mokiniams t sti moksl auk-tosiose mokyklose. Taigi, profilinis mokymas sudaryt mokiniams galimybes ruo-tis atei iai: profesijos pasirinkimui ir tolesn s karjeros pl tojimui.

Kaip pasteb ta, mokykliniame amfiuje profesijos rinkimasis ir apsisprendimas jos atffvilgiu yra vienas i- asmenyb s formavimosi veiksni (Holand, 1973); Galkyt , 1977; Brown, Brooks, 1996). Tys procesas vyksta nenutr kstamai (tiek formaliame, tiek

organizuotame, tiek neformaliame) ugdymo procese nuo gimimo iki 16 metų špriverstinaio, o iki 18-20 metų o realiai (Voveris, 1990). Profesin apsisprendim lemia mokinio gaunami vertinimai pagal valstybinio standarto reikalavimus bei socialin s aplinkos poffi ris vien ar kit veikl (profesijos prestiflas, patirtis ir kt.). Apibendrinant pagal E. Elijo-i , B. Gudinavi i , S. Kavaliauskien (2008), galima pasakyti, kad jaunuolio sprendimus lemia: mokyklin aplinka (flini , geb jim , g dffi lygis) bei visuomen je vyraujan i vertybi sistema (darbo, profesijos, specialyb s, veiklos, mokymosi ir kt. atffvilgiu). Tai u svarbu suvokti, kad profesijos pasirinkimas yra viena i- aktualiausi problem , nuo kurios tinkamo sprendimo priklauso flmogaus asmenin s gerov s augimas. Tod l labai svarbu, kad jau pats pirmasis mokinio apsisprendimas b t s moningas ir tikslingas (Kietavi ien , 2008). Svarbu, kad jaunimas suprast , jog pasitenkinimas darbu didffi j dalimi priklauso nuo tinkamai pasirinktos profesijos ar specialyb s.

Tyulaikiniuose raidos vadov liuose bei kituose -altiniuose 14-19 met flmon s priskiriami vidurinesios paauglyst s tarpsniui. Dafnai -is tarpsnis vardijamas, kaip "kritinis laikotarpis", kadangi jis pasiflymi aktyvia fiziologine, psichine bei socialine flmogaus raida. Nagrin jamo amffiaus, t.y. 14-19 met , paaugliai yra tyrin jim stadijoje: jie eksperimentuoja su socialiniais ir profesiniais vaidmenimis, koncentruojasi save. Jau mokykloje paaugliui keliami reikalavimai priimti sprendimus, susijusiomis su ateities perspektyvomis, ufldedama atsakomyb ufl savo ateit . Tyuos poreikius sureik-mina ir mokymosi profilio pasirinkimo b tinyb .

Kaip teigia mokslininkai Gribbon ir Lohnes, tinkamos karjeros nuostatos ir elgsena labai spar iai vystosi 8-9 klas se, ta iau pasteb ti dideli individual s skirtumai: kai kurie a-tuntos klas s mokiniai yra labiau pasireng rinktis profesij nei tuo tarpu de-imitos klas s mokiniai. Paauglys stengiasi paffinti savo interesus, gabumus, polinkius, vertybes, nes nori atrasti savo pa-aukim ir j pritaikyti profesin je veikloje.

Be jaunesniojo ir vyresniojo mokyklinio amffiaus grupi esti ir kit profesinio informavimo tikslini grupi . *Profesinio informavimo standarte* (2007) nurodoma, kad profesinio informavimo pagalba reikalinga asmenims, ši-kritusiems o i- bendrojo -vietimo sistemos, jaunimui be profesinio pasirengimo. Kitoms grup ms priskiriami asmenys, stojantys Lietuvos profesines mokyklas, profesini mokykl mokiniai, taip pat asmenys, stojantys Lietuvos auk-t sias mokyklas bei kolegij ir universitet studentai (*Profesinio orientavimo strategija*, 2003). Be abejo, profesinio informavimo grup ms priskiriami ir mokini t vai, mokytojai, profesijos mokytojai, d stytojai, profesinio informavimo konsultantai, profesijos konsultantai. Profesinis informavimas svarbus ir dirbantiems asmenims, norintiems pakeisti darb , persikvalifikuoti ar tobulinti kvalifikacij . Netekusiems darbo, ne galiems, kaliniams ar imigrantams taip pat svarbi su darbu ir profesija susijusi informacija. Kitoms profesinio

informavimo grupoms priskiriami darbdaviai, ieškantys savo organizacijoje potenciali darbuotojų, o taip pat politikai ir kt.

Apibendrinus galima teigti, žmonių rengimas ateičiai, įvairiais amžiaus tarpsniais plėtojant gyvenimiškus gebėjimus ir skatinant kiekvieno žmogaus savigarbą bei savo vertės pajautimą tampa labai svarbiu. Taigi reikia rengti žmones gyventi neapibrėžtumo ir nuolatinės karjeros kaitos sąlygomis.

I.3. Profesinis informavimas ir besimokanti visuomenė

Vis gyvenim trunkanio vystymosi, o taip pat ir mokymosi, sampratė iki daugelis tyrėjų, tačiau pagrindiniai yra E. Erikson ir B. bei Ph. Newman (1987, cit. pagal Beresnevičienę, 2003). Teigiama, kad suaugęs asmuo nesiliauja vystysis (Neugarten, 1977, 1978; Block, Costa, McCrae, 1989; Stevens, Truss, 1985, cit. pagal Beresnevičienę, 2003): fiziškai, psichologiškai bei socialiai. Suaugusieji dažniau keičia darbą, jo pobūdį, persikvalifikuoja, vyksta vairs pokyčiai karjeros srityje. Kita vertus, šiandieninė visuomenė mokosi ne tik jaunimas, tačiau ir suaugusieji, todėl negalime tiesiogiai sakyti, kad žmogaus amžius lemia profesinius laimėjimus.

Vis gyvenim trunkanio vystymosi samprata atskleidžia ir mokymosi vis gyvenim svarbą. Pirminis ir tęstinis profesinis mokymas nukreiptas finansiškai, mokėjim ir gaudim, reikalingai tam tikrai profesinei kompetencijai gyti, teikim bei asmens gebėjimo skirtingai save realizuoti veiklos pasaulyje stiprinim (Misiūnas ir kt., 2007). Jei tęstinio profesinio mokymo metu pabrėžiamas asmens turimos kvalifikacijos tobulinimas arba kitos kvalifikacijos gijimas, tai pirminis profesinis mokymas ne tik suteikia galimyb gyti pirmąją kvalifikaciją bet ir akcentuoja visapusišką asmenybės ugdymą.

Vis gyvenim trunkantis vystymasis galima mokymosi vis gyvenim, o tai neatsiejama nuo vis gyvenim kylančio profesinio informavimo, kaip kokybiškos paslaugos, poreikio. Palyginus artim praeitį, profesiniam mokymui buvo keliami vis didesni reikalavimai. Pagrindinis iš jų – kito kaita ir su juo susijusi bėtinybė ne tik pateikti darbo rinkai naujai parengtus darbuotojus, bet taip pat sudaryti sąlygas nuolat atnaujinti dirbančiųjų kvalifikaciją (Baranauskas ir kt., 2008). Didžioji dalis visuomenės buvo suinteresuota mokytis ne tik jaunime, bet ir vyresniame amžiuje, kelti kvalifikaciją, o tam reikalingos kokybiškos profesinio informavimo paslaugos. Todėl profesinis informavimas jo tikslinimams grupoms (fr. 1.1.1. skyri) yra gyvenimo kokybės garantas, socialinis gerovės veiksnys. Kitaip sakant, kokybiškas profesinis informavimas užtikrina tinkamą profesijos pasirinkim, kuris vėliau sudaro prielaidas tinkamoms gyvenimo sąlygoms. Išvengiant dabartinę sunkmeio situaciją,

profesinio mokymosi kokybei keliami vis didesni reikalavimai, didelė dalis darbuotojų netenka darbo viet, vis labiau didėja bedarbių rodikliai. Esant tokiems pokyčiams reikalingas profesinis informavimas apie darbo paiešką, darbo vietos radimą, persikvalifikavimo, lankstaus mokymosi (pavyzdžiui, nuotolinio mokymosi) galimybes Lietuvoje ir užsienyje.

Dar visai neseniai buvo susidurta su antrą kartą, susijusiu su išaugusia mokyti ateinančių asmenų virove. Pastebimi ryškūs pokyčiai, lyginant su sovietmečiu. Pirma, kaip teigia J. Baranauskas ir kt. (2008), sąsajos tarp pirminio ir tęstinio mokymo sistemų buvo silpnos, o palankios mokymosi visų gyvenimų sąlygoms sukurti ir mokymosi efektyvumui didinti būtina – sistemų integracijai, t.y. profesinio mokymo teikėjai turi būti pasirengę priimti ir jaunimą, ir suaugusius. Antra, pasak J. Baranausko ir kt. (2008), ne galimas asmenys sovietinėje sistemoje buvo faktiškai izoliuojami nuo visuomenės ir ji profesiniam mokymui buvo skiriamas menkas dėmesys. Tačiau galima pasakyti ir apie jiems teikiamas profesinio informavimo paslaugas – jį ypač trūkumą. Tačiau paskutiniaisiais metais yra aiškiai suformuluota nuostata, kad profesinio mokymo sistema turi vadovautis lygi galimybių mokytis principu (fr. 1.2. skyrius). Trečia, po 1990 metų žymiai išaugo visuomenės išsiskaidymas. Visuomenė skaidosi turiniais, išsilavinimo, socialiniais aspektais: nemažai dalis žmonių gyvena skurdose lygomis, kurios po sunkmečio Lietuvoje dar pablogėjo. Tuo tarpu skurdas daro taką išsilavinimui, o išsilavinimo stoka lemia nedarbą, kuris – tuo metu Lietuvoje siekia didelius rodiklius, ir socialinį atskirtumą. Toks išsiskaidymas tiesiogiai veikia profesinio mokymo sistemų ir profesinio informavimo kokybę (Baranauskas ir kt., 2008). Nebepajungiama sukurti lygi prielaidumų galimybių skurstantiems ir neturintiems tinkamo bendrojo išsilavinimo. Ketvirta, pagal dabartinius rodiklius, gimstamumas Lietuvoje sumažėjo beveik dvigubai, o tai reiškia, kad labai greitai senėja visuomenė. Todėl, kad tokiomis sąlygomis kils būtina aprūpinti darbo jėgą, kurios ir taip sunkmečio laikotarpiu vis labiau atsisakoma, susiduriama su vyresnio amžiaus žmonėlių mokymu. Penkta, atsiranda ir imigrantai, kurie silpninami dėl pigesnių darbo jėgų, mokymo būtinumų. Todėl vieni išsivysto profesinio informavimo svarba, suteikianti dirbantiems suaugusiems ieškoti geresnio darbo ar persikvalifikuoti, bedarbiams ir imigrantams – susirasti darbą.

Kaip pastebi E. Elijošius, S. Kavaliauskienė, B. Gudiniškis (2008), ne gali būti profesinis informavimas ir rengimas Lietuvoje reformuojamas su visa ugdymo sistema, nors nelabai sparčiai, bet pastebimai. Ne gali būti asmenų profesinio informavimo ir rengimo kokybę didinti, jei dalimi priklauso nuo jų sprendimų pagrįstumo, motyvuotumo, derinimo su asmeniniais interesais ir visuomenės poreikiais (Elijošius, Kavaliauskienė, Gudiniškis, 2008). Tačiau neretai negaliams jaunuoliams ir suaugusiems būdingas neadekvatus savo galimybių ir sugebėjimų vertinimas, jie sunkiai identifikuoja bet kokio apsisprendimo motyvus. Todėl labai svarbus jaunimo ir suaugusiųjų darbinis ir profesinis informavimas ir rengimas. Ypač svarbu

ne galius jaunuolius ir suaugusius rengti ne tik instrumentiniam darbui, bet ir socialiai: informuoti ir padėti mokytis planuoti asmeninį profesinį karjerą, ugdymą ir jo paskirstymą, skatinti domėtis valstybės teikiamomis socialiniais garantijomis, darbo rinkos struktūriniais pakitimais ir pan.

Klaidinga manyti, kad profesinis informavimas reikalingas tik mokykliniame amflijuje ir tai, kad profesiją renkamės visam gyvenimui. Tiesa ta, kad mokymasis nenutrūksta baigus bendrojo lavinimo mokyklą, profesinį mokyklą ar aukštojo mokslo instituciją. Ypač, kurios gyjamos vaikystėje, mokykloje ar universitete, nebepakanka visam gyvenimui. Darbo rinka sparčiai kinta, mūsų šalies ekonomika šiuo metu nestabili, todėl nuolat reikia tobulintis, gyti naują grandį, keisti profesiją. Todėl tenka nuolat tobulinti save vairiuose kursuose, pafintini ir mokomąjį vizitų ufsien metu, atliekant praktines ufduotis ir kt. (Baranauskienė, 2008). Šia susiduriama su mokymosi visą gyvenimą bei besimokančių visuomenės samprata.

Mokymosi visą gyvenimą idėj Lietuvoje buvo pradėta aktyviau analizuoti 2001 m. svarstant *Mokymosi visą gyvenimą memorandumą*, o formaliai buvo teisinta 2004 m., patvirtinus *Mokymosi visą gyvenimą užtikrinimo strategiją* (fiin., 2008, Nr. ISAK-2795/A1-347). Joje teigiama, kad mokymasis visą gyvenimą ó visa mokymosi veikla, vykstanti bet kuriame amflius tarpсныje siekiant tobulinti asmeninį, pilietinį, socialinį ir profesinį srities kompetencijas. Buvo vardinti keturi pagrindiniai mokymosi visą gyvenimą tikslai: aktyvus pilietis-kūmas, socialinė integracija, lengvesnis sidarbinimas, asmeninį pilnatvė.

Besimokanti visuomenė tai tokia, kurioje mokymasis yra suvokiamas, kaip tstin veikla, trunkanti visą gyvenimą; besimokantieji patys atsako ufl paflangą; vertinimas patvirtina paflangą, o ne flymines km; darbas komandoje, gebėjimai, asmeninį ir bendros vertybės yra vienodai pripafstamos; mokymasis yra partnerystė tarp mokinių ir jų tėvų, mokytojų, darbdavių ir bendruomenės, jie visi, siekdami geresnių rezultatų, dirba kartu. Ypatingai daug dėmesio suaugusiųjų mokymuisi ir švietimui skyrė M. S. Knowles, E. F. Holton III, R. A. Swanson (2007) ir N. Longworth (2007). Anot autorių, švietimas ó tai veikla, kurios imasi ar jį inicijuoja vienas ir daugiau veikėjų ir kurios paskirtis ó pasiekti individo, grupės ar bendruomenės flini, gdfli ir poffirio pokyčiai. Kaip matome, terminas pabrflia švietėjį, pokyčių iniciatorių, kuris suteikia mokymosi akstinus ir pastiprinimą, suplanuoja pokyčius skatinančius ufsimimus. Tuo tarpu mokymosi terminas, anot minėtų autorių M. S. Knowles, E. F. Holton III, R. A. Swanson (2007) ir N. Longworth (2007), atvirkščiai, pabrflia asmenį, kuris patiria pokyčius arba tikimasi, kad juos patirs. Mokymasis ó tai veiksmas ar procesas, kurio metu fiksuojami elgesio pokyčiai, gyjama flini, gdfli ar paffir.

ES pilieiams siūlomos galimybės gyventi, mokytis ir dirbti kitose šalyse padeda geriau suprasti kitas kultūras, tobulinti asmenybę ir išnaudoti visą ES ekonominį potencialą.

Teigiama, kad kasmet daugiau nei milijonas vairaus amžiaus ES piliečių pasinaudoja ES finansuojamomis –vietimo, profesinio mokymo ir pilietinio mokymo skatinamomis programomis. Europos Bendrijos komunikate *„Mokymasis visą gyvenimą – žinioms, kūrybiškumui ir naujovėms skatinti“* –vietimas ir mokymas vadinami kaip esminiai ekonominiai ir socialiniai pokyčių veiksniai. Lankstumo ir ufmimtumo garantijos, kurių reikia norint kurti daugiau geresnių darbo vietų, iš esmės galimos tik uftikrinus, kad visi piliečiai gyt bendruosius gebėjimus ir visą gyvenimą atnaujint savo g dffius. Mokantis visą gyvenimą ugdomas kūrybiškumas, remiamos naujovės ir atsiranda galimybės visapusiškai dalyvauti ekonominiame ir socialiniame gyvenime. Siekdama kuo geresnių rezultatų, Europos Komisija nuo 2007 metų sujungė visas –vietimo ir mokymo programas ir iniciatyvas, pavadindama jas *„Mokymosi visą gyvenimą“* programa. Tokiu būdu siekiama puoselėti –vietimo ir mokymo sistemas Bendrijoje tarpusavio pasikeitimams patirtimi, bendradarbiavimu ir mobilumu, kad jos taptų pasauliniu kokybės standartu. ¹⁷–vietimas ir mokymas yra svarbūs veiksniai, siekiant Lisabonos strategijos tikslą didesnio ekonomikos augimo, konkurencingumo ir socialinės integracijos.

Nauja *„Mokymosi visą gyvenimą“* programa sujungia iki 2007 m. veikusias Socrates, Leonardo da Vinci ir Erasmus mokymosi programas. Dabar –i programa remia mokymosi nuo vaikystės iki senatvės galimybes ir apima visas ugdymosi pakopas. Pavyzdžiui, Comenius – mokyklinis ugdymas, Erasmus – aukštasis mokslas, Leonardas da Vinci – profesinis mokymas, Grundtvig – suaugusiųjų –vietimas, Skersin programa: kalbos, IKT, politinis bendradarbiavimas, rezultatai sklaida ir panaudojimas, Jean Monnet programa – mokymai, moksliniai tyrimai ir svarstymai. *„Mokymosi visą gyvenimą“* programa atvira visiems asmenims ir institucijoms – mokymo ir –vietimo staigoms, mokslo tyrimo institutams, verslo organizacijoms, mokytojams ir besimokantiems, individams ir bendruomenei (Baranauskienė ir kt., 2007).

Pastebima, kad tyrimai apie suaugusių besimokančius itin trūksta. M. S. Knowles, E. F. Holton III ir R. A. Swanson (2007), atlikę daugelį teoretinių ir praktinių tyrimų apflvalgę, pastebėjo suaugusiems besimokantiems būdingus ypatumus. Pirma, suaugusieji jau iš motyvacijų mokytis, iškilus poreikiams ir interesams, kuriuos mokymasis gali patenkinti. Dėl –ios priežasties tai ir turi tapti atskaitos tašku rengiant suaugusiųjų mokymosi uflsimus. Pastebėta ir tai, kad suaugusiųjų mokymasis yra nukreiptas gyvenimui. Vadinasi, tinkamai organizuojant suaugusiųjų mokymus, kaip sudedamąsias dalis reikia pasirinkti gyvenimiškas situacijas, o ne d stumus dalykus. Trečia, patirtis – turtingiausias suaugusiųjų mokymosi –altinis. Tai reikiama, kad suaugusiųjų –vietimo metodikos –erdis – patirties analizė. Nustatyta, kad suaugusieji jau iš stiprų savivaldos poreikį. Dėl –ios priežasties mokytojo vaidmuo – traukti suaugusiųjų bendrą paiešką procesą, o ne perduoti jam savo flinias ir paskui tikrinti, kiek jos tinkamos. Penkta, individualūs flmoniški skirtumai laikui b gant didėja. Tai reikiama, kad

suaugusiųjų –vietime b tina kiek manoma atsifvelgti mokymosi stiliaus, laiko, vietos ir tempo skirtumus.

^{TM}Vietimo ir mokslo ministerijos atlikti tyrimai (*tyrimas „Suaugusiųjų tęstinio mokymo galimybių plėtra mokymosi visą gyvenimą strategijos įgyvendinimo kontekste“*, 2004) atskleid kad tiek –vietimo vadybininkams, tiek besimokantiems suaugusiesiems tr ksta informacijos mokymosi vis gyvenim srityje. Nustatyta, kad –vietimo vadybininkams daflniausiai tr ksta informacijos mokymosi vis gyvenim politikos klausimais. Beveik pus suaugusiųjų –vietimo institucijų atstov neffino svarbiausi teisini dokument . Nemaflas tokio informuotumo tr kumas pasteb tas neformaliojo suaugusiųjų –viet j tarpe. Pasteb ta ir tai, kad suaug –alies gyventojai, nedalyvaujantys jokioje mokymosi veikloje, kaip vien i– nesimokymo prieffas i taip pat nurodo informacijos apie mokymosi institucijas ir programas tr kum . Tod l menkas strategini dokument i–manymas ir nepakankamas informuotumas apie t stinio mokymosi galimybes netiesiogiai rodo, kad –iai –vietimo sri iai kol kas skiriama maflai d mesio tiek populiarinant ir ai–kinant suaugusiųjų mokymosi id jas ir strateginius tikslus, tiek kuriant koordinuot suaugusiųjų –vietimo sistem (B dien , Tamo–i nas, Totoraitis, 2005).

Susiduriama ir su prieinamumo problema. T stinio mokymosi galimyb s vis dar n ra tolygiai prieinamos visoms visuomen s grup ms. Tam tikros visuomen s grup s, tokios kaip ne galieji, suaugusieji, ne gij pagrindinio i–silavinimo, senyvo amffiaus flmon s, ilgalaikiai bedarbiai, nuteistieji ir asmenys, gr fl i– kalinimo vietos, migrantai, moterys, gr fltan ios darb arba mokytis po motinyst s atostog , d l menko i–silavinimo turi ribotesnes galimybes dalyvauti visuomen s gyvenime, o taip pat ir mokymosi veikloje. Tyrimai atskleid , jog nepaisant to, jog atskirties visuomen s grupi dalyvavimas variose srityse yra ribotas, mokosi, ketina arba nor t toliau mokytis b tent tie flmon s, kuriems jo galb t mafliausiai reikia gyvybiniams interesams uftikrinti, o tie, kuriems to labiausiai reik t , jau iasi netur galimybi ir laiko (B dien , Tamo–i nas, Totoraitis, 2005). Nedalyvavimas mokymosi veikloje ar menko suaugusiųjų ra–tingumo problemos savo ruoftu turi itin didel tak suaugusiųjų socialin s atskirties augimui. Socialin atskirtis rei–kia robot prieinamum prie svarbiausi flmoni veiklos sri i , toki , kaip i–silavinimas, darbas, –eima, dalyvavimas visuomen s gyvenime bei laisvalaikis. ^{TM}os veiklos sritys tarpusavyje susijusios, o suaugusiųjų mokymas yra viena svarbiausi priemoni , padedan i visapusi–kai maflinto socialin atskirt (B dien , Tamo–i nas, Totoraitis, 2005; Linkaityt , filinskait , 2008). Tod l siekiant didinti mokymosi prieinamum bei maflinti socialin atskirt svarbu mokymosi vietas priartinti prie vartotoj , mokom j medffiag ir mokymosi proces padaryti patrauklesniu, kelti suaugusiųjų mokytoj kvalifikacij , rengti –iuolaikin mokymosi literat r , tobulinti teisin baz , vis labiau atveriant antrojo –anso galimyb gr fltantiems –vietimo sistem .

Mokymosi vis gyvenim id ja susiduria ir su finansavimo sunkumais. gyvendinant *Mokymosi visą gyvenimą užtikrinimo strategiją* (2008), vis daugiau dėmesio skiriama neformaliojo neprofesinio suaugusiųjų –vietimui. Tuo srityje sistemingai veikia –vietimo ir mokslo ministerija. Naudojant projekt atrankos mechanizmus, finansuojami varii organizacij (mokslo ir –vietimo staig , nevyriausybinii organizacij ir kt.) parengti projektai. Taciau, nors ir yra nemažai iniciatyv rengiant neformal j neprofesin –vietim , jo finansavim reikia didinti. Taciau –iandienin situacija riboja neformaliojo suaugusiųjų –vietimo institucij galimybes gauti finansin param . Tad si loma formaliojo –vietimo staigas skatinti organizuoti neformal j –vietim formalaus –vietimo program pagrindu, orientuojantis aktualiausius poreikius. Btent formaliojo –vietimo program naudojimas neformaliajam –vietimui tur t sukurti geresn kokyb .

Apibendrinant galima teigti, kad profesinis mokymas ir kokybiškas profesinis informavimas turi būti orientuotas į visas tikslines grupes. Informuota ir išsilavinusi visuomenė gali rinktis profesijos kelią, taip įveikti nedarbą, socialinę atskirtį, kurti savo socialinę gerovę, puoselėti pilnavertę ir prasmingą savo bei savo šalies ateitį.

I.2. Profesinio informavimo vertinimo kriterijai

I.2.1. Profesinio informavimo samprata, tikslai, uždaviniai bei principai

Siekiant supaflindinti tikslines grupes (fr. 1.1.1. skyri) su profesij vaiove, profesijos pasirinkimu, –vietimu ir profesine karjera pasitelkiamas profesinis informavimas, profesinis konsultavimas ir profesinis orientavimas. Nepaisant to, kad min ti terminai labai susij , –iame darbe daugiausia dėmesio yra skiriama profesiniam informavimui.

Profesinio informavimo, konsultavimo ir orientavimo paslaugos priklauso tai paslaug sri iai, kuri padeda asmenims neatsifvelgiant j amfli ir gyvenimo etap pasirinkti savo keli –vietimo, mokymo bei uflimtumo srityse ir aktyviai kurti savo profesin karjer . Tys paslaugos skiriamos tiems, kurie dar n ra prad j profesin s karjeros, kurie ie–ko darbo ir tiems, kurie jau dirba (*Profesinio orientavimo strategija*, 2003). *Karjeros konsultanto profesijos standarte* (2004) nurodoma, kad profesinis informavimas ó tikslingas konsultuojam j supaflindinimas su profesijomis, j keliamais psichologiniais, mediciniais, socialiniais, ekonominiais ir kitais reikalavimais asmenybei bei kvalifikacijai. *Profesinio informavimo standarte* (2007) teigiama, kad pagrindinis profesinio informavimo tikslas yra tvarkyti profesinio informavimo tikslini grupi poreikius atitinkan i informacij , prieinamai j teikti kiekvienam asmeniui ar asmen

grupoms, sudaryti s lygas priimti racionalius profesijos rinkimosi ir karjeros planavimo sprendimus, derinti saviraiškos bei individualius asmenybės tobulėjimo poreikius su darbo rinkos reikalavimais. Vadinasi, profesinio informavimo tikslas – padėti tikslinėms grupoms susidaryti tikslus ir išsamias profesijos vaizdus. Tuo tarpu profesinis konsultavimas suprantamas kaip specialiai organizuota bendra konsultanto ir konsultuojamojo veikla, padedanti tikslinėms grupoms priimti racionalius profesijos rinkimosi sprendimus, atsižvelgiant į individualias savybes, darbo rinkos bei profesinio mokymosi galimybes. *Profesinio rengimo baltojoje knygoje* (1999) profesinis konsultavimas ir orientavimas apibūdinamas kaip vis gyvenimui trunkantis ir kryptingas procesas. Taip pat numatyta, kad suaugusiems profesiniai informavimo centrai turėtų tapti bendros profesinio informavimo sistemos dalimi. Kalbant apie profesinį orientavimą, tai yra tokia sritis, kuria siekiama teikti Lietuvos jaunimui ir suaugusiems kokybiškas informacijas apie mokymosi ir sidarbinimo galimybes. Be to, teikti kokybiškas profesinio orientavimo paslaugas visiems gyventojams, neatsižvelgiant į amžių, lytį, tautybę ar gyvenamąją vietą bei socialinę padėtį, pagal individualius ir visuomeninius poreikius. Siekiama gerinti jaunimą ir suaugusiems sidarbinimo galimybes, skatinti verslumą ir nuolatinių siekimų, ugdyti jaunimą socialiniame aktyvume ir atsakomybę už savo profesinį veiklą, siekiant išvengti nedarbo (*Profesinio orientavimo strategija*, 2003).

Be pagrindinio tikslo, profesinis informavimas apima sudėtingesnius tikslus. Pirmiausia, numatoma padėti mokiniams, studentams, asmenims, šiek tiek kritiškesniam bendrojo švietimo sistemos, asmenims be profesinio pasirengimo ir kitoms profesinio informavimo tikslinėms grupoms planuoti bei valdyti savo karjeros planą, realizuojant mokymosi vis gyvenimui principą. Dar vienas iš tikslų yra orientuotas pagalbą mokiniams darbuotojams pasirinkti tolesnį profesinio tobulėjimo kelią. Keliamas tikslas skatinti bendrojo lavinimo ir profesinio rengimo institucijas, pedagogus bei dėstytojus ugdyti mokinius ir studentus, prisiimančius atsakomybę už savo mokymąsi bei tolesnį studijų kokybę. Išreikščiama paskata gerinti bendrojo lavinimo ir profesinio rengimo sistemų bendradarbiavimą bei sėkmingai atsižvelgiant vietinius, regioninius, nacionalinius ir europinius darbo rinkos poreikius. Tikslingai siekiama aprašyti objektyvia informacija politikus, priimančius sprendimus apie tolesnį karjeros projektavimo sistemos planą. Taip pat keliamas tikslas maffinti socialinę atskirtį ir didinti darbo rinkos veiksmingumą. Ypatingai svarbiu laikomas visus prieš tai minėtus tikslus apimantis tikslas, kuriuos siekiama užtikrinti teikiama paslaugų kokybe.

Yra tikslas pasiekti formuluojami profesinio informavimo uždaviniai (*Profesinio informavimo standartas*, 2007). Jiems priskiriamas informavimas apie švietimo sistemos teikiamas mokymosi ir studijų galimybes, priemonės lygias, gyjamas specialybes bei kvalifikacijas profesinėse ir aukštesiose mokyklose. Uždaviniu laikomas ir informavimas apie

kvalifikacijos, kvalifikacijos gijim , tobulinim , persikvalifikavimo ir sidarbinimo galimybes bei tvark . Formuluojuamas ir informavimo apie profilinio ir profesinio mokymosi, studij , gyjam specialybi ar profesij bei kvalifikacij s sajas ufdavinys. Svarbiais laikomi ir informavimo apie profesin s karjeros bei bendradarbiavimo su socialiniais partneriais galimybes ufdaviniai. Pagrindffiamas ir informavimo apie profesinio informavimo duomen bazes ir kitus profesinio informavimo –altinius ufdavinio svarba.

I–sikelt tiksl ir suformuluot ufdavini vykdymas praktikoje grindffiamas profesinio informavimo principais (*Profesinio informavimo standartas*, 2007). Jie suprantami, kaip reikalavimai, kuri b tina laikytis rengiant, tvarkant ir teikiant profesinio informavimo tikslini grupi poreikius atitinkan i informacij apie –vietimo institucijas, profesijas, kvalifikacijas, mokymo / studij programas, darbo rinkos poreikius, bendrojo lavinimo, profesinio rengimo ir karjeros projektavimo sistemas bei darbinimo galimybes (*Profesinio informavimo B metodika*, 2008). Istori–kumo principas akcentuoja, kad spar iau nykstant senoms profesijoms ir atsirandant naujoms, profesijos patar jas turi supaffindinti su dominan i profesij kilme (istorija), vystymusi, poreikiu bei perspektyvomis. Tye aspektai gali tur ti takos priimant racionalius profesijos rinkimosi ir karjeros planavimo sprendimus. Profesinis informavimas turi b ti vykdomas, remiantis –iais principais:

- Pirmiausia, profesinio informavimo paslaug turinys mokykloje tur t b ti *diferencijuotas pagal mokiniu amziu bei pasirinkta mokymosi profili*. Taip b t uftikrintas sistemingas profesinio informavimo turinio sisavinimas.
- Antra, profesinio informavimo *procesas turi bti nuoseklus ir daugkartinis*, suteikiantis mokiniams galimyb atvirai ir nuolat dom tis tolesn mis studijomis ar profesine veikla.
- Tre ia, suaugusieji turi b ti *sistemingai ir nuosekliai informuojami* apie profesijas ir karjeros galimybes pagal j dom jimosi sritis.
- Prieinamumo principu numatoma, kad profesinio *informavimo turinys turi atitikti jaunimo ir suaugusiųjų ypatybes bei lygiu galimybiu principa*, kai informacija teikiama skirtingoms profesinio informavimo tikslin ms grup ms (*Profesinio informavimo standartas*, 2007). Prie– supaffindinant tam tikro amffiaus jaunim ar suaugusiuosius su atskiromis profesijomis, reikia ai–kiai nustatyti specialybi turinio prieinamum , nes yra sud ting specialybi , kuri turiniui suvokti reikia atitinkamo i–silavinimo.
- *Akcentuojama ir teorijos bei praktikos vienovės principas*, kuris grindffiamas galimyb prakti–kai i–bandyti tam tikr profesin veikl . Tai leidffia tvirtinti teorinius profesijos paffinimo pagrindus bei patvirtinti arba paneigti asmeninio profesinio pasirinkimo racionalum .

- Ypatingai mokykloje turėtų būti akcentuojamas *pagarbos profesijai principas*, nes mokykla turi ugdyti pagarbą profesijai. Mokinys turi stebėti, kad kiekvienas darbas visuomenei yra naudingas ir reikalingas. Kiekvienas žmogus turi dalyvauti kuriant vertybes savo ir visuomenės gerovei, nes viskas, ko reikia žmogui gyvenimui ir vystymuisi, sukuria darbas.
- Išskiriamas ir *profesijų tarpusavio sąryšio principas*. Juo teigiama, kad teikiant informaciją apie profesijas, reikia atkreipti dėmesį profesijų klasifikacijai, kuri palengvina profesijos pasirinkimo procesą. Svarbu žinoti, kaip profesijos klasifikuojamos, pagal kokius kriterijus jungiamos formalias grupes, kokios savybės ir gebėjimai būdingi atskiroms profesijų grupėms.
- Dar vienas iš principų, kurio svarbą išvėgia psichologai, yra *savirealizacijos principas* (*Profesinio informavimo standartas*, 2007). Jis mena apie sitraukimo profesinio informavimo procesą, kuris suteikia galimybę perimti ir pritaikyti patį profesinio informavimo patirtį žmogui visuomenės šioje srityje kontekste.

Išskiriami ir kiti profesinio informavimo principai, kuriais atkreipiamas dėmesys tikslini grupių poreikiams (*Profesinio informavimo B metodika*, 2008). Pavyzdžiui, *kiekvienas žmogus nepriklausomai ir savarankiškai gali rinktis informaciją, jos tiekėjas ir šaltinius*. Tai reiškia, kad teikiant profesinio informavimo paslaugas, turėtų būti sudarytos visos sąlygos asmeniui patį pasirinkti informacijos šaltinius bei šaltinius, sprendimui neturi lemti profesijos informavimo konsultantas, tačiau, globėjai, giminaičiai, draugai ar kiti suinteresuoti asmenys.

Kiekvienas žmogus informaciją rinktis turėtų vadovaudamasis *bešališkumo ir objektyvumo principais*. Tačiau dažnai jaunimas disponuoja subjektyvia informacija apie visuomenėje populiarias vadinamas prestižines profesijas. Vis dėlto šioje informacija neretai būna ribota ir neatitinkanti tikrovės. Tad asmeniui turėtų būti sudaromos sąlygos gauti įvairius ir objektyvią informaciją, pateikiamas išsamus profesijos vaizdas, išryškinti ne tik profesijos privalumai, bet ir trūkumai (akcentuojami ekonominiai ir socialiniai profesijos ir specialybės ypatumai: darbo sąlygos, darbo dienos trukmė, darbo savaitės trukmė, atostogų trukmė, profesinė geografija, uždarbis, socialinės garantijos, karjeros galimybės, pensinio amžiaus riba ir kt.).

Suteikiama informacija turėtų atitikti *lygių galimybių laikymosi principą*. Tai reiškia, kad, neatsižvelgiant lyties, amžiaus, gyvenamąją vietą (miestas ar kaimas) ar socialinę padėtį, sudaryti vienodas galimybes gauti patikimą, išsamią ir objektyvią informaciją. Be to, turėtų būti laikomasi ir sisteminio informavimo, kuomet vertinamas asmeninis ir socialinis, kultūrinis ir ekonominis kontekstai.

Be jau min t , profesinis informavimas gr stas principais, kurie sudaro s lygas gauti informacij . Pavyzdffiui, b ti kompetentingiems ir paj giems planuoti ir valdyti savo mokymosi, studij ir per jimo i–profesinio rengimo darbo pasaul keli . ia priskiriamas ir kitas principas: *sudaryti prielaidas moksleiviams aktyviai įsitraukti į bendradarbiavimą* su mokytojais, d stytojais, –imos nariais, moni , bendruomeni ir kit visuomenini organizacij profesinio informavimo ir konsultavimo paslaug teik jais.

Ypatingai i–ry–kintas ir visas tikslines grupes orientuotas profesinio informavimo *prieinamumo principas (Profesinio informavimo standartas, 2007)*. Jis remiasi skaidrumu, kuriuo siekiama atskleisti profesijos privalumus ir tr kumus, pateikti i–sam profesij paveiksl , supaffindinti su psichologin mis ir kitomis profesijos charakteristikomis. Draugi–kumas ir empatija rei–kia, kad profesinio informavimo konsultantas / patar jas turi b ti draugi–kas ir d mesingas intereso jausmams. Norint flog suprasti, reikia j sijausti, pasijusti jo vietoje, m styti jo s vokomis, jausti jo emocijas, vertinti remiantis jo patirtimi, ta iau sijautimas neturi peraugti ufluojaut .

Tęstinumas rei–kia, kad profesinio informavimo paslaugos turi b ti teikiamos mokantis bendrojo lavinimo mokykloje, profesin je mokykloje, studijuojant kolegijoje, universitete, v liau ó sitraukus darbo rink , profesinio informavimo paslaugos turi b ti teikiamos darbo birflose, darbo rinkos mokymo tarnybose bei kitose institucijose. Taigi sukurta lanksti ir kiekvienam asmeniui prieinama vis gyvenim profesin informavim laiduojanti sistema uftikrint laiku atlikt asmens savirealizacij . Tęstinumo principas susij s su galimybe bet kuriuo asmens amffiaus tarpsniu gauti su profesiniu informavimu susijusi informacij , pateikiam vairiomis formomis (*Profesinio informavimo standartas, 2007*).

Atsiffvelgiant individualias asmens savybes (pvz., mokinio psichinius ypatumus ó jautrum , ufdarum bei atvirum , pasitik jimo savimi laipsn , fizines ypatybes ó pusiausvyr , koordinacij , judesi valdym ir mokym si, vikrum) ir i–keltus tikslus turi b ti pasirenkami tinkami profesinio informavimo metodai ir formos (pla iau pateikta 1.3 skyri). Konsultuojamojo asmenyb b tina traktuoti kaip nedalom individualyb su visais privalumais ir tr kumais.

Nei–vengiamai i–kyla ir nuolatinis profesinio informavimo paslaug teikimo tobulinimas, suk rus efektyvi gr fttamojo ry–io sistem . Atsiffvelgiant darbo rinkos poky ius, b tina nuolat atnaujinti profesinio informavimo turin , siekiant tobul jimo, kokyb s ir naudingumo. Tod l labai svarbu sudaryti klientams galimybes teikti nusiskundimus d l prastai teikiam profesinio informavimo paslaug . Gr fttamasis ry–ys i– klient nurodyt tobul jimo kryptis ir orientyrus. Ir, vienas i– svarbiausi profesinio informavimo princip yra paslaug teik j kompetentingumas (*Profesinio informavimo standartas, 2007*). Profesinio informavimo

paslaug kokyb priklauso nuo specialist kompetencijos. Vadinasi, profesinio informavimo paslaugas turi teikti asmenys, gij atitinkam kvalifikacij (pvz., profesijos informavimo konsultantas turi mok ti palaikyti interesanto d mes , apibendrinti teikiam informacij , gerbti interesanto asmenyb ir profesinius ketinimus, vengti kategori-k teigini apie profesinio apsisprendimo teisingum ar klaidingum , informacij pateikti ai-kiai, vaizdingai ir kt.) (pla iau pateikta 1.4. skyriuje).

Anot D. Augien s (2009) profesinio informavimo paskirtis ó suteikti augan iai kartai informacij apie profesij pasaul , padaryti j prieinam , sudarant s lygas priimti racionalius profesijos rinkimosi ir karjeros projektavimo sprendimus, derinant savirai-kos ir individualius asmenyb s tobul jimo poreikius su darbo rinkos reikalavimais. D. Augien kaip vien i-svarbiausi profesinio informavimo tiksl vardija tai, jog reikia besirenkan iam asmeniui profesij atskleisti jos privalumus ir tr kumus. Tai medicininiai, psichologiniai, fiziologiniai reikalavimai, keliami tos profesijos atstovams, socialin s ir ekonomin s darbo s lygos ir rezultatai (atlyginimas, statusas, pob dis ir pan.). Kaip jau ank-iau min ta, D. Augien (2009) taip pat akcentuoja tai, kad labai svarbi profesinio informavimo funkcija yra prieinamumas. Siekiant realizuoti -i funkcij profesinis informavimas turi b ti nuolat teikiama ir visiems prieinama paslauga.

Apibendrinant galima teigti, kad profesinis informavimas glaudffiai susij s su profesiniu konsultavimu ir orientavimu. Juo siekiama tvarkyti profesinio informavimo tikslini grupi poreikius atitinkan i informacij , prieinamai j teikti kiekvienam asmeniui ar asmen grup ms, sudaryti s lygas priimti racionalius profesijos rinkimosi ir karjeros planavimo sprendimus, derinti savirai-kos bei individualius asmenyb s tobul jimo poreikius su darbo rinkos reikalavimais. Tam tikslui gyvendinti formuluojami profesinio informavimo ufdaviniai bei apibr fliami pagrindiniai j laikymosi principai.

I.2.2. Profesinio informavimo metodai ir formos

Profesinis informavimas tampa efektyvesnis ir kokybi-kesnis, jeigu naudojami vair s profesinio informavimo metodai ir formos. J pasirinkimas ir taikymas priklauso nuo galimybi , ta iau kompleksinis j taikymas tikslin ms profesinio informavimo grup ms yra kokyb s ir socialin s gerov s veiksnys.

Dafnai taikomas ir pla iai flinomas steb jimo metodas. Kalb dami apie steb jim kaip paffinimo metod , mokslininkai i-skiria mokslin ir kasdien steb jim (*Profesinio informavimo standartas*, 2007). Mokslinis steb jimas ó tai kryptingai organizuotas aplinkos daikt ir rei-kini suvokimas, glaudffiai susij s su jutiminiu paffinimu, nes bet koks suvokimo procesas yra susij s su informacija, kuri paffinimo subjektas jutimo organais gauna i-savo aplinkos. Be to, stebint

galima suvokti ir savo i-gyvenimus, jausmus, psichin b sen arba visa tai galima fiksuoti stebint kitus asmenis. Tuo tarpu, kasdieniu steb jimu suvokiame i-orinio pasaulio daiktus bei rei-kinius. I-ry-k ja pagrindinis skirtumas tarp mokslinio ir kasdienio steb jimo: mokslinis steb jimas ó tikslingai organizuotas procesas, kontroliuojamas pagal koki nors teorij ar hipotez , o kasdienis steb jimas labiausiai remiasi praktine patirtimi. Vadinasi, darbo bei gamybinei aplinkai steb ti ir tirti pasitelkiamas kasdienio steb jimo metodas. Darbas ir gamybin aplinka stebima ir tiriama tiek per pamokas, tiek uflklasin s veiklos metu. Kasdienio steb jimo metodas taip pat naudojamas vizit gamybin aplink metu. Min tas metodas gali b ti puikus –altinis atskleisti kai kuriems darbo bei gamybos ypatumams, sutinkamiems kasdieniame mokini gyvenime, tik reikia jiems pad ti – metod tinkamai panaudoti.

Geresni steb jimo metodo rezultat galima pasiekti, jei atsifvelgiama tam tikras ypatybes (*Profesinio informavimo standartas*, 2007). Pavyzdffiui, steb jimo objektas yra tiksliai apibr ftas, steb tojas turi konkret tiksl , steb jimo objekt skai ius yra minimalus, ai-k s vertinimo kriterijai, steb jimas turi vykti pagal i-anksto sudaryt plan , k ir kaip steb ti. Be to, duomenis, gautus steb jimo metu, turi b ti manoma palyginti, tod l ia tur t b ti taikomi vienodi kriterijai (pavyzdffiui, palyginti skirting moni tos pa ios profesijos atstov darbo s lygas, atliekamas funkcijas, darbo uflmokest).

Mokslin je literat roje i-skiriami tam tikri steb jimo metodo privalumai (*Profesinio informavimo B metodika*, 2008). Pirma, steb jimas turi vykti tiesiogiai. Pavyzdffiui, galima steb ti konkre ios profesijos atstovus j darbo vietoje. Antra, yra galimyb analizuoti grup s elges , nes vienu metu galima apr pti daugiau tiriam j ó remiantis kitais metodais tai sunkiai manoma. Tre ia, elges galima vertinti tiksliau, nei tai padaryt pats asmuo. Ketvirta, steb jimas nepriklauso nuo tiriamojo nuostatos, noro atsakin ti pateiktus klausimus arba subjektyvi atsakym apklaus metu. Penkta, galimyb vienu metu apr pti daugiau savybi , stebim rei-kini .

Nurodoma, kad galimos ir vairios klaidos, susijusios su tiriam j elgesio vertinimu (*Profesinio informavimo standartas*, 2007). Tys vertinimo klaidos gali b ti esmin s, lemian ios palankaus ar nepalankaus poffi rio susiformavim konkre ios profesijos atstov atffvilgiu. Pavyzdffiui, steb tojas gali vertinti konkre ios profesijos atstovo elges remdamasis savo pirminiais sp dffiais. Ir jeigu steb jimo pradffioje jis susiformuoja nepalank sp d apie tam tikros profesijos atstov , tai ir v liau steb damas gali nepalankiai vertinti visus tos profesijos atstovus. Daroma prielaida, kad kartais vertinant pagal i-ankstinius sitikinius vertinamiesiems priskiriamos tam tikros asmenin s savyb s, pavyzdffiui, besi-ypsantiems priskiriamas humoro jausmas, o ne-iojantiems akinius ó inteligenti-kumas ir pan.

Praktin veikla yra kitas gerai flinomas profesinio informavimo metodas. Juo paremta veikla gali b ti vairi, pavyzdffiui, visuomenei naudingas darbas (pvz., savanori-ka veikla vairiuose centruose), ruo-os darbai, darbai per darb pamokas, praktikumai, uflklasini veikla, laboratoriniai darbai ir pan. (*Profesinio informavimo standartas*, 2007). Pasitelkus praktin veikl kaip profesinio informavimo tiksl , labai svarbu tinkamai apibendrinti ir vertinti jos rezultatus. Jaunimas ir suaugusieji turi suvokti ir vertinti savo praktinio darbo reik-m , vertinti darbo kokyb , kad gal t i-matuoti savo paj gum , polinkius, sugeb jimus. Praktin s veiklos rezultat apibendrinimas padeda mokiniams savaranki-ka vertinti darbo kokyb bei paj gum , skatina savianaliz .

vairi vaizdini priemoni demonstravimas priklauso profesinio informavimo metod grupei (*Profesinio informavimo standartas*, 2007). vairios vaizdin s priemon s demonstruojamos ir pamok , ir uflklasini s veiklos metu. Vaizdin informacija, be abejo, padeda geriau siminti ir suvokti rei-kinius, tod l profesinio informavimo tikslais turi b ti pasitelkiamos kuo vairesn s vaizdin s priemon s: kino filmai, televizijos laidos, paveikslai, schemas, diagramos, nuotraukos, albumai, kt. Jos gali pad ti profesinio informavimo tikslin ms grup ms suvokti (vaizdin i-rai-ka lemia greitesn suvokim), suprasti (ai-kesnis suvokimas lemia greitesn supratim), sustiprinti (geriau simenama), i-laikyti prisiminimui, fladinti motyvacij (kai naudojamas daugiau negu vienas poj tis, yra didesn tikimyb sufladinti susidom jim), pa vairinti informacijos pateikim (vaizdin s priemon s suteikia galimyb vairiais b dais tvirtinti informacij), efektyviai i-naudoti laik . Svarbiausia, kad parinktos vaizdin s priemon s tur t b ti paprastos, informatyvios bei domios.

Taikomi ir verbaliniai (flodiniai) metodai profesinio informavimo tikslams pasiekti. Verbaliniais (flodiniai) metodais gali b ti pokalbiai, pasakojimai, paskaitos ir pan. flodffio vartojimo metodika reikalauja siekti tikinamumo, ai-kumo kalbamais klausimais, ugdyti mokini m stym ir paffi ras. Taigi profesinis informavimo ne manomas be gyvo pasakojimo, kvepian io flodffio, nes informavimo prasm slypi ne tik perteikiant flinias, bet kartu ir ugdant, sufladinant klausytojo interesus, emocijas, valios sprendimus.

Informacin s komunikacin s technologijos (IKT) taip pat priskiriamos profesinio informavimo metodams. Informacin s ir komunikacin s technologijos (IKT) ó tai technin ranga, skirta informacijai apdoroti, ir programin ranga (pavyzdffiui, tekst rengimo sistema, skai iuokl , duomen baz , pateik i rengimo programa), ir metodai, kuriais kuriama, tvarkoma bei skleidffiama informacija (Dagien , 2000). Informacini ir komunikacini technologij (IKT) samprata remiasi pla iu technologij supratimu, nes -i s voka apima kompiuterius, interaktyvi multimedij , ne-iojamus kompiuterius, elektronines lentas, televizij , mobiliuosius telefonus, intranet , internet ir kt. Neabejotina, kad -iandienin je visuomen je informacini

komunikacini technologij taikymas (IKT) atveria platesnes galimybes rinkti, apdoroti ir teikti reikalinga informaciją. Svarbu, kad jaunimas ir suaugusieji galėtų patys taikyti IKT vairiuose dalykų pamokose, ufklasinėje veikloje ar savarankiškai. Aktyvus IKT naudojimas formuoja praktinius gebėjimus, pavyzdžiui, gebėjimą apdoroti informaciją, t. y. susirasti ją bet kokiame pavidalu perffvelgus tiek spausdintus, tiek kompiuterinius katalogus, atrinkti reikalingus, susisteminti informaciją pagal svarbą, išsirinkti fragmentus, juos susisteminti. Vis plačiau naudojamos IKT priemonės padeda greičiau susirasti reikalingą informaciją, skatina savarankiškumą, aktyvumą.

Dar vienas išdafniausiai išskiriamas profesinio informavimo metodas yra savarankiškas literatūros skaitymas. Šis metodas taip pat turi pafllintin ir auklėjamąjį reikšmę. Informaciją apie profesijas jaunimas ir suaugusieji gali rasti groflin s literatūros k riniuose, mokslo leidiniuose, specialioje literatūroje apie profesijas, flurnaluose ir laikraščiuose (skirtuose konkrečiai profesijai ar moksl sričiai), informaciniuose leidiniuose (pvz., lankstinukuose, informaciniuose kalendoriuose) ir kt. flinoma, naudojimasis šia literatūra priklauso nuo literatūros pob dffio bei nuo besidominiojo intereso, amfliaus ypatybių (*Profesinio informavimo B metodika*, 2008).

Be profesinio informavimo metod s svarbios yra ir jo formos. Profesinio informavimo formomis vadinjami tie veiksmai, kurių metu tikslin s grup s vairiais metodais supafllindinami su profesijomis, skirtingomis flmogaus savybėmis, b tinomis dalyvaujant tam tikroje veikloje (*Profesinio informavimo B metodika*, 2008). Dafniausiai ir lengviausiai pritaikoma profesinio informavimo pamokų metu forma. Teigiama, kad centriniu mokyklos profesinio informavimo figūra yra mokytojas, kuris, perteikdamas mokslo pagrind flnias, mokėjimus ir g dffius, jis supafllindina mokinius su profesijomis, susijusiomis su juo d stomu dalyku. Mokytojas gali gerai flnoti mokinių gabumus bei gebėjimus d stomam dalykui, pastebėti bendruosius gebėjimus (suvokimo, atminties, m stymo, vaizduoties). Mokytojas turi visas s lygas ir priemones pafllinti mokinių veiklos stilius (darbštumą, atkaklumą, kantrybę, tikslumą, organizuotumą ir kt.). Tod l, siedami teorin d stom kurs su praktine realybe, mokytojai turi atskleisti mokiniams, kokie dalykiniai, etiniai reikalavimai keliami skirtingose profesijose atstovams, profesij reikšmę visuomenės gyvenime, nurodyti kelius, kaip pafllinti atskiras profesijas, kaip joms pasirengti.

Profesinio informavimo tikslą galima siekti specializuotomis ar mokymo staigomis metu bei ekskursijų metu. Ši profesinio informavimo forma taikoma tada, kai yra poreikis aiškiau patirti realias tam tikros mokymo ar veiklos pasaulio situacijos s lygas. Taip mokiniai atitraukiami nuo prastos aplinkos. Ši vizitų metu mokiniai gali geriau realiomis s lygomis susipafllinti su profesijomis, išsiaiškinti, koki s savybi reikalauja stebėti specialisto darbas, kas atstovauja darbinink interesams ir pan. Vizitai mokymo institucij organizuojamas atvir d dur dienas taip pat yra labai informatyvūs, kadangi mokiniai gauna pirminę informaciją

apie studijų programas, i–girsta atsakymus ir pirmus klausimus, gali apsilankyti auditorijose, laboratorijose. ir pirmus profesijos pasirinkimo klausimus gali padėti atsakyti ir ekskursijos muziejus.

Rengiami susitikimai su vairių profesijų atstovais yra taigi s ir dažnai sudomina mokinius, nes jų metu gaunama pirminė informacija (*Profesinio informavimo B metodika*, 2008). Susitikimai gali būti organizuojami vienai ar kelioms klasėms. Organizuojant tokio pobūdžio susitikimą, reikia iš anksto numatyti vietą (pvz., mokykla, namai, neformali aplinka), laiką, trukmę. Siekiant, kad susitikimas mokiniams taptų aktyviu ir ateityje išsamiau domėtis aptarta profesija, būtina aiškiai apibūdinti susitikimo rezultatus bei parinkti atitinkamą profesiją reprezentuojant atstovą.

Profesinio informavimo tikslinga daryti ir klasiškai valandėliu metu, jei tik yra galimybė. Būdamas ir dalyko mokytojas, klasės vadovas turi dar palankesnes sąlygas pafinti mokinius. Daugel metų vadovaudami vienai klasei, klasiškai vadovai geriau nei kiti mokytojai pafilsta savo auklėtinius, o aiškiau pastebi vairius mokinių gebėjimus, išsiaiškina poreikius tyrimo metodu, geriau pafilsta auklėtiniams ir yra susipažinę su tvirtais ir keisiais vaikų atfvilgiu. Pagal santykius su draugais, mokytojais ir tėvais, klasiškai vadovai gali vertinti mokinių socialinio elgesio ypatumus, elgesio ir veiklos motyvaciją, ufklasinį ir visuomeninį veiklą, fizinį išsivystymą ir sveikatą (*Profesinio informavimo B metodika*, 2008). Tokiu būdu klasės vadovas tampa pagrindiniu profesinio informavimo organizatoriumi. Klasės valandėliu metu auklėtojai gali išsiaiškinti klasės mokinių profesinio informavimo poreikius, sudaryti renginį bei priemonių planą, aptarti dalyvavimo vairiuose profesinio informavimo renginiuose rezultatus.

Populiari profesinio informavimo forma yra konferencijos. Konferencija ó staigiai, moniška, organizacijų ir kt. institucijų atstovų pasitarimas, susirinkimas (*Profesinio informavimo standartas*, 2007). Organizuojamos vairios konferencijos, kurias traukiami mokiniai ir jų tėvai, vairių profesijų bei visuomeninių organizacijų atstovai (pvz., Lietuvos darbo birflos, Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnybos, karjeros centrai, meno mokyklai, profesiniai mokyklai, kolegijai ir universitetų atstovai), darbdaviai, –vietimo ministerijos deleguoti asmenys ir pan.

Profesinis informavimas gali išnaudoti ir kitas formas, kaip kino filmai, televizijos laidos ar radijas. Radijas ir televizija –iandien lengviausiai prieinamos profesinio informavimo formos, todėl mokiniams gali būti demonstruojami ir kino filmai, ir informacinės laidos apie vairias profesijas. Pasitelkus šias profesinio informavimo formas, labai svarbu aptarti ir išanalizuoti matytą informaciją, kadangi aptarimas padeda geriau išsiaiškinti, siminti vairius skirtingos profesinės veiklos ypatumus ar suprasti šios veiklos reikšmę visuomenei ir filmogui. Aptarimui gali vadovauti klasės auklėtojai, būreliniai vadovai ir kt. Be to, mokyklos, turinčios savo radiją ar televiziją, gali sėkmingai rengti laidas profesinio informavimo tikslais.

Pafinti profesijas galima pasitelkus ir speciali literat r , skaitant stendin medffiag ar dalyvaujant parodose (*Profesinio informavimo B metodika*, 2008). Pavydffiui, kaip jau min ta, profesin s informacijos gali suteikti groffin s literat ros k riniai, mokslin ir technin literat ra, flurnalai bei laikra–iai (informacija mokyklos leidffiamame laikra–tyje) ar informaciniai leidiniai (pvz., šProfesijos vadovasō). Tuo tarpu stendin medffiaga ó i–samus vizualus informacijos –altinis, galintis b ti pritaikytas ir naudojamas profesinio informavimo tikslams. Stenduose galima pateikti aktuali ir nuolat atnaujinam informacij apie studij ir mokymo programas, mokymo staigas, organizuojamus renginius (pvz., atvir dur dienas, darbo muges, karjeros dienas ir kt.) ir pan. Min t svarbiausi informacij taip pat galima i–platinti rengiant informacinius lankstinukus, skrajutes, informacinio pob dffio kalendorius. Profesinio informavimo tikslais gali b ti organizuojamos profesinio informavimo produkt parodos. TŲ parod metu vyksta sukurt profesinio informavimo ir konsultavimo nacionalini bei tarptautini projekt sklaida, eksponuojami leidiniai, elektronin s priemon s ir kiti profesinio informavimo ir konsultavimo srities produktai. Parod lankytojai gali susipafinti su profesinio informavimo paslaugas teikian iomis tarnybomis ir pan.

Kaip pamok , taip ir paskait metu gali vykti profesinis informavimas. Tai tokia informavimo forma, kurios metu dafniausiai vienas flmogus flodffiu perduoda tam tikros srities informacij (*Profesinio informavimo standartas*, 2007). Nors klausytojai tiesiogiai paskaitoje nedalyvauja, negalima teigti, kad jie yra pasyv s. Klausytojai gali intensyviai dirbti bandydami suvokti paskaitos argumentacij , gerai suprasti logik , vertinti faktus ir rodymus, stengtis atskirti esm nuo antraeili dalyk ar kitaip sekti paskaitos eig . Paskaita susideda i– flangos, d stymo (pagrindin s dalies) ir i–vad (baigiamosios dalies). Medffiaga turi b ti pateikiama sistemi–kai, strukt ruotai ir vaizdingai. Tai gana prakti–kas ir greitas informacijos perteikimo b das. Paskait met pasakojimai apie profesijas turi b ti vaizdingi (pvz., naudojamos skaidr s, plakatai, diagramos, kino filmai ir pan.) ir strukt ruoti.

Kartais taikomas ir inscenizavimas, vaidinimas ar konkursai (viktorinos), siekiant profesinio informavimo tiksl (*Profesinio informavimo standartas*, 2007). Vaidmen atlikimas ó tai trumpas realus ir atkartojamas arba sukurtas gyvenimi–kas epizodas ar vaidmuo, kuriam grup s narys ruo–iasi. Pavyzdffiui, galima atlikti atskir vaidmen arba keli grup s nariai gali surengti vaidinim . Tokiu b du vieni grup s nariai bus dalyviai, o kiti ó tik steb tojai. Po vaidinimo abi grup s pasidalija mintimis bei nauja patirtimi. Vaidmen atlikimas sudaro puikias platesn s diskusijos ir paffinimo dffiaugsmo galimybes. Naudojant imitacijas ir flaidimus, dalyviai traukiami kompleksin problemos sprendim , gali i–gyventi profesij , b sim vyk . Imitacij ar flaidim metu pateikiami elgesio stereotipai ar nurodomos taisykl s pagal tipi–kas gyvenimo situacijas, flmoni tarpusavio santykius. Imitacij ir flaidim pabaigoje taip pat b tinas

aptarimas. Organizuojant vaidinimus, imitacijas, labai svarbu, kad mokiniai patys rodyt iniciatyv , mokytojas ar profesijos patar jas turi leisti jiems laisvai apsispr sti, ar dalyvauti. Konkursai tai pat skatina dom jim si ir padeda siminti informacij apie profesijas.

Ypatingai didel paklaus turi internetas, kai siekiama greitai ir lengvai surasti r pim informacij , susijusi su profesijos pasirinkimu (*Profesinio informavimo standartas*, 2007). Internetu prieinamos ne tik Lietuvos, bet ir uflsienio –ali duomen baz s. Informacijos vairov skatina praktik lyginamosios analiz s profesinio informavimo ir konsultavimo kontekste. Informacin mis kompiuterin mis technologijomis grindffiami flini –altiniai ir diagnostiniai rankiai atveria naujas galimybes profesinio informavimo paslaug apim iai ir kokybei tobulinti.

Apibendrinant galima teigti, kad profesinis informavimas taps visapusiškesnis tikslinems grupems, kuo įvairesni ir tikslingai naudojami profesinio informavimo šaltiniai, metodai, formos, būdai, turinys bei aiškiai apibrėžti tikslai. Tai yra pagrindiniai veiksniai, lemiantys profesinio informavimo kokybę.

I.2.3. Profesinio informavimo kokybės samprata ir kokybę lemiantys veiksniai

Kokyb s samprata nagrin jama jau kelis de–imtme ius. Lotyn kalboje flodis škokyb ō (qualitas) rei–kia šsavyb ō. Kokyb skirtingi flmon s gali suprasti skirtingai, kokyb s samprat gali pakeisti kiekvienas, b damas skirtingoje institucijoje. Tod l galima rasti daug ir vairi kokyb s samprat ai–kinimo (Misi nas ir kt., 2007).

Kokyb yra sunkiai apibr fliamas terminas d l kintan i reikalavim , pofli ri . Tai reikalavimas, kuris parodo, koku laipsniu objektas (institucija ar mokymo programa) arba veikla atitinka keliamus reikalavimus (Rasimavi ien , Kazinien , fiib nien , 2004). Dabartiniame lietuvi kalbos flodyne (2000) kokyb apibr fliama, kaip kategorija, charakterizuojanti daiktus ir

reikinius pagal jų reikšmes: ypatybę, vertę; tikimo laipsnis. Kiti autoriai kokybę apibūdina, kaip daugiamačią, visapusišką, dinamišką koncepciją, susietą su vietinio vadybos sistema ir modeliu, standartais, institucijos misija, tikslais.

Profesinio informavimo kokybę susijusi su profesinio mokymo kokybe. Abi šios koncepcijos turi būti vieningos ir visiems priimtinos. Profesinio mokymo kokybę apima ir konkrečios institucijos, ir visos profesinio mokymo sistemos gebėjimai atliepti tiek vidini (mokiniai, mokytojai), tiek išorini (veikos pasaulio, visuomenės ir kitų suinteresuotųjų) vartotojų poreikius. Todėl šia kokybę suprantame kaip tinkamumą plėtoti besimokančiojo asmenybės saviugdą ir pasirengimą konkuruoti kintančioje darbo rinkoje, vertinant nu(s)statytus kokybės reikalavimus, profesinio mokymo institucijos tikslus ir vartotojų poreikius (Misiūnas ir kt., 2007). Vadinasi, profesinio mokymo kokybę yra svarbi ne tik profesinio mokymo institucijai, bet ir asmeniui, darbdaviui, visuomenei. Tokiu atveju galima išskirti bendrąją kokybės sampratą, aktuali visoms profesinio mokymo institucijoms. Tokia kokybę atspindėtų veiksmingas ir teisingas profesinis mokymas. Jis grindžiamas tuo, kad visiems – sveikiesiems ir ne galiesiems, jauniems, suaugusiems ir vyresniems – sudaromos sąlygos gyti profesiją. Todėl, apibūrinant profesinio informavimo kokybę, ji neatsiejama nuo galimybių gauti su profesijos pasirinkimu, jos tobulinimu ar keitimu susijusią informaciją visoms profesinio informavimo tikslinėms grupėms. Pastebima, kad profesinio informavimo kokybės samprata kinta. Dėl tos priežasties profesinio informavimo paslaugas teikianti institucija privalo nuolat tobulinti teikiamas paslaugas. Tai reikia, kad turi būti diegiamas nuolatinis kokybės ugdymas.

Profesinio informavimo paslaugų kokybę priklauso nuo specialistų kompetencijos. Tyrimais, stebėjimu paaiškėjo, kad daugumoje srityje dirbantys specialistai neturi nei šios srities formalaus išsilavinimo, nei būtiniam darbui finansiškai (Tautvydaitė, Mačiūnienė, Dekaminavičius, Adomaitytė, 2008). Pastebima, kad profesinio informavimo bei orientavimo paslaugas teikiančiose organizacijose daugiausia dirba psichologiniai išsilavinimą turintys darbuotojai. Panašią situaciją yra ir bendrojo lavinimo mokyklose. Ten paskirti asmenys, atsakingi už profesinio informavimą, veikla nepakankamai reglamentuota ir jie dažniausiai neturi reikiamų finansiškai, kad galėtų rasti jaunimo profesinio informavimą. Be to, kai mokyklose buvo vestas profilinis mokymas, mokytojai nebuvo parengti teikti informaciją apie mokymosi profilius ir tolesnio mokymosi galimybių sąsajas, karjeros planavimo gebėjimų ugdymą, padėti darbo rinkoje (Tautvydaitė, Mačiūnienė, Dekaminavičius, Adomaitytė, 2008). Akivaizdu, kad profesinio informavimo specialistai susiduria su kvalifikacijos gijimo ar tobulinimo programų ir mokymų poreikiu.

Profesinio informavimo kokybė priklauso ir nuo konsultantų prieinamumo, teikiančių profesinio informavimo paslaugas. Dėl to prielasties paslaugos teikiamos tik klientams, kurie aktyviai ieško pagalbos, pavyzdžiui, mokiniams ar suaugusiems. Tuo tarpu nemotyvuoti, neįsivertinę, kur ir kaip rasti informacijos arba gauti specialistų konsultaciją (šiame kritiško mokymo staig ir/ar darbo rinkos) lieka nuolat (Tautvydaitė, Mačiūnienė, Dekaminavičius, Adomaitytė, 2008). Įkyla poreikis įvertinti profesinio informavimo ir orientavimo centrų steigimo ir juose dirbančių specialistų poreikį didinant paslaugų prieinamumą ir veiksmingumą vairi socialini grupi klientams bei uftikrinti paslaugų kokybę.

Profesinio informavimo kokybę lemia ir metodinės priemonės. Iki šiol kai kur buvo naudojamos pasenusios ir nelegalios kitos metodikos. Tai neigiamai veikia profesinio informavimo tikslinms grupims teikiamų rekomendacijų patikimumą ir informavimo paslaugų kokybę (Tautvydaitė, Mačiūnienė, Dekaminavičius, Adomaitytė, 2008). Todėl būtina naudoti Lietuvos profesinio informavimo tikslinms grupims adaptuotas ir standartizuotas profesinio tinkamumo vertinimo metodikas. Dėl to įkyla būtinyb tobulinti informacines priemones ir informacijos klientams teikimo metodus, didinant klientų motyvaciją, atsakomybę už savo profesinį integraciją, taip pat sukurti būdus, uftikrinantius informacijos aktualizavimą ir jos kokybę.

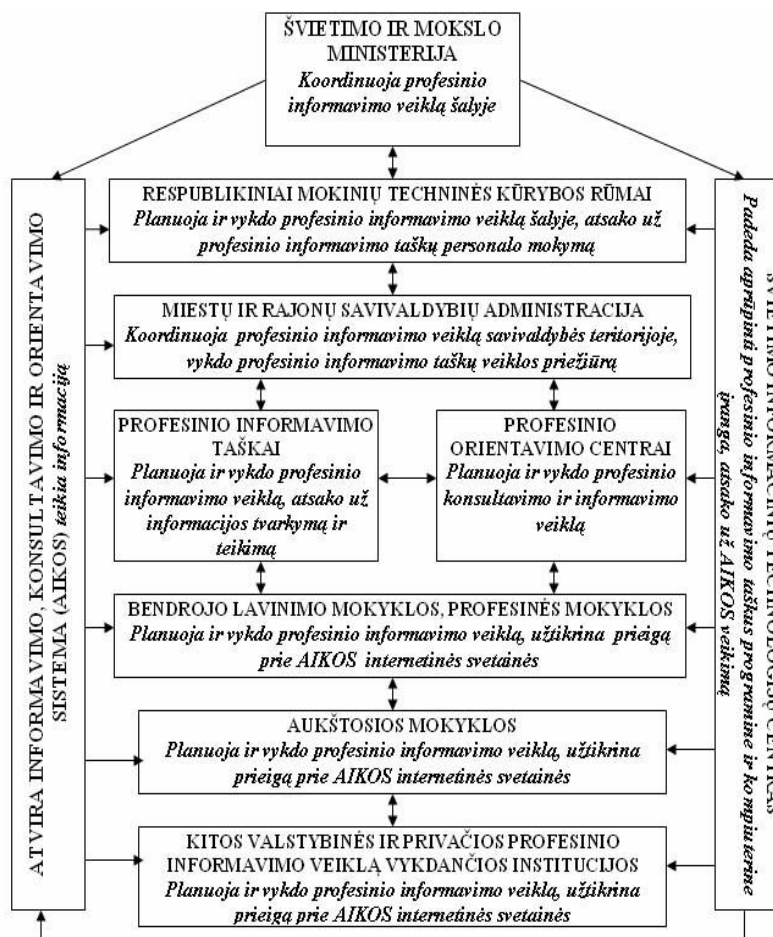
Suvokus, kad daugelį profesinio informavimo kokybę lemiančių problemų būtų galima išspręsti nuosekliu bei sistemingu profesinio informavimo normatyvinių dokumentų, mokymo programų ir metodikų sukūrimu, tai ir buvo atliekama 2006-2008 m. Sukurtas *Profesinio informavimo standartas* (2006) bei *Atviros informavimo, konsultavimo bei orientavimo sistemos (AIKOS) internetinės svetainės aprašų standartas* (2006). Parengtos *Mokytojų, profesijos mokytojų, dėstytojų bendradarbiavimo su socialiniais partneriais metodinės rekomendacijos* bei *Profesijos informavimo taškų audito, akreditavimo ir finansavimo metodinės rekomendacijos* (2006). Taip pat sukurta *Profesinio informavimo mokymo programa* (2006), *Profesinės karjeros planavimo gebėjimų ugdymo mokymo programa* (2006), *Profesinio informavimo ir karjeros planavimo gebėjimų ugdymo nuotolinio mokymo programa* (2007) bei *Profesinio informavimo taškų audito ir akreditavimo mokymo programa* (2007). Be to, parengtos ir vairios metodikos, pavyzdžiui, *Profesinio informavimo A metodika* (2006), *Profesinio informavimo B metodika* (2008), *Profesinės karjeros planavimo gebėjimų ugdymo C metodika* (2006), *Profesinės karjeros planavimo gebėjimų ugdymo D metodika* (2006), *Profesinio informavimo ir karjeros planavimo gebėjimų ugdymo nuotolinio mokymo metodika* (2006), *Profesinio informavimo taškų audito ir akreditavimo metodika* (2006) bei *Profesinio informavimo ir karjeros planavimo gebėjimų ugdymo nuotolinio mokymo metodika* (2006).

Suprasta, kad daugel profesinio informavimo kokybė lemianieji problemos būtų galima išspręsti vykdant specialistų mokymus. Jie taip pat atlikti 2006-2007 m. Vykdytas kvalifikacijos tobulinimas pagal *Profesinio informavimo mokymo programą* (2006), pagal *Profesinės karjeros planavimo ir gebėjimų ugdymo mokymo metodiką* (2006), pagal *Profesinio informavimo ir karjeros planavimo gebėjimų ugdymo nuotolinio mokymo programą* (2007) bei pagal *Profesinio informavimo taškų audito ir akreditavimo mokymų programą* (2007).

Profesinio informavimo paslaugų kokybė priklauso ir nuo bendros sistemos sukūrimo. Ji uftikrina profesinio informavimo prieinamumą. Todėl profesinis informavimas turi būti nuolat teikiama ir visiems prieinama paslauga, sudaranti sąlygas moksleiviams ar suaugusiems priimti racionalius profesijos rinkimosi ir karjeros planavimo sprendimus, derinant saviraiškos bei individualiuosius asmenybės tobulėjimo poreikius su darbo rinkos reikalavimais (Tautvydaitė, Mačiūnienė, Dekaminavičius, Adomaitytė, 2008). Būtent profesinio informavimo kokybė ir lemia jos sistemą sudarančių pagrindinių steigėjų funkcijų ir tarpusavio ryšių vienovę (fl. 1 pav.).

Lietuvoje profesinio informavimo sistema yra susijusi su jos veiklą koordinuojančiomis ir vykdančiomis institucijomis. Jos veikia tuos stipresniais, kuo glaudesnis profesinio informavimo sistemą sudarančių institucijų bendradarbiavimas, o dėl to didesnis ir kokybė. *Profesinio informavimo standarte* (2007) nurodoma, kad profesinio informavimo ir konsultavimo veiklą –alyje koordinuoja Profesinio orientavimo taryba, kuri sudaro –vietimo ir mokslo ministras bei socialinės apsaugos ir darbo ministras. Tai reiškia, kad –vietimo ir mokslo ministerija koordinuoja Profesinio orientavimo strategijos gyvendinimą, atviros informavimo, konsultavimo, orientavimo sistemos (AIKOS) kūrimą ir plėtotį, profesinio informavimo taškų (PIT) aprašymą programine ir technine ranga, tvirtina programos gaires ugdymo karjerai planuoti, apibūnina ir prifi rė Respublikini mokinių techninės k r ybos r m profesinio informavimo veiklą. Tuo tarpu kita institucija, kaip Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, koordinuoja profesinio informavimo veiklą Lietuvos darbo birfloje ir Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnyboje bei j teritoriniuose padaliniuose. Ufmetiniai ir perspektyvini profesinio informavimo plan rengim , kuriuose numatomos profesinio informavimo priemonės, j gyvendinimo terminai bei finansavimo būdai, profesinio informavimo taškų personalo mokym organizavim , bendrojo lavinimo ir profesini mokykl , profesinio informavimo taškams profesiniam informavimui skirt leidiniai ir metodiniai priemoni aprašym , i–Lietuvos darbo rinkos gaut mokymo tarnybos profesiniam informavimui skirt leidiniai ir priemoni paskirstym ir pristatym bendrojo lavinimo ir profesin ms mokykloms, profesinio informavimo taškams bei kitoms –vietimo ir mokslo ministerijos reguliavimo sri iai priskirtoms institucijoms atsakingas Lietuvos mokinių informavimo ir techninės k r ybos centras.

Apibendrinant galima teigti, kad labai svarbus sėkmės ir kokybės veiksnių – sistemingos ir koordinuotos veiklos sukūrimas, kuria remiantis būtų galima įvertinti profesinio informavimo paslaugas. Siekiant paslaugų kokybės, svarbu įvardinti kokybės rodiklius: profesinio informavimo paslaugų prieinamumas, tikslingumas, veiksmingumas, personalo kokybė, socialinių partnerių aktyvumas, aprūpinimas ištekliais, aukštos kokybės ir patikimos informacijos prieinamumas.

1 pav. Profesinio informavimo sistema
(Profesinio informavimo standartas, 2007)

Kita institucija, kaip Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnyba, aprėpiama teritorines darbo rinkos mokymo ir konsultavimo tarnybas, Lietuvos darbo biržą, Rūmų, profesinio orientavimo centrus profesiniam konsultavimui skirtais leidiniais, profesinio konsultavimo metodiniais priemonėmis bei profesijos konsultantų mokymo ir kitomis programomis, paskirsto ir pristato profesiniam informavimui skirtus leidinius ir priemones, gautas iš Rūmų, teritorinėms darbo rinkos mokymo ir konsultavimo tarnyboms, Lietuvos darbo biržai, profesinio orientavimo

centrams bei kitoms Socialin s apsaugos ir darbo ministerijos reguliavimo sri iai priskirtoms staigoms (*Profesinio informavimo standartas* (2007)). Miest ir rajon savivaldybi administracijos funkcija taip pat svarbi. Ji koordinuoja profesinio informavimo veikl savivaldyb s teritorijoje, planuoja profesinio informavimo ta-k steigim ir veikl , vykdo profesinio informavimo ta-k veiklos prieffi r , bendradarbiauja su profesinio orientavimo centrais ir kitomis profesinio konsultavimo veikl vykdan iomis institucijomis. Pla iai flinoma institucija, kaip Lietuvos darbo birfla, apr pina teritorines darbo birflas profesinio orientavimo, darbo, jaunimo, informacij ir konsultacij centrus profesiniam informavimui skirtais leidiniais ir priemon mis, gautomis i–Tarnybos, apr pina Tarnyb ir R mus profesiniam informavimui skirtais leidiniais ir priemon mis, sukurtomis Birflos reguliavimo sri iai priskirtose staigose. Profesinio informavimo ta-kus programine ranga apr pina, AIKOS interneto svetain tvarko ir ufl jos veikim atsako ^{TM}vietimo informacini technologij centras.

Kaip jau min ta (flr. 1.1.1. skyri), Profesinio informavimo ta-kai (PIT) kaupia, saugo ir tvarko profesiniam informavimui reikaling informacij , teikia profesinio informavimo paslaugas bendrojo lavinimo mokykl mokiniams ir visiems profesinio informavimo ta-kui priskirtoje teritorijoje gyvenantiems asmenims, r pinasi, kad priskirt mokykl mokiniai artimiausiame profesinio orientavimo centre gaut informacij apie profesinio konsultavimo paslaugas (*Profesinio informavimo standarte*, 2007). Tuo tarpu Profesinio orientavimo centrai (POC) kaupia, saugo ir tvarko profesiniam informavimui reikaling informacij . POC dirbantys profesijos konsultantai teikia profesinio informavimo paslaugas visiems asmenims, jeigu toki paslaug j gyvenamoje teritorijoje neteikia profesinio informavimo ta-kai. Visos Bendrojo lavinimo, profesin s ir auk-tosios mokyklos planuoja mokyklos profesinio informavimo veikl , pagal –vietimo ir mokslo ministro patvirtintas ugdymo karjeros programos gaires rengia ugdymo karjeros planavimui skirtas programas ir jas integruoja ugdymo turin , uftikrina prieig prie AIKOS interneto svetain s, steigia profesinio informavimo ta-kus, siekia profesinio informavimo paslaug teikimo kokyb s ir kt.

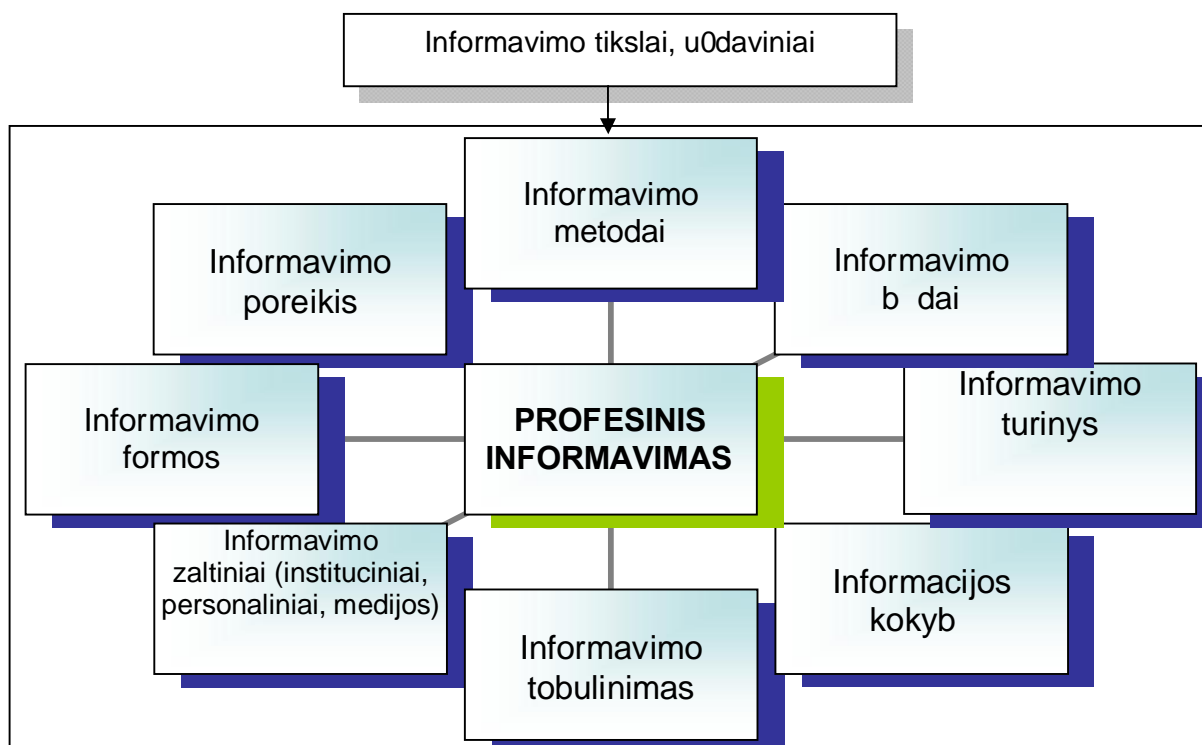
Esti ir kitos valstybin s ir priva ios profesinio informavimo veikl vykdan ios institucijos, kurios atsako ufl profesinio informavimo paslaug teikimo kokyb , prieigos prie AIKOS interneto svetain s uftikrinim , profesinio informavimo leidini kaupim , saugojim ir pateikim , apr pinim patalpomis, siekia profesinio informavimo ta-ko akreditavimo. Visos –ios institucijos sudaro visum , kiekvienos j profesinio informavimo kokyb lemia visos Lietuvos profesinio informavimo kokyb . J geriausiai pajau ia tikslin s profesinio informavimo grup s (*Profesinio informavimo standarte*, 2007).

Apibendrinant, profesinio informavimo paslaugų kokybė – neatsiejama visuomenės gerovės sąlyga. Ją lemia profesinio informavimo veiksniai, kuriems būtų galima priskirti:

profesinio informavimo paslaugų prieinamumą, tikslingumą, veiksmingumą, specialistų kompetenciją, sistemingą profesinio informavimo normatyvinių dokumentų, mokymo programų ir metodikų sukūrimą bei vieningos profesinio informavimo sistemos palaikymą ir kt.

I.2.4. Profesinio informavimo vertinimo teorinis modelis

Apibendrinus mokslin literat r 1 paveiksle pateikiami indikatoriai, kuri pagalba galima vertinti moksleivi profesin informavim .

2 pav. Moksleivi profesinio informavimo vertinimo modelis

II. TYRIMO METODOLOGIJA

II.1. Tyrimo metodologija

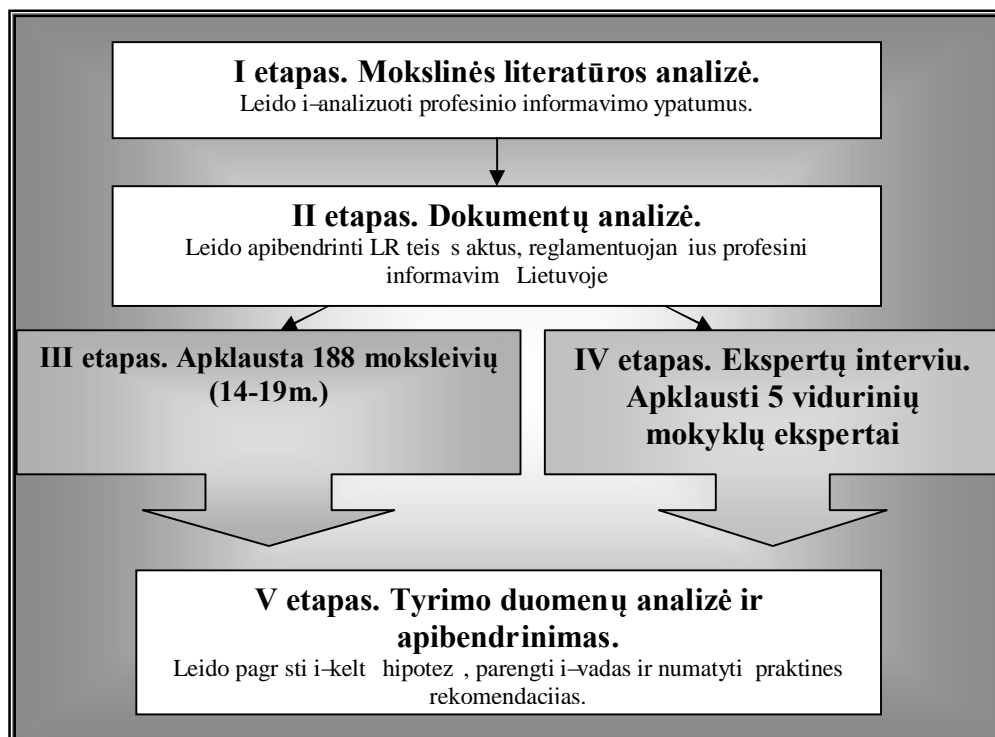
Tyrimo metodologija remiasi –iomis esmin mis teorijomis, poffi riais ir nuostatomis:

- *Sisteminu požiūriu į reiškinius*, ypa j tarpusavio s veik (Jucevi ien , 1997). Profesinis informavimo vertinimas ne manomas, jeigu tikslingai ir sistemingai naudojami profesinio informavimo –altiniai, metodai, formos, b dai, turinys bei ai–kiai apibr fti tikslai. Tai yra pagrindiniai veiksniai, lemiantys profesinio informavimo kokyb .

- Tyrimas yra grindžiamas *socialinės, komunikacinės paslaugos samprata*, apimančia socialinių grupių vairovę, jų aukštesniuosius poreikių sistemas. ^{TM}Vietimo paslaugos samprata apima orientaciją ir asmenį, jo individualiuosius poreikius bei bendruosius paslaugos kokybės požymius, kuri rinkos ekonomikos sąlygomis reikiama šgeriausi produktų mažiausiomis sąnaudomis (Daft, 1997). Todėl paslaugos tinkamumas yra apibūdinamas per jos tikslus, turinį bei šio turinio pateikimo formas, kurios vietimo paslaugų prasme reikiama prieinamumui, informacijos patikimumui, jos tinkamumui (pritaikomumui) (Juodaitis, Gaušaitis, Kazlauskienė, 2009).
- Profesinis informavimas yra suvokiamas kaip procesas, kurio kėrimas yra ilgalaikis ir reikalauja pastangų tiek iš paslaugų teikėjo, tiek ir iš vartotojo. Vartotojas yra kėrjas, kartu su teikėju dalyvaujantis paslaugos kokybės procesuose. Todėl ryšis tinklas tarp vartotojo ir teikėjo turi būti nuolat plėtojamas bei palaikomas tiek mezo (idėjų lygiu), tiek makro (institucijų lygiu), tiek ir mikro (grupių ir asmenybių veikos lygiu).

II.2. Tyrimo metodai

Tyrimas vyko penkiais pagrindiniais etapais (tyrimo schematinis vaizdas pateikiamas 5 paveiksle):

3 pav. Tyrimo eigos schema

Tyrimo metodai:

- *Anketinė apklausa* sudar galimyb atskleisti profesinio informavimo ypatumus mokyklose.
- *Interviu* leido atskleisti pedagog pozicijas ir požiūri profesin informavim j mokykloje.

Anketinė apklausa. Anketos sudarytos remiantis teorin je dalyje i-nagrin tais aspektais. Siekiant vertinti parengt anket kokyb buvo atliktas *žvalgomasis tyrimas*. Pasak Valackien s (2004), fivalgomasis tyrimas apima nedideles tyrimo grupes ir yra naudojamas pradiniam nuodugni tyrim etape. fivalgomojo tyrimo metu buvo i-dalina po 5 anketas. Remiantis ufpildyt anket rezultatais buvo atlikti keli pakeitimai, patikslinti teiginiai, kurie palengvino respondentams anketos pildym .

Anketas sudaro:

1. *Ižanginė dalis*, kurioje krepiamasi respondent su tikslu dalyvauti tyrime, paai-kinamas io tyrimo tikslas, pateikiama anketos pildymo instrukcija.

2. *Pagrindinė dalis*, kurioje pateikti atviri bei ufdari klausimai su galimais atsakym variantais, taip pat kompleksiniai teiginiai kur reikia pasirinkti labiausiai respondento nuomon atsitinkant teigin . Prie teigini pateikiama keli pakop vertinimo skal , kurioje i-reik-tas palinkimas nepritarim ir pritarim bei galimyb i-reik-ti neutrali nuostat . Respondentams buvo suteikta galimyb pareik-ti nenumatyt nuomon .

3. *Baigiamoji dalis*, kurioje respondentas tur jo galimyb i-sakyti savo nuomon , bei pateikti pasi lymus. Taip pat buvo pad kota respondentams ufi pateiktus atsakymus.

Visi anketos klausimai yra svarb s atliekamam tyrimui, nes pad s suformuluoti galutines darbo i-vadas, kurios gal t b ti naudingos tolimesniam darbui profesinio informavimo srityje.

Anket sudaro ios klausimų rūšys:

- *Uždari dichotominiai klausimai* ó tai klausimai, kuriuose i- dviej atsakym pra-oma pasirinkti tik vien , o atsakym kategorijos ai-kiai numatomos.
- *Uždari multichotominiai* – tai klausimai, kuriuose atsakymus reikia parinkti daugiau negu i-dviej variant ;
- *Atvirieji klausimai* – tai klausimai, kuriuose reikia pasirinkti vien ar kelis atsakymus, geriausiai atspindin ius respondento nuomon .

Atsakymai skirstomi į šias rūšis:

- *Dvivariančiai atsakymai* – kai pasirenkamas vienas i- dviej pasi lyt ufdar atsakym ;

- *Daugiavariantiniai atsakymai* – kai pasirenkamas vienas ar keli, geriausiai atspindintys respondento nuomonę, atsakymai;
- *Atviri atsakymai* – kai respondetas gali pasirinkti alternatyvas, kurios nebuvo pateiktos uždaruose klausimuose.

Taip pat anketos klausimai yra suskirstyti į tam tikrus diagnostinius blokus:

- nuostatų profesijos pasirinkimo svarbą (4 kl.);
- PIT veiklos organizavimo vertinimas (5 kl.);
- iniciatyvų vertinimo teikiant profesinį informavimą (6 kl.);
- profesinio informavimo kokybės vertinimas per išsamumą, sistemingumą, reikšmingumą, suprantamumą (7 kl.);
- profesinio informavimo turinio vertinimo (8-9 kl.);
- informacijos teikimą vertinimo (10 kl.);
- informavimo kokybės vertinimas (11 kl.);
- informavimo būdų (13-15 kl.);
- informavimo formų (16-17 kl.);
- profesinio informavimo tobulinimo galimybių numatymo (19 kl.);
- profesinio informavimo renginį vertinimas (18 kl.).

Kaip nurodo K. Kardelis (2002), anketinis apklausos metodas yra plačiai paplitęs. Viena vertus, tai gali rodyti metodo patikimumą, o antra vertus, – jo populiarumą dėl tariamo paprastumo, manant, jog nėra nieko lengvesnio, kaip atlikti apklausą. Tačiau tokia paplįsusi – metodų ir masinio taikymo gali sumažinti jo reikšmę moksliniuose tyrimuose. Manoma, kad tinkamai anketai būdingos tokios pat geros savybės, kaip ir geram statymui. Ji yra aiški, nedviprasmiška, patikima. Kartu ji turi skatinti respondento norą bendradarbiauti, kuo teisingiau atsakinėti.

Anketai sudaryti ir apskritai tyrimui rengti remtasi K. Kardelio (2002) keliamais reikalavimais bei rekomendacijomis, kurias tyrėjui privalu atsifvelgti. Anketavimas dažnai naudojamas žmonių poreikiams ir nuomonei vertinti, nes naudojant kitus apklausos atlikimo būdus, neišvengiama apklausos atliekančio asmens poveikio respondentui, kuris gali iškreipti tyrimo rezultatus.

Taigi anketinis apklausos metodas baigiamajam magistro darbui buvo pasirinktas numatant, jog jis bus patogiausias apklausti vaiko teisi apsaugos skyriaus specialistus ir tiks tyrimo uždaviniams pasiekti.

Anketinis apklausa vykdyta nepažeidžiant respondentų teisi ir laikantis **etikos principų**, nes:

- respondentai dalyvauti tyrime sutiko savanoriškai (nepažeistos nei vieno teisės laisvanoriškum);
- buvo garantuojamas konfidencialumas (jie buvo informuojami, kad dalyvavimas tyrime ir teikiama informacija nebus panaudojama prieš juos ateityje);
- tiriamieji buvo supažindinti su tyrimo turiniu ir tikslu;
- buvo informuoti apie domen rinkimo metodus (anketos naudojimą, bei kokiu būdu bus pateikti bendrieji tyrimo duomenys);
- buvo laikomasi teisingumo, teisės privatum, konfidencialumo užtikrinimo, geranoriškumo, teisės gauti tikslią informaciją principu.

Tyrimo duomenų administravimas. Anketoje esantys teiginiai buvo koduojami naudojantis standartizuotomis kodavimo instrukcijomis ir sudaroma kompiuterinė testavimo duomenų matrica. Duomenų kodavimo ir perklimo procedūrų patikimumui vertinti pakartotinai koduota ir suvesta 5% atsitiktinai atrinkto testo lapelis. Kodavimo klaidų skaičius neviršijo 0,3%.

Skaičiai atlikti naudojantis specializuota statistine kompiuterine programos paketu SPSS, lentelės ir grafikai sukurti bendraisiais redaktoriais. Atlikta daugini analizė. Rezultatų analizei buvo panaudoti suminiai (kaupiamieji) procentų grafikai. Suminiai procentai sukaupia kintamąjį reikšmių procentines išraiškas nuo 0 iki 100%. Staigus grafiko kilimas rodo fym procentinį padidėjimą pereinant prie gretimos kintamojo reikšmės.

Iš pirminės duomenų bazės sudarytos atsakymų kiekvienam anketos klausimui pasiskirstymų lentelės. Kiekvienam anketos klausimui pateikiamas atsakymų variantų skaičius ir jų pasiskirstymas procentais. Klausimams, kuriuos atsakant buvo galima pasirinkti daugiau nei vieną atsakymo variantą, pasiskirstymo procentas apskaičiuotas kiekvienam atsakymo variantui. Atviro tipo klausimai bei laisvojo interviu metodo metu gauti duomenys buvo kategorizuojami pagal kokybiniam tyrimui keliamus reikalavimus (fydflfi nait ir kt., 2008).

Interviu. Siekiant suflinoti specialistų nuomonę apie profesinio informavimo padėtį mokyklose buvo pasirinktas *interviu metodas*. Tai tyrimo inicijuotas dviejų asmenų pokalbis, kurio tikslas yra gauti informaciją pasirinkta tema. Kardelis (2005) teigia, kad *interviu* – tai pokalbis, kurio procedūra numatoma iš anksto susitarus, situacija esti apibrėžta ir jos eigoje mažai kas keičiama. Valackienės nuomone (2004), interviu naudojamas tyrimui reikalingai informacijai gauti betarpiškai, kryptingu interviuotojo pokalbiu su respondentu. Interviu yra viena svarbiausių duomenų rinkimo priemonių kokybiniame tyrime (Luobikienė, 2003). Tai yra labai geras priartėjimo prie fmonių suvokimo, reikšmių, situacijų apibrėžimo ir realybės konstatavimo būdas, teigia autorė (Luobikienė, 2003).

Dik iaus (2003) teigimu, *interviewu privalumai* yra: lankstumas, mafesn neatsakym paklaida, galimyb gauti daugiau informacijos. Pagrindinis –io metodo *trūkumas* ó didel interviewotojo taka.

Tyame tyrime buvo naudotas *struktūruotas interviewu*, kurio metu buvo ufdavin jami klausimai, pasiruo-ti i–anksto (Luobikien , 2003).

Buvo pasirinkti 5 ekspertai (lentel nr. 1), dirbantys tose paiose mokyklose, kur ir apklausti moksleiviai. Tai asmenys, kurie yra atsakingi ufl profesin informavim . Ekspertai leido vie–inti savo duomenis.

1 lentel

Ekspertai dalyvavę interviewu tyrime

Vardas, Pavardė	Mokykla	Pareigos
Vilma Kaminskien	feimelio vidurin mokykla	Bibliotekinink
Inga Jankauskien	Pakruojo šAtflalynoō gimnazija	Psicholog
Vaida Jankauskien	Rozalimo vidurin mokykla	Socialin pedagog
Janina Bal i nien	Linkuvos gimnazija	Pavaduotoja ugdymui
Asta Sutkien	Pakruojo šfiemynosō pagrindin mokykla	Bibliotekinink

Interviewu metu buvo užduoti tokie klausimai:

1. Vardas, pavard ;
2. J s i–silavinimas;
3. Kaip vertinate profesin informavim savo mokykloje?
4. Kokias problemas, susijusias su profesiniu informavimu gal tum te vardinti?
5. Kokios galimyb s jas i–spr sti?
6. K si lytum te –ioje srityje keisti?
7. Kokiose tobulinimosi kursuose, susijusiose su profesiniu informavimu, esate dalyvav ?

II.3. Tyrimo imtis ir organizavimas

Tyrimo imtis: Apklausta 188 moksleivi i– Pakruojo rajono šAtflalynoō, šfiemynosō, Linkuvos, Rozalimo, feimelio, Lygum vidurini , pagrindini bei gimnazij mokykl . Interviewu dalyvavo 5 profesinio informavimo konsultantai dirbantys tose paiose mokyklose.

Mokslinio tyrimo procesas buvo suskirstytas *i tris pagrindinius etapus:*

1. Pasiruošimas tyrimui ir tyrimo organizavimas;
2. Empirini duomen rinkimas;
3. Tyrimo duomen apdorojimas.

Pasiruošimas tyrimui ir tyrimo organizavimas: 2009 m. lapkričio 2-7 dienomis buvo parengta anketa. 2009m. gruodžio 1-5 d. respondentams išdalintos 200 anketos, iš kurių gauta 188 anketos. Gruodžio 7d. buvo prarastas interviu su profesinio informavimo specialistais mokyklose.

Kiekvieno interviu trukmė apie 10 - 15 min. Konsultantams buvo parinktas tyrimo tikslas ir jo vaidmuo šiame tyrime. Klausimai buvo pateikiami pagal iš anksto sudarytą interviu klausimyną (fr. 2 priedas), kuris atskleidė respondento nuomonę apie profesinį informavimą mokyklose.

Empirinių duomenų rinkimas: Pakruojo rajone buvo apklausta N=188 respondentų, iš kurių 81 vaikinai ir 107 merginos.

Tyrimo duomenų administravimas.

Iš pirminis duomenų bazis sudarytos atsakymų kiekvienos anketos klausimų pasiskirstymų lentelės. Kiekvienam anketos klausimui pateikiamas atsakymų variantų skaičius ir jų pasiskirstymas procentais. Klausimams, kuriuos atsakant buvo galima pasirinkti daugiau nei vieną atsakymo variantą, pasiskirstymo procentas apskaičiuotas kiekvienam atsakymo variantui. Atviro tipo klausimai bei laisvojo interviu metodo metu gauti duomenys buvo kategorizuojami pagal kokybiniam tyrimui keliamus reikalavimus (fydžio nait ir kt., 2008).

Rezultatų analizavimo technika:

Demografiniai respondentų duomenys buvo apskaičiuoti ir analizuojami pagal tam tikrus kriterijus naudojant 2009 metų SPSS programa 18.0 versija (PASW statistics). Visi likę anketos klausimai apdoroti Microsoft Excel programos pagalba.

Statistinis imties dydžio nustatymas buvo atliekamas naudojant Paniotto formulę :

$$n = 1 / (\Delta^2 + 1/N), \quad (1)$$

kur:

n ó reikiamas respondentų skaičius;

Δ ó paklaida (nuo 1 proc. iki 5 proc.);

N ó visumos narių skaičius.

$$n=1/(0,05^2 + 1/200) \acute{e}=118 \text{ jaunimo.}$$

Taigi, apskai iavus pagal formul matyti, kad norint gauti 95 % patikimumo tyrimo rezultatus turi b ti apklausta ne maffiau nei 188 respondentai.

Tybo metodo naudojimas paremtas hipoteze, kad apibendrinus apklausoje dalyvaujan i moksleivi atsakymus, galima atlikti lyginam ja analiz pagal gyvenam j vieta bei lyt .

Skirtum statistinis reik–mingumas parametriniams dydfiams vertintas pagal stulpelio šSig. (2-tailed)ö p reik–me, gauta naudojant Stjudento t-test nepriklausomoms imtims bei vienfaktorin dispersin analiz (ANOVA-(ANalysis Of VAriance)). Skirtumai laikyti reik–mingais, kai šSig. (2-tailed)ö p reik–m yra didesn nei alfa ($p < 0,05$).

Tiesiniam statistiniam ry–iui tarp kintam j nustatyti taikytas neparimetrins Spirmeno (Spearman) koreliacijos koeficientas (r_s). Spirmeno ranginis koreliacijos koeficientas yra naudojamas tiriant ry–, kuris gali egzistuoti tarp dviej did jimo ar mafl jimo tvarka i–rikiuot kintam j .

III. MOKSLEIVIŲ (14-19 M.) PROFESINIO INFORMAVIMO MODELIO VERTINIMAS IR TOBULINIMO GALIMYBIŲ TYRIMO ANALIZĖ

III.1. Tiriamųjų demografiniai duomenys

Pirmoje lentel je matyti kaip pasiskirst demografiniai duomenys procentais. Pagal gautus duomenis 43,1 proc. apklaust j yra vaikinai ir 56,9 proc. merginos.

2 lentel

Demografinių duomenų klasifikacija

	Dažnis	
	N	Procentai
Vyras	81	43,1
Moteris	107	56,9

Didfli j dal tiriam j sudar 16 met respondent (24,5 proc) (2 lentel). I–analizavus lentel tiriamuosius galime suskirstyti dvi amfliaus grupes: jaunesnieji paaugliai (14-15 met , lankantys 8-9 klases) ir vyresnieji paaugliai (16-19 met , lankantys 10-12 klases).

Respondentų amžius

Demografinių duomenų klasifikacija	Dažnis	Procentai
14 met	38	20,2
15 met	9	4,8
16 met	46	24,5
17 met	38	20,2
18 met	40	21,3
19 met	16	8,5
Viso	187	99,5
Iš viso:	188	100,0

Pagal gyvenamąsias vietas moksleivių pasiskirstymas pateiktas 4 lentelėje. Didžioji dalis apklaustųjų gyvena kaime.

Gyvenamoji vieta

Demografinių duomenų klasifikacija	Dažnis	Procentai
Miestas	31	16,5
Kaimas	87	46,3
Miestelis	70	37,2
Viso	188	100,0

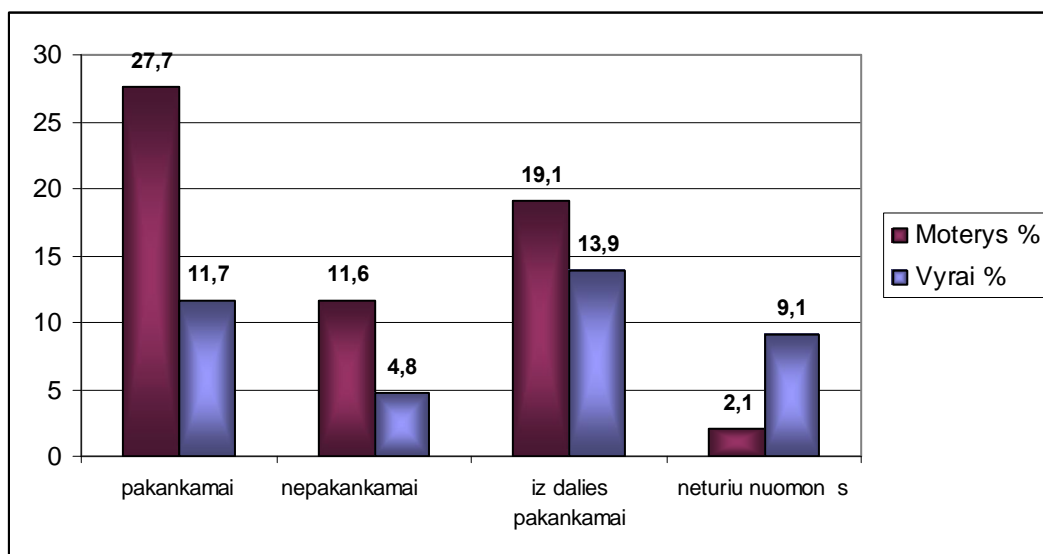
III.2. Tyrimo rezultatų analizė

III.2.1. Moksleivių apklausos analizė

Profesinio informavimo bendras vertinimas. Antroje anketos apklausos dalyje respondentai buvo prašoma paaiškinti, kaip jie vertina profesinį informavimą mokykloje. Dauguma respondentų atsakė, jog pakankamai (39,4 proc.) arba iš dalies pakankamai (33 proc.). Net 11,2 proc. tiriamųjų neturi nuomonės šiuo klausimu, o 16,5 proc. teigė, kad teikiamas profesinio informavimo paslaugas vertina nepakankamai gerai.

Tyrimo klausimo atsakymai leidžia vertinti, kad profesinio informavimo paslaugos nėra vertinamos labai prastai.

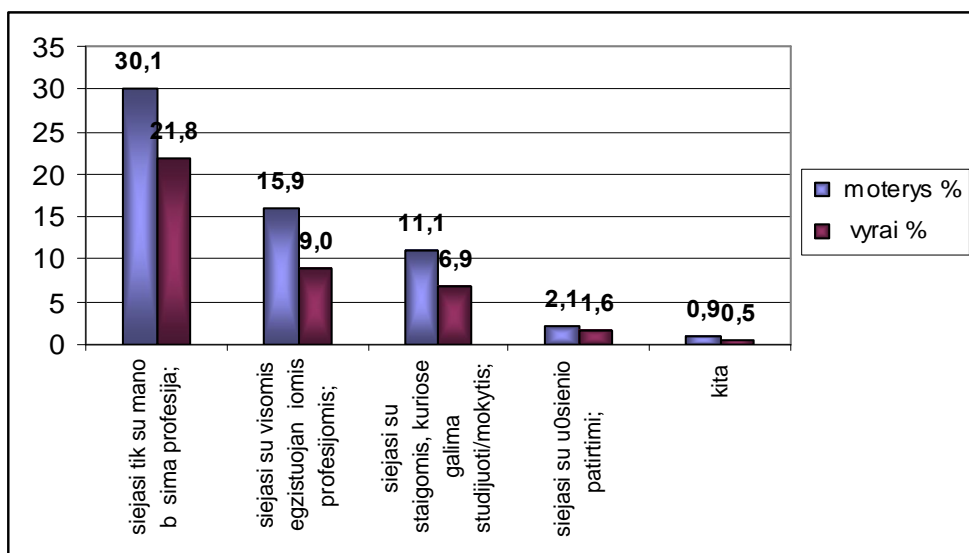
Atlikus analiz ANOVA metodu, nustatyta, kad yra statistinis skirtumas tarp lyties ir respondent profesinio informavimo vertinimo (df-3, F-5,697, p=0,001). Mergaitės profesinį informavimą vertina palankiau nei berniukai (flr. 4 pav.).

4 pav. Profesinio informavimo vertinimo priklausomybė nuo respondent lyties

Aktualiausia informacija. Tyrimo metu mokiniams buvo siūloma vardinti, kokia yra aktualiausia jiems informacija. Atlikus analizę, galima teigti, kad aktualiausia informacija jiems yra ta, kuri siejasi tik su jų būsima profesija (49,5 proc.). Ketvirtadalis mokinių domisi ir ta informacija, kuri susijusi su visomis egzistuojančiomis profesijomis. Beveik 20 proc. mokinių domisi ir staigomis, kuriose galima studijuoti/mokytis. Tai, kas susiję su užsieniu domisi 4,3 proc. mokinių.

Atlikus analizę ANOVA metodu, nustatyta, kad yra statistinis skirtumas tarp lyties ir teiginio, susijusios su būsimos profesijos pasirinkimu (df-4, F-4,012, p=0,004) (flr. 5 pav.). Mergaitės labiau aktualesnę informaciją ta, kurie siejasi konkrečiai su būsima profesija

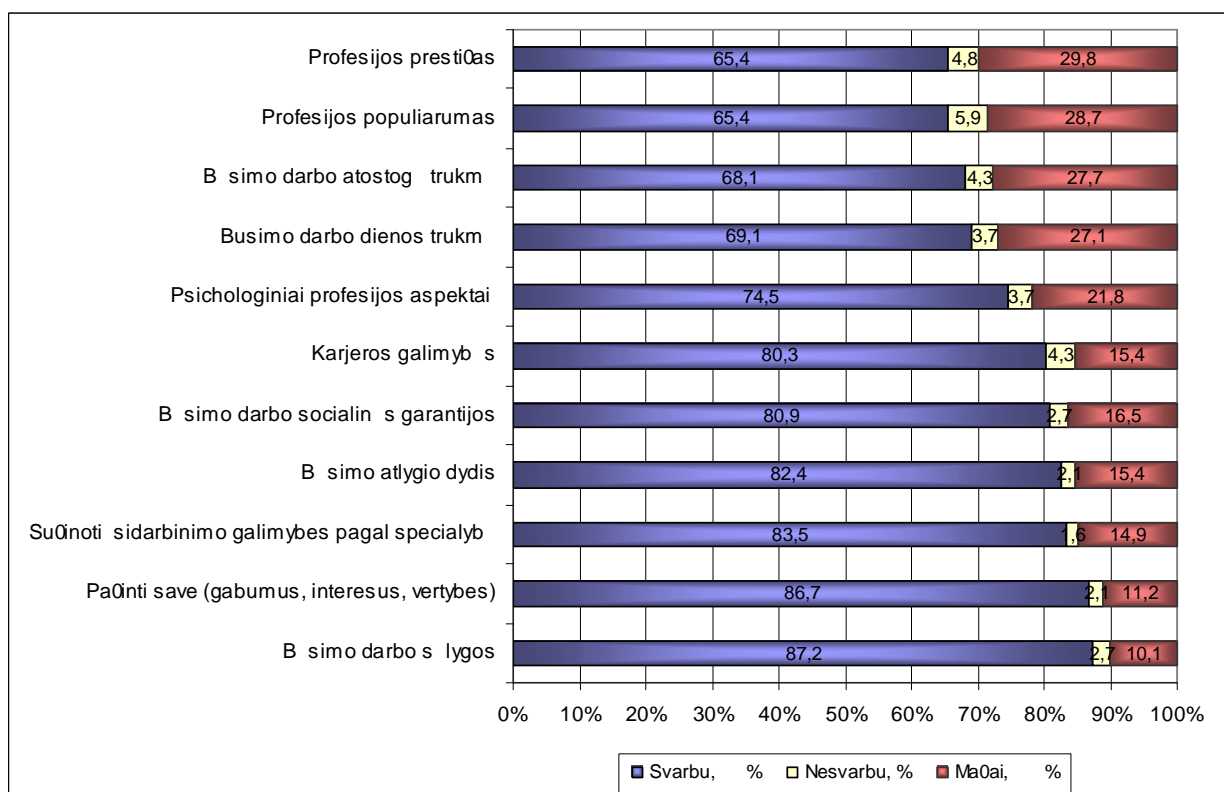

5 pav. Profesinio informavimo priklausomybė nuo respondent lyties ir pateikto teiginio, kokia informacija yra aktualiausia

Būsimos profesijos rinkimosi motyvai. Moksleiviams reik jo vertinti kiekvien teigin lentel je, kokie aspektai jiems yra svarbiausi, maflai svarb s arba visi-kai nesvarb s renkantis b sim profesij . Analizuojant tyrim duomenis galima teigti, kad svarbiausia mokiniui yra pafinti save, flinoti darbo s lygas, atlyginimo dyd , flinoti sidarbinimo galimybes pagal pasirinkt specialyb . Mafliau svarbu yra profesijos prestiflas, profesijos populiarumas, atostog trukm ar darbo dienos trukm .

Visi-kai yra nesvarb s tokie kriterijai: profesijos populiarumas, profesijos prestiflas, karjeros galimyb s (flr. 6 pav.).

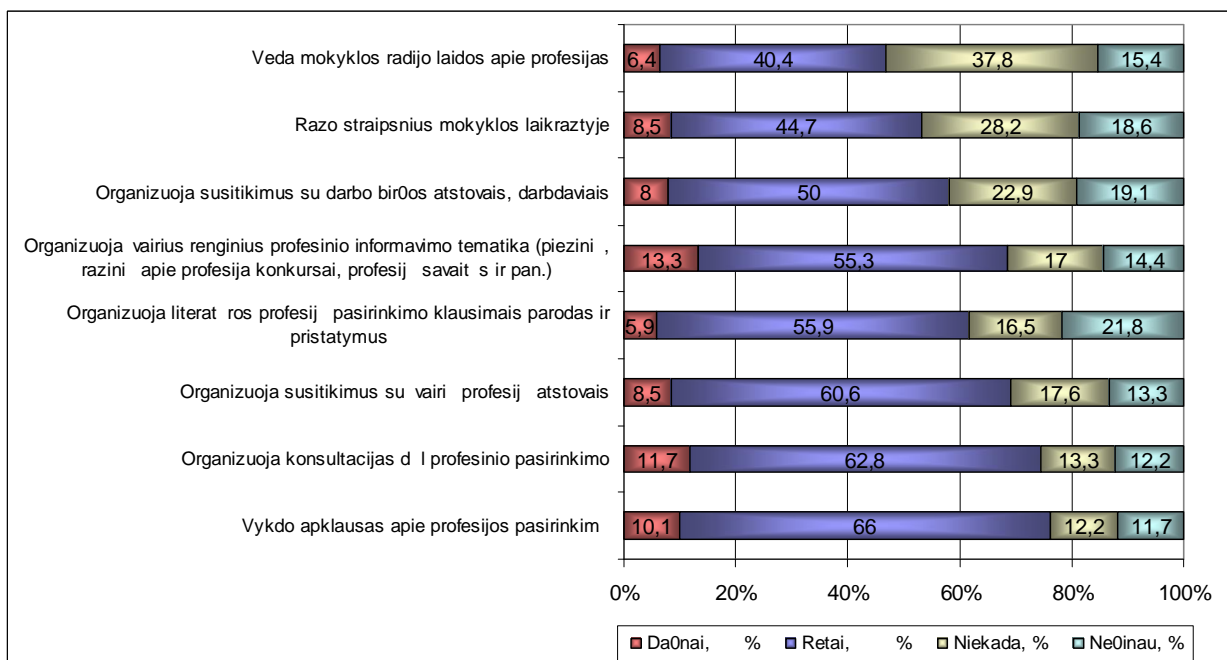

6 pav. Profesijos rinkimosi motyvacija

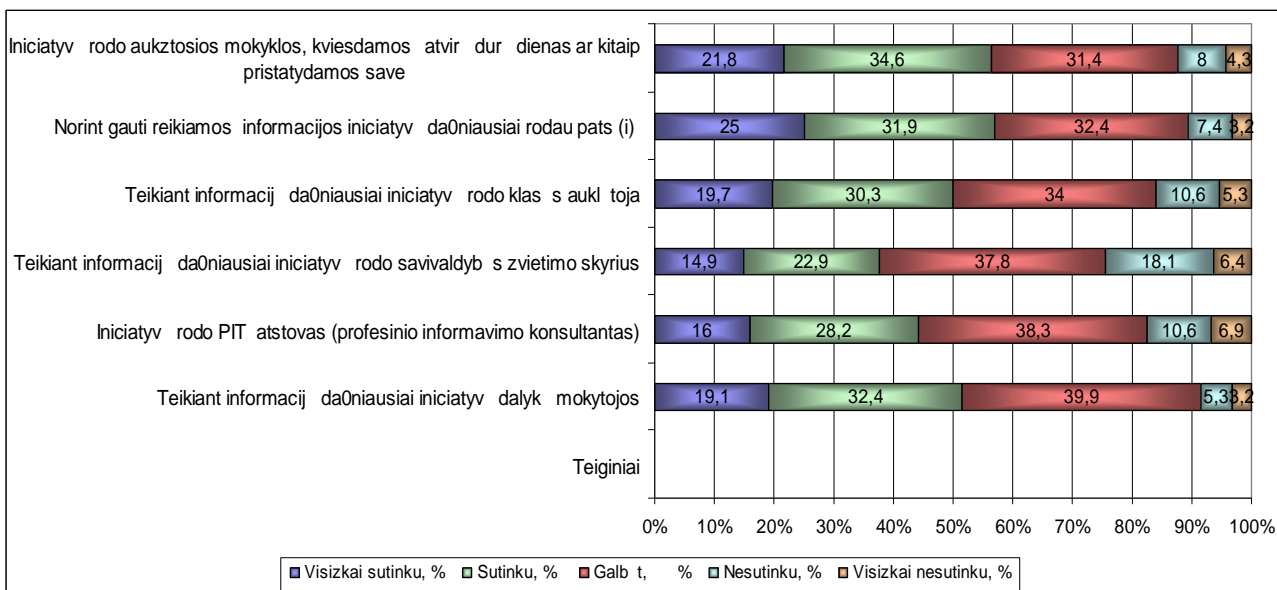
Profesinio informavimo taško veiklos vertinimas. Remiantis tyrimo duomenimis galima teigti, kad PIT taškas mokykloje dažniausiai organizuoja vairius renginius profesinio informavimo tematika (priešini, rašini apie profesijas, konkursus, profesijų savaites) (13,3 proc.). 11,7 proc. organizuoja konsultacijas dėl profesinio pasirinkimo. Retai vykdo apklausas apie profesijos pasirinkimą (6,6 proc.), retai organizuoja susitikimus su vairių profesijų atstovais (6,6 proc.).

Iš pateiktų duomenų matyti, kad profesinis informavimas mokyklose vyksta labai vangiai. Mažai organizuojama renginių, susitikimų su profesijų atstovais, nėra vykdomos apklausos ir panašios. (žr. 7 pav.).

7 pav. Profesinio informavimo ta-ko (PIT) veikla mokykloje

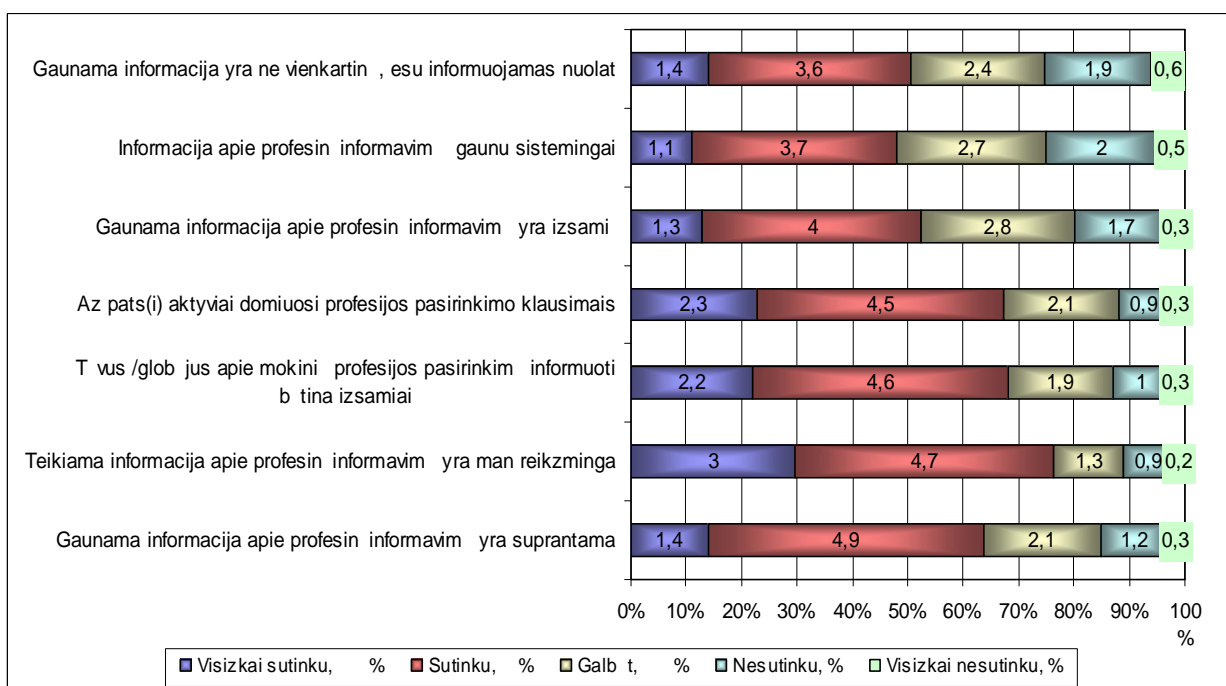
Profesinio informavimo iniciatyvos. 8 paveiksle matyti kaip pasiskirst tyrimo duomenys teigin , kas rodo iniciatyv teikiant profesin informavim . Respondentai tur jo galimyb suranguoti pateiktus teiginius. Moksleiviai da0niausiai iniciatyv rodo patys, gauti informacijai. Tam teiginiui švisi-kai sutinku0 ir šsutinku0 pritar 56,9 proc. vis apklaust j , 56,4 proc. kad iniciatyv rodo auk-tosios mokyklos kviesdamos atvir dur dienas ar kitaip pristatydamos save. 50 proc. paflym jo, kad klas s aukl tojas/a. Taip pat nemafla dalis moksleivi n ra tvirtai sitikin , kas rodo iniciatyv teikiant profesin informavim . Net 39,9 proc. teig , kad galb t rodo dalyk mokytojas, 38,3 proc. PIT atstovas. teigin šnesutinku0 ir švisi-kai nesutinku0 24,5 proc. atsak , kad iniciatyv rodo savivaldyb .

8 pav. Kas rodo iniciatyv teikiant profesin informavim

Informacijos kokybė. teiginius švisi-kai sutinkuõ ir šsutinkuõ daugiau nei 75 proc. jog teikiama informacij apie profesin informavim yra reik-minga, apie 69 proc. mano, kad t vus /glob jus apie mokini profesijos pasirinkim informuoti b tina i-samiai (9 pav.). Nemaflai apklaust j paflym jo (65 proc.), kad jie patys domisi profesijos pasirinkimo klausimais.

Remiantis tyrimo duomenimis galima teigti, kad moksleiviai vertina gaunam informacij ir laiko j reik-minga. Taip pat labai svarbu ir tai, kad moksleiviai sutinka su teiginiu, jog b tina informuoti ir t vus/glob jus. Jiems yra svarbi t v nuomon , tod l tikslinga ir b tina t vus traukti profesinio informavimo veikl .

9 pav. Informacijos kokyb s vertinimas

Informavimo turinio poreikis. Tyrimo metu respondentai vertino jiems reikalingiausi informacij , kuri nor t gauti. Daugiausiai kart kartojasi ir auk- iausiai vertinama kaip šlabai svarbuõ tai informacija apie sidarbinimo galimybes, mokes ius ufl studijas, gyjam kvalifikacij .

de-ĩmtuk taip pat papuola dom jimasis universitetais uflsienyje, studijomis ir mokymo programomis, main programomis, atvir dur dienomis universitetuose ar kitose auk-tosiose mokyklose ir paskutin de-ĩmtuko viet patenka informacija apie paskol gavim . Respondentai mano, kad jiems neaktualiausia flinoti mokytoj /d stytoj kompetencijas (flr. 5 lent.).

Informavimo turinio poreikis

Apie:		
1	Apie sidarbinimo galimybes	849
2	Mokesius ufl studijas	814
3	Igyjam kvalifikacij	743
4	Karjeros galimybes	732
5	Pasikeitimus susijusius su auk-tojo mokslo sistema	698
6	Universitetus uflsienyje	694
7	Studij ir mokymo programas	691
8	Main programas (galimyb 1 semestr studijuoti uflsienyje)	633
9	Apie atvir dur dienas universitetuose, kolegijose, profesin se mokyklose	615
10	Paskol gavim	610
11	Kolegines studijas	583
12	Reitingus apie paklausiausias profesijas	556
13	Uflklasin veinkl , renginius vykstan ius j s norimoje studijuoti mokykloje	554
14	Universitet /kolegij /profesini mokykl reitingus	553
15	Profesijas	533
16	Mokytoj /d stytoj kompetencijas	482

Informavimo šaltiniai. 6 lentel je pateikti duomenys, kas moksleiviams daflniausiai teikia profesin informavim , bei informacij apie profesijas. Sumoje "labai daflnai" ir "daflnai" daugiausia buvo paflym ta, jog informacij moksleiviai gauna i– interneto (79,3 proc.) , t v (60,2 proc.) ir draug bei paflystam . Taip pat nemaflai paflym jo, kad gauna i–klasi aukl toj bei dalyk mokytoj apie 50,1 proc.

Re iausiai informacija moksleivius pasiekia i– spaudos, televizijos, literat ros. Respondentai mano, kad beveik niekada i– moni darbuotoj , vaik teisi specialist , miesto/rajono savivaldyb s, baflynios, –vietimo ministerijos padalini .

Taigi, apibendrinant gautus tyrimo duomenis galima teigti, kad informacij moksleiviai daugiausiai gauna interneto pagalba, draug rate, bei jos suteikia t vai. Moksleivi nuomone pedagogai informacija taip pat teikia, ta iau nepakankamai.

Profesinio informavimo šaltiniai

	Labai dažnai ir dažnai %	Retai %	Labai retai arba niekada %
T vai	60,2	27,1	12,8
Vaizdin s priemon s (stendai, skelbimo lenta)	52,7	29,3	18,1
Dalyk mokytojos	50,1	34	16
Literat ra	50,6	26,1	23,4
Klas s aukl toja	46,2	33	20,7
Asmenin patirtis	47,3	30,9	21,8
Auk-tosios mokyklos	43,1	28,7	28,2
Internetas	79,3	12,2	8,5
Draugai, pafl stami	51,1	25,5	23,4
Profesinio informavimo specialistas/	36,2	35,6	28,2
Respublikin spauda	40,5	31,9	27,7
Respublikin televizija	35,7	34	29,8
Socialiniai darbuotojai	32,5	26,1	41,5
Vietin televizija	31,9	38,8	29,2
Vietin spauda	30,9	38,3	30,9
Švietimo ministerijos padaliniai	29,2	34,6	36,2
Įmoni darbuotojai	15,4	31,9	52,7
Vaik teisi specialistai	11,7	23,4	64,9
Miesto/rajono savivaldyb	11,7	23,4	64,9
Bafny ia	10,1	14,4	75,5

Tyrimo metu daugiausiai apklaustieji pafl ym jo, kad informacij nor t gauti i- savo klasi aukl toj , t.y. fmoni su kuriais daugiausia mokykloje bendrauja (155 kart). Taip pat internetu bei pageidaut bendrauti profesijos klausimais su profesinio informavimo specialistu. Tšvietimo ministerijos padaliniai, socialiniai darbuotojai, miesto/ rajono savivaldyb , vietin ir respublikin spauda pafl ym ti nuo 28 iki 12 kart . Maffiausiai informacijos pageidaut gauti i- vaik teisi specialist bei bafny ios (flr. 7 lent.).

Informavimo šaltiniai (N)

	Dažnumas
Klas s aukl toja	115
Internetas	113
Profesinio informavimo specialistas/	102
Dalyk mokytojos	85
T vai	72
Draugai, pafl stami	64
Auk-tosios mokyklos	60
Literat ra (mokslo leidiniai, flurnalai,	54

laikra-iai)	
Įmoni darbuotojai	37
Respublikin televizija	34
Vaizdin s priemon s (stendai, skelbimo lenta)	33
Asmenin patirtis	31
Švietimo ministerijos padaliniai	28
Socialiniai darbuotojai	28
Miesto/rajono savivaldyb	25
Vietin televizija	23
Respublikin spauda	19
Vietin spauda	12
Vaik teisi specialistai	4
Bafny ia	1

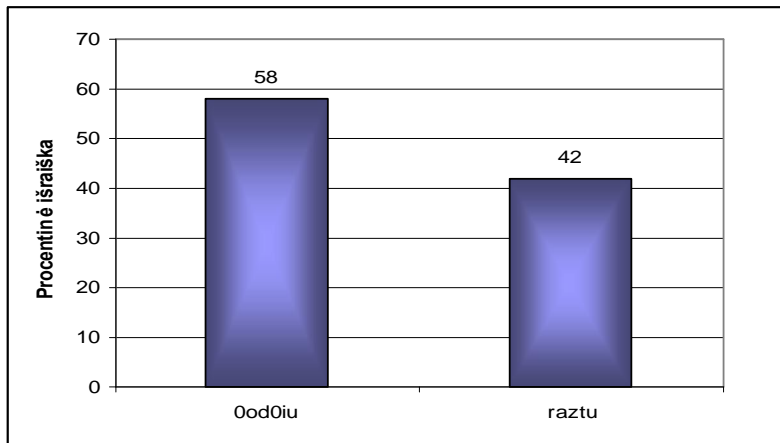
Informavimo įtaka. Moksleiviai mano, jei profesinis informavimas vykt nuolat ir b t informuojami i-samiai ir sistemingai, jie daug profesionaliau pasirinkt profesij (157 kartai), gal t s kmingiau ir profesionaliau pasirinkti universitet , kolegij ar profesin mokykl ir ateityje tur t m gstim darb . Maffiausiai gaunama informacija takot teisi uftikrinim . Matyti, kad moksleiviai negauna sistemingos informacijos, ta iau jei toki gaut supranta, kad gal t takoti savo apsisprendim (fr. 8 lent.).

8 lentel

Informavimo įtaka (N)

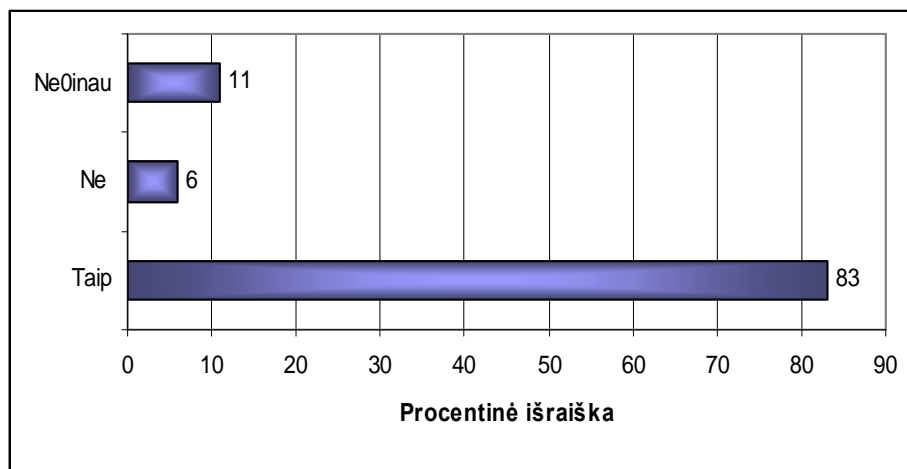
profesionaliau pasirink iau b sim profesij ;	157
gal iau s kmingiau pasirinkti universitet /kolegij /profesin mokykl ;	124
ateityje tur iau m gstim darb	84
gal iau ramiau reaguoti d l savo ateities	61
s kmingesn b t mano karjera ateityje;	57
tur iau didesnes galimybes pasirenkant studij program ;	55
b t uftikrintos mano teis s	13
dar reikia prigalvoti	13

Informavimo būdai. Dauguma moksleivi paflym jo, kad informacij mokykloje daflniau gauna flodfliu nei ra-tu. 58 proc. mokini informacij pageidaut gauti flodfliu, 42 proc. ra-tu. Vadinasi galima daryti i-vada, kad informacijos pateikimo b das mokyklose yra tinkamas (fr. 10 pav.).

10 pav. Informacijos pateikimo b das mokykloje

Teikiamų informavimo formų vertinimas. Nors mokiniai teigia, jog priimtinas b das informacij gauti flodffiu, bet taip pat nor t gauti ir ra-tu. Apie 83 proc. moksleivi nor t gauti spaud (pvz. mokyklos leidffiam laikra-t) profesinio informavimo klausimais. Tik 6 proc. nepageidaut ir 11 proc. neflino ar nor t toki informacij gauti spaudoje (fr. 11 pav.).

11 pav. Pageidaujama gauti spaud profesinio informavimo klausimais

Kuo daugiau ir vairesni form taikoma, tuo daugiau informacijos susijusios su profesiniu informavimu pasiekia mokinius.

Tuolaikiniam jaunimui labiausiai priimtinausia informacijos gavimo forma yra internetas. Moksleiviai teigia, daugiausiai informacijos susijusios su profesij pasauliu gauna b tent i- interneto apie 71.8 proc. vis moksleivi . Apie 52,7 proc. respondent labai dafnai ir dafnai informacija gauna flodffiu esant kitiems flmon ms -alia, apie 40,4 proc. jog specialiose profesiniam informavimui skirtose pamokose.

Labai retai arba visai nenaudojamos formos yra:

- film demonstravimas,
- telefonas,
- konkursai,
- viktorinos,
- konferencijos,
- seminarai,
- organizuojant elektroninje erdveje forumus,
- demonstruojant paveikslus, schemas, diagramas.

Profesinio informavimo formų taikymo efektyvumas priklauso nuo tikslo, nuo to, ko mes siekiame pasitelkdami vien ar kitą profesinio informavimo formą. Tačiau, efektyvesnės yra tos formos, kurios sudaro mokiniams slygas aktyviai suvokti, praktiškai patirti ir emociškai patirti pateikiamus dalykus apie profesijas, profesijos atstovų darbą ar gyvenimą. Taip pat labai svarbu derinti profesinio informavimo formas, pvz., suorganizuojant paskaitas apie tam tikrą profesiją, vėliau organizuoti vizitą į mokyklą, kurioje dirba tos profesijos atstovai, arba per filmą suorganizuoti susitikimą su matytais profesijos atstovais ir pan. Atsivertę mokinių poreikius, materialines bazes, profesinio informavimo formas reikėtų keisti bei nuolat tobulinti (Profesinio informavimo metodai ir formos. Prieiga per internetą <<http://www.aikos.smm.lt/html/4/111202.html>>)

Apibendrinant galima teigti, kad mokyklose naudojama labai maža formų norint perteikti profesinį informavimą. Dažniausiai naudojamos tradicinės informacijos perdavimo formos tokios kaip internetas, pamoka ar informacijos pateikimas žodžiu (fr. 9 lent.).

9 lentelė

Mokyklose naudojamos informavimo formos

FORMA	Labai dažnai ir dažnai %	Retai %	Labai retai arba nenaudoja visai %
Žodžiu esant ir kitiems žmonėms –alia	<u>52,7</u>	34,6	12,7
Internetu	<u>71,8</u>	13,3	14,9
Specialiose profesiniam informavimui skirtose pamokose	<u>40,4</u>	22,9	36,7
Skrajutėmis	<u>33</u>	30,9	36,2
Žodžiu individuali susitikimų metu	<u>36,7</u>	33	30,4
Parodymais, ekskursijų metu	<u>32,4</u>	33,5	34,1
Raštu individualiuose informaciniuose lapeliuose	<u>30,8</u>	31,4	37,8
Elektroniniu paštu	25	26,1	48,9
Projektinės veiklos metu	19,2	35,6	45,2
Demonstruojant paveikslus, schemas, diagramas	19,7	32,4	47,8
Organizuojant elektroninje erdveje forumus	21,3	32,4	46,2
Seminarų metu	19,2	28,2	<u>52,6</u>

Demonstruojant kino filmus	19,7	31,9	<u>48,4</u>
Telefonu (sms flinut mis)	14,4	18,1	<u>67,6</u>
Konkurs , viktorin metu	10,1	30,3	<u>59,5</u>
Konferencij metu	13,3	34,6	<u>52,1</u>
Telefonu (flodine forma)	14,9	18,1	<u>67,1</u>

Poreikis informavimo formoms. Taip pat buvo tikslinga apklausti moksleivius, kokia forma jiems b t priimtinausia gauti informacij . Priimtinausia forma yra internetas (138 kartai), elektroninis pa-tas (103 kartai) ir pamokos, kurios yra skirtos profesiniam informavimui.

Mokiniai netinkamiausia forma laiko konkursus ir viktorinas, bei forumus organizuojamus elektronin je erdv je.

Kadangi mokykloje maflai taikytinos kitos formos, tod l mokiniai ir mano, kad jos n ra tinkamos.

Kuo vairesni form naudojimas, tuo profesinis informavimas tampa efektyvesnis, domesnis pa iam mokiniui ir informacija yra sisavinama kur kas labiau (fr. 10 lent.).

10 lentel

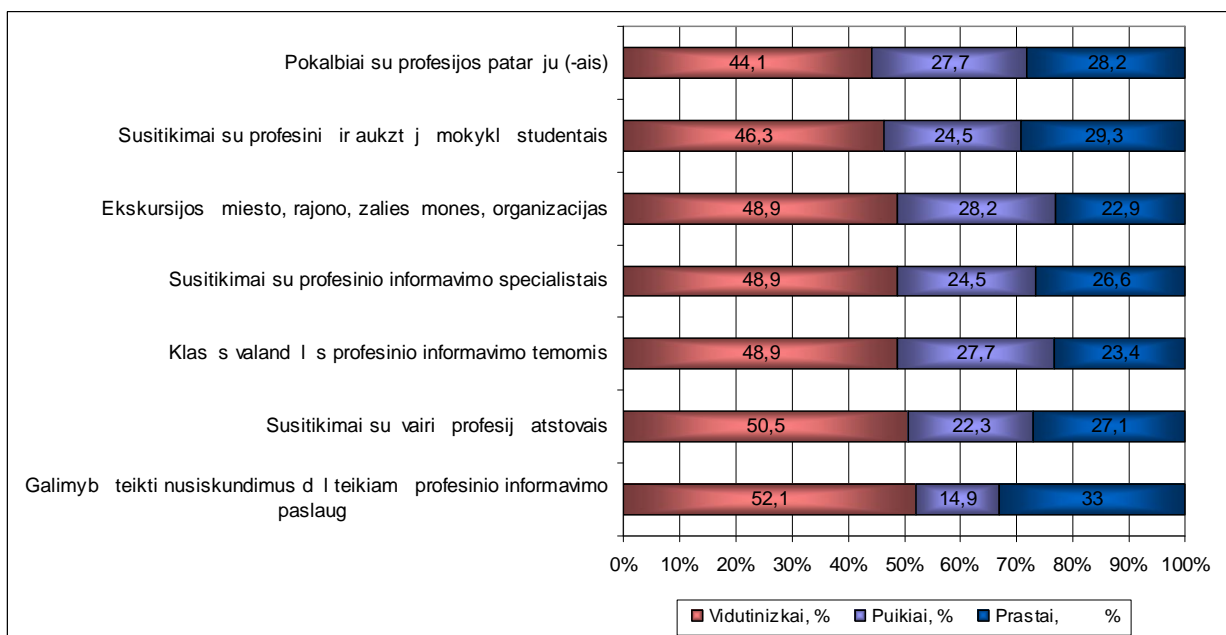
Moksleivių poreikis informavimo formoms

Internetė	<u>138</u>
Elektroniniu pa-tu	<u>103</u>
Specialiuose profesiniam informavimui skirtose pamokose	<u>90</u>
Žodffiu esant ir kitiems flmon ms	84
Žodffiu individuali susitikim metu	77
Susitikim su studijas organizuojan iomis institucijomis	66
Ra-tu individualiuose informaciniuose lapeliuose	49
Konferencij metu	45
Seminar metu	45
Ra-tu klas s skelbim lentose	40
Telefonu (sms flinut mis)	37
Demonstruojant kino filmus	37
Parod , ekskursij	35
Projektin s veiklos	34
Telefonu (flodine forma)	31
Organizuojant elektronin je erdv je forumus	18
Konkurs , viktorin metu	11

12 paveiksl lyje matyti kaip mokiniai vertino renginius, kurie susij su profesiniu informavimu. Beveik visi pateikti teiginiai yra vertinti didffi ja dalimi vidutini-kai.

Profesinio informavimo renginių vertinimas mokykloje. Tyrimo duomenimis apie 33 proc. mokini teigia, kad n ra suteikiamos galimyb s teikti nusiskundimus d l profesinio

informavimo paslaug , taip pat kad tr ksta susitikim su auk-t j mokykl studentais bei atstovais, pokalbi su profesijos patar ju.

12 pav. Profesinio informavimo rengini vertinimas

Profesinio informavimo tobulinimo galimybės. Respondentams buvo pateikta daugyb veiksni , kurie gal t pagerinti profesinio informavimo sistem ir veinkl mokyklose. Jie tur jo vertinti kiekviena teigin atsakydami štaipō, šneō arba šneflinauō. Moksleivi manymu profesinis informavimas pager t jeigu:

- padaug t susitikim su vairi profesij atstovais (78,7 proc.),
- asmenini pokalbi su profesijos patar ju (72,9 proc.),
- susitikim su auk-t j /profesini mokykl atstovais (72,3 proc.),
- ekskursij ir vizit vairias mones (69,1 proc.),
- prieigos prie interneto,
- papildomojo ugdymo pamok skirt karjeros planavimui ir kt.
- labiausiai mokiniams nor t si individuali pokalbi ir konsultacij .

Maffliausiai profesinio informavimo veikla pager t , moksleivi manymu, jei b t prad tos vesti mokyklos radijo laidos ar b t kalbamasi asmeni-kai su mokyklos pavaduotoju ugdymui (flr. 11 lent.).

Profesinio informavimo tobulinimo galimybės (moksleivių nuomonė)

	Taip %	Ne %	Nežinau %
Susitikim su vairi profesij atstovais	78,7	8,5	12,8
Asmenini pokalbi su profesijos patar ju	72,9	14,4	12,8
Susitikim su auk-t j /profesini mokykl atstovais	72,3	12,8	14,9
Ekskursij ir vizit mones	69,1	14,9	16
Prieigos prie interneto, kad gal t pasinaudoti internetini svetaini teikiama informacija	68,6	11,7	19,7
Papildomo ugdymo pamok apie pasiruo-im karjerai	64,9	20,2	14,9
Asmenini pokalbi su klas s aukl toj	64,4	16	19,7
Paskait profesijos pasirinkimo tema	64,4	18,6	17
Susitikim su darbo birflos atstovais	58,5	21,8	19,7
Klas s valand li profesinio informavimo klausimais	58,5	22,3	19,1
Parod , stend su informacija apie profesijas	58,5	24,5	17
Profesinio informavimo savait s, dien	56,9	21,8	21,3
Praktini veickl mon se/organizacijose pagal pasirinktas profesijas	55,9	22,3	21,8
Įmon se stebim j veickl , kas susij su profesijomis	55,3	21,3	23,4
Kino film apie profesij pasaul	54,3	21,3	24,5
Seminar	54,3	22,3	23,4
Specialios literat ros bibliotekoje	53,7	22,9	23,4
Konkurs , viktorin , debat apie profesij pasaul	50	22,9	27,1
Asmenini pokalbi su psichologu	47,3	29,8	22,9
Asmenini pokalbi su direktoriaus pavaduotoja(-u) ugdymui	41,5	32,4	26,1
Mokyklos radijo valand li apie profesin informavim	37,8	34	28,2

Apibendrinus galima teigti, kad labiausiai mokiniai nori pasidalinti patirtimi tiesiai iš pirmų lūpų t.y. pasikalbėti su aukštųjų mokyklų atstovais, susitikti su įvairių profesijų atstovais, asmeniniu pokalbiai. Todėl galima daryti išvadą, kad respondantai profesinio informavimo tobulinimą sieja su veiklos individualizacija.

III.2.2. Interviu su mokyklos profesijų patarėjais analizė

Norint, išsiaiškinti profesinio informavimo padėtį mokyklose, buvo atliktas interviu su 5 profesijos patarėjais iš 5 mokyklų, kuriose ir buvo atliktas tyrimas su moksleiviais.

Interviu buvo vedamas struktūrizuotai, t.y. buvo iš anksto paruošti klausimai ir tyrimo metu nebuvo keičiami. Klausimų atsakymai užfiksuoti atsakymų lape.

Interviu tikslas buvo nustatyti kokios yra pagrindinės problemos susijusios su profesiniu informavimu, išsiaiškinti požiūrį profesiniam informavimui, bei kokias problemų sprendimo galimybes siūlo patys pedagogai.

Ekspertai profesin informavim ne tik vertina teigiamai, bet ir mato tam tikr problem . Problemos dafniausiai apima kompetencij (t ksta mokym susijusi su profesiniu informavimu), laiko tr kum , finansin s problemas.

Ekspertai taip pat mato, kaip galima b t tobulinti profesin informavim . Ta iau –is tobulinimas daugiau nukreiptas kiekybinus parametrus, t.y. si loam daugiau ufsi mim , daugiau mokym . Ta iau buvo ir t ekspert , kurie si l keisti poffi r profesin ugdym (12 lentel).

Formas, kurios naudojamos vykdant profesin informavim , buvo vardintos tradicin s: paskaitos, auk-t j mokykl atstov vizitai, standas. Ta iau vieno eksperto buvo paffym ta, kad jie kvie iasi ir profesijos atstovus pristatyti atitinkamas profesijas.

12 lentel

Profesinio informavimo veiklos vertinimas mokyklose (ekspertų nuomonė)

Kategorija	Subkategorija	Skaičius	Teiginiai
Profesinio informavimo vertinimas	Adekvatus vertinimas	1	šVertinu gerai. šPatenkinamai, tobul ti dar yra kurō. šProfesin informavim „Atflalynoō gimnazijoje vertinu gerai: veikia Profesinio informavimo ir konsultavimo b relis (2kl.); mokiniams vedamos paskaitos; gimnazij kvie iami auk-t j mokykl atstovai; leidffiamas standas, kuriame talpinama informacija apie stojim , studij programas, organizuojami susitikimai su vairi profesij atstovaisō.
Profesinio informavimo problemos	1. Tr ksta mokym susijusi su profesiniu informavimu 2. N ra skiriama laiko profesiniam informavimui ufsi mimams 3. Finansin s problemos	3	šGimnazijoje neakredituotas PIT`as, tr ksta seminar ir kurs –ia tema klasi vadovams, dalyk mokytojams, tr ksta bendradarbiavimo su kit instancij atstovaisō. šTr ksta mokom j film apie profesijas, 9 klas se profesinis informavimas integruotas technologij mokym , kai mokiniai turi b ti supaffindinami su flem s kio –akomis, gamyba, ta iau valand skirt mokini profesiniam informavimui 10-12 klas se ugdymo plane n ra, neparengtos profesinio informavimo programos, sudaryta galimyb s pasteb ti darb patinkan ios srities ir padirb tiō. šN ra atskiro apmok jimo PIT darbuotojams (veiklai, kopijavimui, popieriui ir pan.)Nedaug moni sutinka sileisti mokini ekskursijas. Ne visi bendruomen s nariai sutinka, kad prof. inf. svarbu, tam mokyklos veikloje skiriamos paskutin s pozicijosō.
Problem sprendimo galimyb s	1. Skirti valand ufsi mimams 2. Organizuoti daugiau mokym	2	š9-12 kl. mokiniams skirti valand ugdymo plane, parengti programasō. šOrganizuoti kursus ir seminarus, apr pinti literat raō

Si lymai, kaip keisti veikl	1. Etato vedimas 2. Kitokio pofli rio profesin informavim ugdymas.	2	šDidesn se mokyklose vesti profesinio informavimo konsultanto etat ō. šUgdyti atsakingesn poffi r prof. inf. vis mokyklos bendruomen s nari nuo administracijos iki mokini ō.
-----------------------------	---	---	--

Bendrojo lavinimo mokyklose yra paskirti asmenys, atsakingi ufl profesin orientavim , ta iau j veikla n ra pakankamai reglamentuota ir jie dafniausiai neturi reikiam flini , kad gal t r pintis mokini profesiniu orientavimu. Profesinio informavimo A metodikoje yra numatyta, kad profesin informavim gali teikti socialiniai pedagogai ir mokykl psichologai. Interviu metu i–siai–kinta, kad i– 5 pedagog 2 pedagogai neturi tinkamo i–silavinimo uflsiimti –ia veikla. Taip pat i–siai–kinta, kad pedagogams labai tr ksta mokym , seminar profesinio informavimo srityje. Kai kurie paflym jo, kad bent pora kart per metus tobulinasi profesinio informavimo klausimu.

Apibendrinus interviu tyrimo duomenis galima teigti, kad:

- nepakankamai skiriama l – profesinio informavimo pl trai;
- pedagog kompetencij stoka;
- n ra numatyt profesinio informavimo metodikos;
- mokyklos n ra pasireng vientisos profesinio informavimo programos;
- profesinis informavimas mokyklose dafniausiai vyksta bibliotekose;

IŠVADOS

Teorinės literatūros analizė leidžia teigti, kad:

- Kokybės profesinis informavimas turi būti orientuotas į visas tikslines grupes. Informuota ir išsilavinusi visuomenė gali rinktis profesijos kelią, taip veikti nedarbą, socialinę atskirtį, kurti savo socialinę gerovę, puoselėti pilnavertę ir prasmingą savo bei savo šeimai ateitį.
- Profesinis informavimas glaudžiai susijęs su profesiniu konsultavimu ir orientavimu. Juo siekiama tvarkyti profesinio informavimo tikslinių grupių poreikius atitinkančią informaciją, prieinamą jiems teikti kiekvienam asmeniui ar asmenų grupėms, sudaryti sąlygas priimti racionalius profesijos rinkimosi ir karjeros planavimo sprendimus, derinti saviraiškos bei individualius asmenybės tobulėjimo poreikius su darbo rinkos reikalavimais. Tam tikslui gyvendinti formuluojami profesinio informavimo uždaviniai bei apibrėžiami pagrindiniai jį laikymosi principai.
- Viską, lemiantys profesinio informavimo kokybę, tai kuo vairesni ir tikslingai naudojami profesinio informavimo metodai bei formos, šaltiniai, turinys.
- Vietimo sistemoje per mažai rėpinamasi mokyklos ryšiu su darbo pasauliu, moksleivių rengimo karjerai, pagalbos šildarbinimo problemomis. Ugdymo procese per mažai dėmesio skiriama pafinti save ir ufsibrfti optimaliausius karjeros tikslus, kryptis ir priemones.
- Profesinio informavimo paslaugų kokybė ó neatsiejama visuomenės gerovės sąlyga. J lemia profesinio informavimo veiksniai, kuriems būtų galima priskirti: profesinio informavimo paslaugų prieinamumą, tikslingumą, veiksmingumą, specialistų kompetenciją, sistemingą profesinio informavimo normatyvinių dokumentų, mokymo programų ir metodikų sukūrimą bei vieningos profesinio informavimo sistemos palaikymą ir kt.

Atlikus mokinių apklausą, ekspertų interviu ir apibendrinus gautus rezultatus, galima teigti, kad:

- Profesinio informavimo Pakruojo rajone mokiniai vertina pakankamai gerai, tačiau paį veiklą šio tobulinti.

- Didžiausi tak profesijos pasirinkime turi –imos ratas. Mokiniai supranta, kad svarbiausias veiksnys renkantis profesij ó asmens tapatumo suvokimas, savo poreiki , sav s paflinimas.
- Mokyklose retai organizuojami renginiai profesinio informavimo tematika, maflai susitikim su vairi profesij atstovais, tr ksta konsultacij d l profesijos pasirinkimo. Daflniausiai patys mokiniai rodo iniciatyv profesinio informavimo klausimais arba dalyk mokytojai. Gaunam informacij mokiniai vertina ir laiko j reik–minga.
- Svarbiausi ir vertingiausi informacij moksleiviai laiko apie sidarbinimo galimybes baigus vien ar kit profesij , mokes ius ufl studijas.
- Profesin informavim mokiniai teigia gaunantys pirmiausia i–t v , interneto o tik paskui i– pedagog , ta iau pageidaut gauti pirmiausiai i– savo klasi aukl toj , interneto ir profesinio informavimo specialist .
- Mokyklose profesinis informavimas nevyksta sistemingai. Mokiniai mano, jei i–sami informacij gaut nuolat, jie profesionaliau pasirinkt savo b sim profesij ir mokymosi staig .
- Mokyklose informacija daflniausiai perteikiama flodfliu, ta iau mokiniai pageidaut informacij taip pat gauti mokyklos laikra–tyje arba flurnale, kur b t analizuojamos temos susijusios su profesijos pasirinkimu. Priimtinausia forma gauti informacijai yra elektroninis pa–tas ir internetas.
- Mokykloje vykstan ius renginius moksleiviai vertina vidutini–kai ir mano, norint kad profesinio informavimo sistema veikt geriau reik t daugiau organizuoti vairi ekskursij , i–vyk , susitikim su vairi profesij atstovais, asmenini pokalbi su profesijos patar ju, papildomojo ugdymo pamok apie pasiruo–im karjerai ir kt.

Atlikus ekspertų interviu galima teigti, kad:

- Profesijos patar j vaidmuo did ja mokyklose, ta iau j kompetencija n ra pakankama: tr ksta profesionali flini ir patirties –iame darbe. Pedagogai pageidaut daugiau seminar susijusi su profesinio informavimo klausimais.

- PIT ta-kai rengti ne visose tirtose mokyklose, ta iau visose suteikiama galimyb laisvai naudotis AIKOS ir kt. duomen baz mis, sukaupia metodin literat ra, ta iau PIT veikla n ra pakankamai i-pl tota ir strukt rizuota, tr ksta vientisumo, kuri uftikrint teikiam paslaug kokyb bei efektyvum .
- Profesinio informavimo kokyb pager t jei b t vestas profesinio informavimo konsultanto pareigyb . Mokykloje b t profesionaliau tenkinami mokinio poreikiai (konsultacijos, rengini organizavimas, informacijos kaupimas ir kt.).
- Mokyklose profesinis informavimas yra nepakankamas, nors teori-kai jis yra aktualizuojamas. Mafai d mesio yra skiriama vairioms profesinio informavimo teikimo formoms, rai-kai.

REKOMENDACIJOS

Mokykloje dirbantiems profesijos patarėjams:

- Organizuoti kuo daugiau i-vyk , susitikim su vairi profesij atstovais;
- Stengtis apjungti visus bendruomen s narius pagalbai mokiniams planuojant savo karjer ;
- Mokiniam pageidaujant naudoti vairesnes profesinio informavimo formas (vesti specialias pamokas, informacij pateikti elektroniniu pa-tu ir kt.);
- Teikti tiek individualias, tiek grupines konsultacijas;
- Pristatyti ir supaffindinti su kaita darbo rinkoje;
- Pasirengti profesinio informavimo, konsultavimo program ;
- Kaupti naujausi literat ra skirt profesiniam informavimui;
- Atlikti tyrimus, kuri metu b t i-siai-kinti mokini poreikiai, taip bus parengtas tikslingesnis informavimo turinys;
- Labai svarbu gerosios patirties sklaida tarp pa i mokykl , bendradarbiavimas su t vais.

Klasių auklėtojams:

- Integruoti klas s valand l s temas susijusias su profesiniu informavimu, nes ir tyrimo metu moksleiviai vardino, kad informacij profesijos pasirinkimo klausimu pirmiausiai pageidaut gauti i-savo klas s aukl tojo;
- Kaupti informacij apie aukl tini polinkius ir gabumus;
- Bendradarbiauti su t vais ir stengtis, kad jie gaut kuo daugiau informacijos susijusios su j vaiko profesijos pasirinkimu.

Dalykų mokytojams:

- Pedagogai tur t ie-koti b d , kaip integruoti ugdymo turin profesin informavim , steb ti ir kaupti informacij apie mokini polinkius ir gabumus j pateikti specialistams, kurie gal t s kmingai panaudoti konsultuojant juos individualiai.

Mokyklos administracijai:

- Norint, kad profesinis informavimas neb t pavienis ir padrikas rei-kinys reik t mokyklose vesti privalom ja savaitin arba m nesin pamok , kurios metu vaikai gaut i-sami ir sisteming informacija, bei b t konsultuojami profesijos pasirinkimo klausimais, pvz. parengti modul pavadinimu šKarjeros planavimasō;

- Mokykloje turėtų būti vestas profesinio konsultanto etatas, arba asmenys užsiimančios ta veikla turėtų gauti atitinkamą kvalifikaciją;
- Sudaryti galimybes vykdyti profesinio informavimo renginius;
- Kadangi –uolaikiniam jaunimui priimtinausia forma informacijai gauti yra internetas, šio lygio mokyklos internetinį puslapį integruoti skyrelį skirtą profesinio informavimo naujienoms skelbti;
- Mokyklos socialinį partnerystę (t.y. mokykla turėtų glaudžiai bendradarbiauti su tėvais, kitomis mokyklomis, savivaldybe, –vietimo skyriumi, aukštosiomis mokyklomis, karjeros planavimo centru ir pan.);
- Pedagogų kolektyvo parama – svarbiausia sąlyga siekiant optimaliai išnaudoti profesinio informavimo sistemos teikiamas galimybes.

Pakruojo suaugusiųjų ir jaunimo švietimo centrui:

- Rengti seminarus, išvykas skirtas profesiniam informavimui, orientavimui bei konsultavimui;
- Teikti konsultacijas pedagogams;
- Organizuoti metodinius pasitarimus profesinio informavimo klausimais;
- Pristatyti ir aptarti naujausią literatūrą, metodiką darbui su mokinių karjeros planavimu.

DISKUSIJA

Atlikus mokslinės literatūros, dokumentų, įstatymų analizę matyti, kad profesinio informavimo sistemos sritis nėra aiškiai reglamentuojama. Nėra nuoseklaus profesinio informavimo veiklos modelio. Siekiant nuoseklios profesinio informavimo veiklos sukūrimo būtina išgryninti ir sudėlioti tiek politines, tiek teorines nuostatas ir užtikrinti jų dermę su jas įgyvendinančių institucijų praktika.

Apibendrinus tyrimų duomenis pasitvirtino mano kaip profesinio informavimo specialistės pirminiai spėjimai, kad profesinio informavimo paslaugų reikalingumas dar nėra visiškai suprantamas ir aktualizuojamas mokyklose, nors jis traktuojamas, kaip vienas iš svarbiausių veiksnių vaiko ugdyme. Tačiau nepaisant to didėja mokinių skaičius, kurie motyvuotai, savo noru naudojami PIT paslaugomis ir skatina tai daryti bendraamžius. Mokyklose kaupiama profesinio informavimo patirtis ir žinios leidžia tiksliau įvertinti mokinių poreikius ir tinkamai juos tenkinti. Profesinio informavimo veikloje mažai dalyvauja savivaldybė, atitinkamų sričių mokslo atstovai.

Atlikus interviu tyrimo analizę galiu teigti, kad pagrindinė problema yra profesinio informavimo specialistų trūkumas, nepakankamas dėmesys kvalifikacijos kėlimui bei metodinės medžiagos trūkumas. Manyčiau, kad ne visose studijų programose yra modulių, kurie būsimą pedagogą supažindintų su profesiniu informavimu ar ugdymu karjerai.

Profesinio informavimo srityje išties dar yra daug kur tobulėti ir reikia dar daug ką nuveikti norint, kad sistema imtų tinkamai funkcionuoti.

Šis atliktas tyrimas bus pristatytas visiems rajono pedagogams, kurie yra atsakingi už profesinio informavimo veiklą mokyklose. Viliuosi, kad rasime bendrus problemų sprendimo būdus bei veiklos tobulinimo galimybes.

LITERATŪRA

1. Adamonien R., Daukilas S., Krikštonas B., Maknien I., Palujanskien A. (2003). Profesinio ugdymo psichologija ir pedagogika. Utena: Indra.
2. Aliauskien V. (2008). Profesinio informavimo veikla Vilniaus šv. Versmės vidurinėje mokykloje. A. Galkienė (sud.). Pasirengimo profesinei karjerai bendrojo lavinimo mokykloje prielaidos. Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla.
3. Atviros informavimo, konsultavimo bei orientavimo sistemos (AIKOS) internetinis svetainės aprašas standartas. (2006) Vytauto Didžiojo universitetas. Kaunas: Mintis.
4. Augienė D., (2009). Karjera: nuo profesijos pasirinkimo iki profesinės veiklos organizacijoje. V. Valiulis universiteto leidykla.
5. Baranauskas J., Janauskienė A., Kazakevičius G., Kuzmickienė P., Levickas A., Salenėkas J., Savickienė I., Stumbrys E., Valiukevičius R., Filionis S. (sud.) (2008). Profesinio mokymo kokybės uvertinimo sistemos koncepcija ir modelis. Kaunas: Profesinio mokymo metodikos centras.
6. Baranauskienė I., Elijošius E., Gecevičiūtė D., Katilauškienė G., Lukošienė D., Mačiūnienė A., Micevičiūtė I., Jasiukevičienė L., Savickienė I., Skirmantienė J., Urnavičius A., K., Vyšniauskienė V. (2008). Profesijos vadovas 2008. I. Mizgeraitis, L. Griušytė, D. Rimkienė, T. Audronis (sud.). Vilnius: Vertinimo mainų paramos centras. (Euroguidance).
7. Beresnevičienė D. (2003). Jauno suaugusiojo psichologija. Vilnius: Presvika.
8. Beresnevičienė D. (2003). Lietuvos profesinio orientavimo edukologiniai ir psichologiniai pagrindai // Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos. Nr. 7.
9. Bernstein, D. A., Clark-Stewart A., Roy E. J., Srull Th. K., Wickens Ch. D. (1994). Psychology: third Edition. Geneva, Illinois, Palo Alto Princeton, New Jersey: Houghton Mifflin Company.
10. Brown D., Brooks L. (Eds.). (1996). Career choice and development. San Francisco: Jossey-Bass Publishers.
11. Baidienė V., Tamošiūnas T., Totoraitis R. (2005). Suaugusiųjų vietimas ir tstinis mokymas.
12. Dabartinis lietuvių kalbos fodynas (2000). 4-asis leidimas. Lietuvių kalbos institutas. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.
13. Dagienė V. (2000). Informacijos technologija bendrojo lavinimo mokykloje // Informacijos technologijos'2000: Tarptautinė mokslinė techninė konferencija, Kauno technologijos universitetas, 2000 m. vasario 2-3 d.

14. Elijošius E., Kavaliauskienė S., Gudinius B. (2008). Ne gali būti profesinio pasirengimo skatinimas. Ne gali būti profesinis orientavimas ir konsultavimas. *Mažyliai: Mažyli universiteto leidykla.*
15. Galkytė H. (1977). Mokinių sugebėjimo analizuoti savo galimybes, renkantis profesijas, ugdymas. Vilnius.
16. Grigaliūnienė S. (1996). Lietuvos profesionalizacija: profesijos branda ir profesin kultūra.
17. Holland J. L. (1973). Making Vocational Choices. Theory of career // Ehglewood Cliffs. ó H. J; Prentice ó Hall.
18. Jovaiša L. (1998). Profesinio konsultavimo psichologija. Vilnius: Agora.
19. Kardelis K. (2002). Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. 2-asis pataisytas ir papildytas leidimas. Kaunas.
20. Kietavičius O. (2008). Pasirengimo profesinei karjerai bendrojo lavinimo mokykloje prielaidos. Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla.
21. Knowles M. S., Holton III E. F., Swanson R. A. (2007). Suaugusių besimokantysis: klasikinis požiūris suaugusiųjų švietimui. Vilnius: Danieliaus leidykla.
22. Kregždė S. (1988). Profesinio kryptingumo formavimosi psichologiniai pagrindai : monografija. Kaunas: Mokslo.
23. Lauflackas R. (2005). Profesinio rengimo metodologija: monografija. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla.
24. Lietuvos Respublikos švietimo koncepcija. Lietuvos švietimo reformos gairės (str. rinkinys) (1993). Vilnius: Valstybinis leidybos centras.
25. Linkaitytė G. M., Filipkaitė L. (2008). Mokymosi visame gyvenime idėja jos gyvendinimo perspektyva Lietuvoje // Pedagogica. Nr.: 89.
26. Longworth N. (2007). Mokymosi visame gyvenime praktika. Švietimo kaita XXI amfiuje. Vilnius: Kronta.
27. Misiūnas M., Filipiūnienė G., Stravinskienė I., Saulėnas A., Rofnienė D., Kizinienė J., Ramanauskienė A. (Sud.) (2007). Vidinio kokybės valdymo sistemos diegimo profesinio mokymo institucijose metodinės rekomendacijos. Vilnius: profesinio mokymo metodikos centras.
28. Mokymosi visame gyvenime uftikrinimo strategija (2008) // Valstybės žinioms. Nr. ISAK-2795/A1-347.
29. Mokytojų, profesijos mokytojų, darytojų bendradarbiavimo su socialiniais partneriais metodinės rekomendacijos (2006). Vytauto Didžiojo universitetas. Kaunas: Mintis.

30. Papalia D. E., Camp C. J., Feldman R. D. (1996). Adult development and dying. McGraw-Hill Company, Inc.
31. Profesijos informavimo ta-kaudito, akreditavimo ir finansavimo metodinis rekomendacijos (2006). Vytauto Didžiojo universitetas. Kaunas: Mintis.
32. Profesinio karjeros planavimo gebėjimų ugdymo C metodika (2006). Vytauto Didžiojo universitetas. Kaunas: Mintis.
33. Profesinio karjeros planavimo gebėjimų ugdymo D metodika (2006). Vytauto Didžiojo universitetas. Kaunas: Mintis.
34. Profesinio karjeros planavimo gebėjimų ugdymo mokymo programa (2006). Vytauto Didžiojo universitetas. Kaunas: Mintis.
35. Profesinio informavimo A metodika (2006). Vytauto Didžiojo universitetas. Kaunas: Mintis.
36. Profesinio informavimo B metodika (2006). Vytauto Didžiojo universitetas. Kaunas: Mintis.
37. Profesinio informavimo ir karjeros planavimo gebėjimų ugdymo nuotolinio mokymo metodika (2006). Vytauto Didžiojo universitetas. Kaunas: Mintis.
38. Profesinio informavimo ir karjeros planavimo gebėjimų ugdymo nuotolinio mokymo programa (2006). Vytauto Didžiojo universitetas. Kaunas: Mintis.
39. Profesinio informavimo metodai ir formos. [faktai 2010 sausio 27 d.]. Prieiga per internetą <<http://www.aikos.smm.lt/html/4/111202.html>>
40. Profesinio informavimo mokymo programa (2006). Vytauto Didžiojo universitetas. Kaunas: Mintis.
41. Profesinio informavimo standartas (2006). Vytauto Didžiojo universitetas. Kaunas: Mintis.
42. Profesinio informavimo ta-kaudito ir akreditavimo metodika (2006). Vytauto Didžiojo universitetas. Kaunas: Mintis.
43. Profesinio informavimo ta-kaudito ir akreditavimo mokymo programa Vytauto Didžiojo universitetas (2006, 2007). Kaunas: Mintis.
44. Profesinio orientavimo strategija (2003) // Valstybinės finansų. 2003 m. lapkričio 19, ISAK-1635/A1-180, Nr. 56-1955).
45. Profesinio orientavimo strategija (2003) // Valstybinės finansų. Nr. ISAK-1635 / A1-180.
46. Pukelis K. (2003). Karjeros projektavimo gebėjimų finansiškai visuomenėje: nauji iššūkiai profesiniam konsultavimui ir karjeros planavimui // Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos. Nr. 6.

47. Rasimavičius D., Kazinienė J., Šiubienė G. (2004). Profesinio mokymo programi-orinio vertinimo nuorodai vertinamai institucijai rinkinys. Vilnius. (CD). Konferencijos pagal Phare 2001 projektą šKvalifikacijos standartų sistema su medžiaga.
48. Rimkevičius V. (1996). Profesinio parengimo vertinimas industrini profesini mokyklų absolventams // Mokytojas (darytojas) modernaus profesinio rengimo procese (straipsniai rinkinys).
49. Černas V. (1998). Profesinės edukologijos sąradis ir veiklos didaktika // Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos. Nr. 1.
50. Lietuvos ir mokslo ministerija (1999). Baltoji knyga // Profesinis rengimas (iki aukštojo universitetinio lygmens).
51. Tautvydaitė B., Mačiūnienė A., Dekaminavičius S., Adomaitytė G. (sud.). (2008). Projekto „Profesinio orientavimo sistemos sukūrimas ir diegimas“ dalyviai, veiklos, rezultatai. Lietuvos Respublikos Lietuvos ir mokslo ministerija.
52. Vidurinio ugdymo programos aprašas (2006) // Valstybinės finansios. Nr. ISAK-1387.
53. Voveris V. (1990). Pedagogas - mokytojas viltis ir nerimas. Kaunas: Mokslo ir švietimo ministerija.

PRIEDAI

Pagrindinės sąvokos ir terminai

Kokybė - reikalavimas, kuris parodo, koku laipsniu objektas (institucija ar mokymo programa) arba veikla atitinka keliamus reikalavimus (Rasimavičius, Kazinienė, Štibilienė, 2004).

Mokymasis visą gyvenimą ó visa mokymosi veikla, vykstanti bet kuriame amžiaus tarpsnyje siekiant tobulinti asmenines, pilietines, socialines ir profesines sritis kompetencijas (*Mokymosi visą gyvenimą užtikrinimo strategija*, 2008).

Profesija ó tai dinamiška, nuolat kintanti žmonių veiklos rėš kombinacija, sukurianti prielaidas atskiriems asmenims ar jų grupėms kurti materialines ir dvasines vertybes, siekiant patenkinti jų savisaugos ir profesines saviraiškos poreikius bei lūkesčius (Adamonienė ir kt., 2003).

Profesijos patarėjas – kvalifikuotas specialistas, teikiantis žinias profesinio informavimo tikslinėms grupėms ar atskiriems klientams apie vietinio institucijas, mokymo ar studijų programas, profesijas, kvalifikacijas, įgijimo sąlygas, darbo rinką, sidarbinimo ir profesines karjeros galimybes ir dirbantis profesinio informavimo srityje (*Profesinio informavimo standartas*, 2007).

Profesinė karjera - individualus tobulėjimas kmingai pasirinktoje veikloje ir teigiamas jo vertinimas paties žmogaus ir visuomenės požiūriu.

Profesinės karjeros planavimas ó tai kryptingas asmens pasirengimas profesijos pasirinkimo apsisprendimui.

Profesinio informavimo formos - veiksmai, kurių metu tikslinėms grupėms vairiais metodais supažindinami su profesijomis, skirtingomis žmogaus savybėmis, būtinomis dalyvaujant tam tikroje veikloje (*Profesinio informavimo B metodika*, 2008).

Profesinio informavimo principai - reikalavimai, kurių būtina laikytis rengiant, tvarkant ir teikiant profesinio informavimo tikslinėms grupėms poreikius atitinkančius

informacij apie –vietimo institucijas, profesijas, kvalifikacijas, mokymo / studij programas, darbo rinkos poreikius, bendrojo lavinimo, profesinio rengimo ir karjeros projektavimo sistemas bei darbinimo galimybes (*Profesinio informavimo B metodika*, 2008).

Profesinio informavimo reikalavimai - reikalavimai, kuri b tina laikytis rengiant, tvarkant ir teikiant profesinio informavimo tiksline grupi poreikius atitinkan i informacij apie –vietimo institucijas, profesijas, kvalifikacijas, mokymo / studij programas, darbo rinkos poreikius, bendrojo lavinimo, profesinio rengimo ir karjeros projektavimo sistemas bei darbinimo galimybes (*Profesinio informavimo standartas*, 2007).

Profesinis informavimas - tikslingas konsultuojam j supaffindinimas su profesijomis, j keliamais psichologiniais, mediciniais, socialiniais-ekonominiais ir kitais reikalavimais asmenybei bei kvalifikacijai (*Karjeros konsultanto profesijos standartas*, 2004).

Profesinis konsultavimas ó specialiai organizuota bendra konsultanto ir konsultuojamojo veikla, padedanti asmenims priimti racional profesijos rinkimosi sprendim , atsifvelgiant j individualias savybes, darbo rinkos bei profesinio mokymosi galimybes.

Profesinis mokymas ó kryptingas ir metodi–kas profesijos pedagogo vadovavimas mokinio mokymuisi bei i–mokimui, siekiant gyti tam tikros profesijos teorini bei praktini flini , mok jim bei g dflii (Adamonien ir kt., 2003).

Socialiniai partneriai ó –vietimo institucijos, j darbuotojai, darbdavi atstovai bei j organizacijos, profesin s asociacijos, absolventai, profesin s s jungos ir kt. (*Profesinio informavimo standartas*, 2007).

PROFESINIS INFORMAVIMAS MOKYKLOSE

Vardas, pavard -

J s profesija ó

1. Kaip vertinate profesin informavim savo mokykloje?
2. Kokias problemas, susijusias su profesiniu informavimu gal tum te vardinti?
3. Kokios galimyb s jas i-spr sti?
4. K si lytum te -ioje srityje keisti?
5. Kokiuose tobulinimosi kursuose susijusiose su profesiniu informavimu esate dalyvav ?

Gerb. tiriamieji,

Esu Tėuli Universiteto Edukologijos fakulteto Tėvietimo kokybės vadybos studijų programos magistrant Eglė Kriukaitė. Be to, dirbu Pakruojo jaunimo ir suaugusiųjų Tėvietimo centro profesinio informavimo konsultante.

Tėuo metu rengiu baigiamąjį magistro darbą ir atlieku tyrimą, skirtą 14-19 metų moksleivių profesinio informavimo kokybei nustatyti. Remdamasi išvadamis pateiksiu veiklos tobulinimo galimybes Pakruojo rajono mokyklose.

Labai prašau Jus užpildyti šią anketą. Ji yra anoniminė, o vardo ir pavardės nurodyti nereikia. Kiekvieno tyrimo dalyvavusio mokinio atsakymai pateiktus teiginius nebus nagrinėjami atskirai, o apibendrinti su kitais dalyvių atsakymais bei naudojami tik moksliniais tikslais. Primenu, kad nėra šteisingo ar šklaidingo atsakymo, o jie tiesiog atspindi nuomonę vairov.

Iš anksto dėkoju už dalyvavimą tyrime ir nuoširdžius atsakymus!

Duomenys apie tiriamuosius

Jūsų lytis:

Moteris Vyras

Jūsų amžius:

14 met 15 met 16 met 17 met 18 met 19 met

Gyvenamoji vieta:

Miestas Kaimas Miestelis

Šeimyninė padėtis:

ved s/i-tek jusi neved s/netek jusi i-siskyr s/i-siskyrusi na-lys/na-l

Jūsų išsilavinimas:

dar mokausi
 dar studijuoju
 pagrindinis
 vidurinis
 profesinis
 kita (įrašykite).....

Dabartinė padėtis:

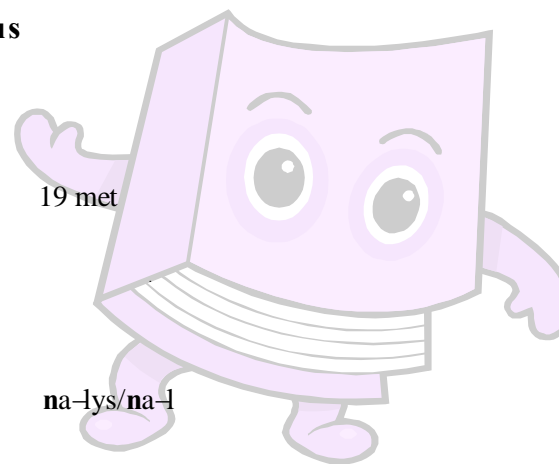
Mokinys Studentas Dirbantis Bedarbis Kita

1. Kaip vertinate teikiamą profesinį informavimą?

- pakankamai, - iš dalies pakankamai,
 - nepakankamai, - neturiu nuomonės.

2. Ar per pastaruosius metus gavote reikiamą informaciją, susijusią su profesijos pasirinkimu?

- gavau, - negavau, - neturiu nuomonės

3. Man aktuali (įdomi) informacija yra tik ta, kuri: (pažymėkite patį svarbiausią teiginį):

- siejasi tik su mano būsima profesija;
- siejasi su visomis egzistuojančiomis profesijomis;
- siejasi su staigomis, kuriose galima studijuoti/mokyti;
- siejasi su užsienio patirtimi;
- kita (įrašykite).....

4. Kas, Jums yra svarbu renkantis profesiją? (įvertinkite kiekvieną teiginį):

	Svarbu	Mažai	Nesvarbu
Pafinti Save (Gabumus, Interesus, Vertybes)			
Suflinoti sidarbinimo Galimybes Pagal Specialyb			
Profesijos Populiarumas			
Karjeros Galimybės			
Būsimo Atlygio Dydis			
Profesijos Prestižas			
Būsimo Darbo Slygos			
Būsimo Darbo Dienos Trukmė			
Būsimo Darbo Atostogų Trukmė			
Būsimo Darbo Socialinės Garantijos			
Psichologiniai Profesijos Aspektai			
Kita (įrašykite).....			

5. Mokykloje profesinio informavimo taškas (PIT) (įvertinkite kiekvieną teiginį):

	Dažnai	Retai	Niekada	Nežinau
Organizuoja susitikimus su vairių profesijų atstovais				
Vykdo apklausas apie profesijos pasirinkimą				
Organizuoja konsultacijas dėl profesinio pasirinkimo				
Organizuoja vairius renginius profesinio informavimo tematika (priešini, rašini apie profesiją konkursai, profesijų savaitės ir pan.)				
Organizuoja literatūros profesijų pasirinkimo klausimais parodas ir pristatymus				
Organizuoja susitikimus su darbo biršlos atstovais, darbdaviais				
Veda mokyklos radijo laidos apie profesijas				
Rašo straipsnius mokyklos laikraštyje				
Kita (įrašykite).....				

6. Inicijatyvą rodo teikiant profesinį informavimą:

Teiginiai	Visiškai sutinku	Sutinku	Galbūt	Nesutinku	Visiškai nesutinku
Teikiant informaciją dažniausiai iniciatyvą rodo klasės auklėtoja					
Teikiant informaciją dažniausiai iniciatyvą dalyk mokytojos					
Norint gauti reikiamos informacijos iniciatyvą dažniausiai rodo pats (i)					
Teikiant informaciją dažniausiai iniciatyvą rodo savivaldybės vietinio skyrius					
Inicijatyvą rodo PIT atstovas (profesinio informavimo konsultantas)					
Inicijatyvą rodo aukštosios mokyklos, kviesdamos atvirą dieną ar kitaip pristatydamos save					
Kita (įrašykite).....					

7. Ar sutinkate su žemiau išvardintais teiginiais? (įvertinkite kiekvieną teiginį)

Teiginiai	Visiškai sutinku	Sutinku	Galbūt	Nesutinku	Visiškai nesutinku
Tūs /glob jus apie mokini profesijos pasirinkim informuoti b tina i-samiai					
A-pats(i) aktyviai domiuosi profesijos pasirinkimo klausimais					
Teikiama informacija apie profesin informavim yra man reik-minga					
Informacija apie profesin informavim gaunu sistemingai					
Gaunama informacija apie profesin informavim yra i-sami					
Gaunama informacija apie profesin informavim yra suprantama					
Gaunama informacija yra ne vienkartin , esu informuojamas nuolat					

8. Apie ką Jūs labiausiai norėtumėte būti nuolat informuoti?

(išsirinkite tik **10** jums svarbių teiginių ir juos nuo 1 iki 10 įvertinkite: 1-labai svarbi informacija, 2 – ne taip svarbu, ... 10 – mažiausiai svarbi informacija. Vertinimai kartotis negali):

Apie:	☒
1. Profesijas	
2. Įgyjam kvalifikacij	
3. Universitet /kolegij /profesini mokykl reitingus	
4. Mokytoj /d stytoj kompetencijas	
5. Universitetus ufsienyje	
6. Kolegines studijas	
7. Pasikeitimus susijusius su auk-tojo mokslo sistema	
8. Apie sidarbinimo galimybes	
9. Paskol gavim	
10. Mokes ius ufl studijas	
11. Karjeros galimybes	
12. Studij ir mokymo programos	
13. Reitingus apie paklausiausias profesijas	
14. Apie atvir dur dienas universitetuose, kolegijose, profesin se mokyklose	
15. Main programos (galimyb 1 semestr studijuoti ufsienyje)	
16. Ufklasin veikl , renginius vykstan ius j s norimoje studijuoti mokykloje	
17. Kita (įrašykite).....	

9. Kokio turinio informacijos Jūs labiausiai norėtumėte gauti? (nurodykite 2-3 temas):

_____
_____
_____

10. Pažymėkite, kas Jums teikia profesinį informavimą (įvertinkite kiekvieną teiginį):

Dažniausiai informacijos suteikia:	Labai dažnai	Dažnai	Retai	Labai retai	Niekada
Klas s aukl toja					
Dalyk mokytojos					
Profesinio informavimo specialist					
Įmoni darbuotojai					
Draugai, pažįstami					
Miesto/rajono savivaldyb					
Vietin televizija					
Respublikin televizija					
Literat ra					
T vai					
Vaizdin s priemon s (stendai, skelbimo lenta)					
Švietimo ministerijos padaliniai					
Internetas					
Vietin spauda					
Respublikin spauda					
Asmenin patirtis					
Auk-tosios mokyklos					
Bafny ia					
Socialiniai darbuotojai					
Vaik teisi specialistai					
Kita (įrašykite).....					

11. Iš kokių informacijos šaltinių Jūs labiausiai pageidautumėte būti informuotas apie profesijas? (pažymėkite 5 šaltinius):

Dažniausiai informacijos suteikia:	Pažymėkite ✓
Klas s aukl toja	
Dalyk mokytojos	
Profesinio informavimo specialist	
Įmoni darbuotojai	
Draugai, pažįstami	
Miesto/rajono savivaldyb	
Vietin televizija	
Respublikin televizija	
Literat ra (mokslo leidiniai, flurnalai, alikra-iai)	
T vai	
Vaizdin s priemon s (stendai, skelbimo lenta)	
Švietimo ministerijos padaliniai	
Internetas	
Vietin spauda	
Respublikin spauda	
Asmenin patirtis	
Auk-tosios mokyklos	
Bafny ia	
Socialiniai darbuotojai	
Vaik teisi specialistai	

12. Kaip Jūs manote, kas pasikeistų nuo to, jei gautumėte išsamią informaciją apie profesijas? (pažymėkite 3 pačius svarbiausius teiginius):

- profesionaliau pasirinkčiau šias profesijas;
- s kmingesnis būtų mano karjera ateityje;
- galčiau s kmingiau pasirinkti universitet /kolegij /profesinį mokykl ;
- turčiau didesnes galimybes pasirenkant studijų program ;
- ateityje turčiau m gštam darb
- būtų uftikrintos mano teisės
- galčiau ramiau reaguoti dėl savo ateities
- dar reikia prigalvoti
- kita (įrašykite).....

13. Koku būdu Jums pateikiamas profesinis informavimas? (įvertinkite kiekvieną teiginį):

	Labai dažnai	Dažnai	Retai	Labai retai	Iš viso nepateikia
Žodfiu					
Ra-tu					

14. Koku būdu Jūs norėtumėte gauti informaciją?

- žodfiu   - ra-tu

15. Ar pageidautumėte gauti laikraštį/žurnalą, kuriame būtų analizuojamos temos, susijusios su profesijų pasirinkimu?

- taip   - ne   - neinau

16. Kokia forma Jums pateikiama informacija apie profesijas? (įvertinkite kiekvieną teiginį):

Forma	Labai dažnai	Dažnai	Retai	Labai retai	Iš viso nenaudoja
Telefonu (fodine forma)					
Telefonu (sms flnut mis)					
Elektroniniu pa-tu					
Internetu					
Žodfiu esant ir kitiems flmon ms -alia					
Žodfiu individuali susitikim metu					
Specialiose profesiniam informavimui skirtose pamokose					
Ra-tu individualiuose informaciniuose lapeliuose					
Skrajut se					
Konkurs , viktorin metu					
Konferencij metu					
Projektin s veiklos metu					
Seminar metu					
Demonstruojant kino filmus					
Demonstruojant paveikslus, schemas, diagramas					
Parod , ekskursij metu					
Organizuojant elektronin je erdv je forumus					
Kita (įrašykite).....					

17. Kokia forma Jums būtų geriausiai gauti informaciją? (pažymėkite 5 jums tinkamus atsakymus):

- Telefonu (fodine forma)
- Telefonu (sms flinut mis)
- Elektroniniu pa-tu
- Internete
- Žodfliu esant ir kitiems flmon ms -alia
- Žodfliu individuali susitikim metu
- Specialiose profesiniui informavimui skirtose pamokose
- Ra-tu klas s skelbim lentose
- Ra-tu individualiuose informaciniuose lapeliuose
- Konkurs , viktorini metu
- Konferencij metu
- Projektin s veiklos
- Seminar metu
- Susitikim su studijas organizuojan iomis institucijomis
- Demonstruojant kino filmus
- Parod , ekskursij
- Organizuojant elektronin je erdv je forumus
- Kita (įrašykite).....

18. Mokykloje vykstančius profesinio informavimo renginius vertinu:

	Puikiai	Vidutiniškai	Prastai
Klas s valand l s profesinio informavimo temomis			
Susitikimai su profesinio informavimo specialistais			
Susitikimai su vairi profesij atstovais			
Ekskursijos miesto, rajono, -alies mones, organizacijas			
Susitikimai su profesini ir auk-t j mokykl studentais			
Pokalbiai su profesijos patar ju (-ais)			
Galimyb teikti nusiskundimus d l teikiam profesinio informavimo paslaug			
Kita (įrašykite)			

19. Kad mokykloje profesinio informavimo sistema veiktų geriau, reikia:

	Taip	Ne	Nežinau
Asmenini pokalbi su klas s aukl toj			
Asmenini pokalbi su psichologu			
Asmenini pokalbi su profesijos patar ju			
Asmenini pokalbi su direktoriaus pavaduotoja(-u) ugdymui			
Susitikim su vairi profesij atstovais			
Susitikim su darbo birflos atstovais			
Susitikim su auk-t j /profesini mokykl atstovais			
Įmon se stebom j veickl , kas susij su profesijomis			
Praktini veickl mon se/organizacijose pagal pasirinktas profesijas			
Ekskursij ir vizit mones			
Papildomo ugdymo pamok apie pasiruo-im karjerai			
Klas s valand li profesinio informavimo klausimais			
Kino film apie profesij pasaul			
Mokyklos radijo valand li apie profesin informavim			
Specialios literat ros bibliotekoje			
Parod , stend su informacija apie profesijas			
Paskait profesijos pasirinkimo tema			
Konkurs , viktorin , debat apie profesij pasaul			
Profesinio informavimo savait s, dien			

Seminar			
Prieigos prie interneto, kad galėt pasinaudoti internetini svetaini teikiama informacija			
Kita (<i>įrašykite</i>).....			

Jūsų siūlymai, pastebėjimai, pageidavimai

.....

.....

.....

.....

Dėkoju už bendradarbiavimą!

Anket pareng ir apklaus atlieka
Tėvuli universiteto Edukologijos fakulteto
Tėvietimo kokyb s vadybos studij programos magistrant Egl Kriukait
I-kilus klausimams galite skambinti tel.: 862210922 arba ra-yti el. pa-t adresu egluzele.k@gmail.com